

On behalf of:

Federal Ministry
for the Environment, Climate Action,
Nature Conservation and Nuclear Safety

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

of the Federal Republic of Germany

Практичний довідник

ЯК СТВОРИТИ ДІЄВУ СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ГРОМАДИ

Практичний довідник “Як створити дієву систему управління відходами громади” розроблено в рамках реалізації проєкту “Підготовка та поширення практичного досвіду та рекомендацій щодо розвитку системи управління відходами в громадах України”, який виконує Асоціація “Укрекоальянс” в межах Глобального проєкту “Захист довкілля в усьому світі” (Environmental Protection Worldwide), що виконується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH на замовлення Федерального міністерства довкілля, охорони природи, ядерної безпеки та захисту споживачів Німеччини (BMUKN).

Інформація та точки зору, висловлені в документі, належать лише авторам та не обов'язково відповідають точці зору Уряду Німеччини, німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Авторський колектив:

Барінов Максим Олександрович – магістр державного управління, керівник міжнародних проектів з управління відходами, директор асоціації “Укрекоальянс”.

Родная Діана Віталіївна – магістр з екології, експертка з питань управління відходами.

Пархоменко Ганна Петрівна – експертка з комунікацій у сфері екології.

Олексієвець Іван Леонтійович – кандидат географічних наук, доцент.

Коломієць Сергій Валерійович – кандидат технічних наук по спеціальності “Екологічна безпека”, доцент кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного транспортного університету.

Асоціація «Український екологічний альянс» – це компанії-учасники, які є лідерами на ринку управління відходами.

Асоціацію «Український екологічний альянс» було засновано у 2011 році двома світовими лідерами у сфері управління відходами – компаніями Veolia та Remondis.

На сьогоднішній день Асоціація є найбільшим об'єднанням підприємств сфери надання послуг управління відходами. До складу Асоціації входять комунальні підприємства, вітчизняні та міжнародні компанії.

Учасники Асоціації мають бездоганну ділову репутацію та є лідерами ринку надання комунальних послуг.

Місія Асоціації полягає в сприянні сталому розвитку через ефективне, інноваційне та відповідальне управління відходами. Ми прагнемо до збереження навколишнього середовища, зменшення впливу на природні ресурси та підтримку кругової економіки. Об'єднуючи лідерів-компаній галузі, ми забезпечуємо обмін знаннями, впроваджуємо передові практики та стандарти, сприяємо законодавчим ініціативам і формуємо свідоме ставлення суспільства до проблеми відходів.

Наша мета – створити екологічно чисте, безпечне та здорове майбутнє для кожного, де відповідальне управління відходами стане невід'ємною частиною повсякденного життя. Створення умов для здорових ринкових відносин, де якісні послуги мають безсумнівну перевагу над застарілими підходами – наш пріоритет.

Ми відкриті до співпраці з усіма зацікавленими сторонами – державними установами, органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Асоціація «Український екологічний альянс» запрошує до спільної роботи над

проєктами, спрямованими на розвиток сучасної інфраструктури управління відходами, підвищення екологічної свідомості населення та впровадження інноваційних технологій. Ми переконані, що лише через партнерство, обмін досвідом і спільні дії можна досягти реальних змін у сфері екологічної безпеки та створити сталу систему управління відходами в Україні.

Контакти:

01054 Київ, Україна

вул. М. Коцюбинського, 1 оф. 506

E-mail: info@ukrecoalliance.com.ua

web-site: www.ukrecoalliance.com.ua

Зміст

Вступ	10
Як управління відходами пов'язане з Цілями сталого розвитку та роль громад	19
1. Аналіз поточної ситуації в громаді	21
Типи та обсяги відходів	24
Кейс 1. ТОВ "Елкопласт-Україна"	31
Кейс 2. Проєкт – впровадження компостування біовідходів - Міська станція компостування ЛКП "Зелене місто"	39
Основні виклики галузі управління відходами	40
Соціальне опитування громади. Визначення рівня обізнаності мешканців	45
2. Планування системи управління відходами	48
Основи ефективного планування	48
Кейс 3. ТОВ «ВЕЙСТ ІНФОСИСТЕМС»	55
Принципи управління: ієрархія управління відходами	57
Кінець статусу відходів (End-of-Waste)	60
Дотримання "ієрархії" при управлінні побутовими відходами	62
Визначення стратегічних та оперативних цілей	66
10 принципів дієвої системи управління відходами	72
3. Створення ефективної інфраструктури та фінансування	78
Співробітництво територіальних громад	78
Кейс 4. Співробітництво територіальних громад Полтавщини як спосіб налагодити роздільне збирання відходів	80
Державно - приватне партнерство/публічно-приватне партнерство	91
Основи щодо організації ППП	92
На що звернути увагу при оформленні правовідносин щодо публічного-приватного партнерства	98
Залучення приватного інвестора	105
Кейс 5. ТОВ "ГРІН БІН Україна"	107
Кейс 6. ТОВ "МС Соціальний проєкт"	109
Залучення та освіта громади	113

4. Нормативно-правові аспекти	118
Європейське законодавство	118
Стратегічні документи	118
Перелік європейських актів у сфері управління відходами.....	121
Українське законодавство	123
Кейс 7. ПП “Обухівміськвотресурси” – циркулярні рішення на практиці.....	130
Кейс 8. ТОВ “Грінера Україна”	134
5. Кейси успішних громад	137
Кейс 9. Успішний кейс обслуговування Петрівської ОТГ - ТОВ “Альтфатер Київ” (концерн VEOLIA)	137
Кейс 10. ТОВ “Грінера Україна”	144
Кейс 11. Центри управління відходами у Хмельницькому	155
Приклади з країн ЄС: як залучають громади до управління відходами*	157
Ключові поради для громад	163
Додаток 1. Контакти грантодавців та партнерських організацій	168
Додаток 2. Календар екопросвіти та комунікацій про відходи	171
Додаток 3. Аналітична довідка щодо алгоритму отримання субсидії(й) в Україні	174

Перелік скорочень

ПВ – побутові відходи;

ВГВ – великогабаритні відходи;

ВЕЕО – відходи електричного та електронного обладнання;

ВБЗ – відходи будівництва та знесення;

ВРУ – Верховна Рада України;

ДПП – державно-приватне партнерство

ЄС – Європейський Союз;

КМУ – Кабінет міністрів України;

МБО – механіко-біологічне оброблення;

МБВ – місце видалення відходів;

Міндовкілля – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;

Мінекономіки – Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України;

Мінінфраструктури – Міністерство розвитку громад та територій України;

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я України;

МПУВ – місцевий план управління відходами;

МТГ – міська територіальна громада;

НПУВ – Національний план управління відходами;

НПВ – Національний перелік відходів;

ППП – публічно-приватне партнерство

ОДА – обласна державна адміністрація;

ОВА – обласна військова адміністрація;

ОМС – органи місцевого самоврядування;

ООВ – об'єкт оброблення відходів;

ООН – організація об'єднаних націй;

ПУВ – план управління відходами підприємств, установ, організацій;

PBB – розширена відповідальність виробника;

РПУВ – регіональний план управління відходами;

CEO – стратегічна екологічна оцінка;

COЗ – стійкі органічні забруднювачі;

RDF – refuse derived fuel – паливо відновлене з відходів;

SDGs – sustainable development goals - цілі сталого розвитку;

SRF – solid recovered fuel - тверде відновлене паливо;

WtE – waste-to-energy – відходи в енергію.

!

Вступ

У сучасних умовах питання управління відходами стає дедалі актуальнішим для кожної громади. Неефективне управління сміттям призводить до екологічних, економічних і соціальних проблем: забруднення довкілля, зростання витрат на ліквідацію стихійних звалищ, загроза здоров'ю мешканців і втрата цінних ресурсів. Водночас, добре організована система управління відходами – це не лише про чистоту вулиць, а й про економічні можливості, нові робочі місця та стале майбутнє громади.

Цей довідник створений для представників органів місцевого самоврядування, активістів, комунальних підприємств та всіх, хто прагне впровадити дієву, прозору та ефективну систему управління відходами. Ми зібрали практичні поради, перевірені рішення, типові помилки та успішні кейси з українських та міжнародних громад.

У довіднику розглянуто всі ключові етапи – від аналізу поточної ситуації та розробки стратегії до реалізації інфраструктурних рішень, запуску сортування, залучення громади та налагодження системи моніторингу. Кожен розділ орієнтований на конкретні дії, які громада може здійснити вже сьогодні.

Створення ефективної системи управління відходами – це не разова акція, а довгостроковий процес, що потребує лідерства, планування та співпраці. Цей довідник – ваш перший крок на цьому шляху.

Для кого цей довідник і чому він буде корисним

Територіальні громади

Органи місцевого самоврядування несуть ключову відповідальність за організацію системи управління відходами на своїй території. Цей довідник допоможе:

Розробити або оновити місцеву стратегію управління відходами, враховуючи чинне законодавство, європейські підходи та специфіку громади;

Оптимізувати витрати на вивезення та оброблення відходів, підвищити ефективність комунальних служб;

Залучити інвесторів та грантові кошти на розвиток інфраструктури – сортувальні лінії, компостувальні станції, пункти роздільного збирання побутових відходів тощо;

Уникнути штрафів за недотримання екологічних норм та підвищити рейтинг громади в екологічних ініціативах.

Громадські активісти та ініціативні мешканці

Активна позиція громади є рушієм змін. Для ініціативних мешканців та екологічних активістів цей довідник стане:

Інструментом адвокації – ви отримаєте аргументи, приклади рішень та практичні кроки, щоб впливати на місцеву владу;

Джерелом знань, які дозволять запускати освітні кампанії, пілотні проєкти з сортування чи прибирання територій;

Платформою для співпраці з владою та бізнесом, сприяючи появі нових екологічних ініціатив.

Підприємці та бізнес-сектор

Сфера управління відходами відкриває нові економічні можливості. Цей довідник буде корисним підприємцям, які:

Шукають бізнес-ніші в галузі рециклінгу, логістики, збирання чи вторинного використання відходів;

Хочуть співпрацювати з громадами як підрядники або інвестори в інфраструктуру;

Прагнуть покращити власні екологічні практики, зменшити обсяги сміття на підприємствах і підвищити свою репутацію.

З вищенаведеного очевидно, що цей довідник об'єднує інтереси всіх учасників процесу – від прийняття рішень до щоденної реалізації. Він створений як практичний інструмент, який допомагає перетворити проблемну сферу на систему, що працює – на користь громади, довкілля і місцевої економіки.

Терміни та визначення

Терміни та визначення в цьому довіднику наведено за логікою викладу матеріалу (не в алфавітному порядку) і відповідають чинному законодавству України станом на дату підготовки видання.

Відходи – будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися;

Забруднювач платить – утворювач або власник відходів покриває витрати на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення та оброблення, включаючи витрати на створення та утримання об'єктів оброблення відходів;

Кластер управління відходами - локалізована територія суміжних територіальних громад, охоплена спільною системою управління побутовими відходами, що має взаємоузгоджену інфраструктуру управління відходами та обслуговується одним регіональним полігоном для захоронення побутових відходів.

Співробітництво територіальних громад – відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених Законом України “Про співробітництво територіальних громад” формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень;

Принцип територіальної наближеності – оброблення відходів здійснюється на найближчій споруді або установці з оброблення відходів, або в місці захоронення відходів, враховуючи їх екологічну та економічну ефективність, відповідно до регіональних та місцевих планів управління відходами;

Циркулярна економіка – економічна система, яка використовує системний підхід для підтримки циркулярного потоку ресурсів шляхом відновлення, збереження або збільшення їхньої вартості, одночасно сприяючи сталому розвитку.

!

Суб'єкти

Суб'єкт господарювання у сфері управління відходами – юридична особа або фізична особа-підприємець, що здійснює збирання, купівлю, зберігання, перевезення, відновлення та/або видалення відходів відповідно до законодавства;

Виконавець послуги – суб'єкт господарювання, який здійснює збирання та перевезення побутових відходів у встановленому законодавством порядку, або адміністратор послуги;

Адміністратор послуги – виключно комунальне підприємство, яке визначається органом місцевого самоврядування для провадження діяльності з адміністрування послуги з управління побутовими відходами;

Організації розширеної відповідальності виробника – неприбуткові організації, які утворюються виробниками та виконують зобов'язання з розширеної відповідальності від імені виробників;

Дії з відходами

Управління відходами – комплекс заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів;

Послуга з управління побутовими відходами – операції із збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів, а також діяльність, пов'язана з організацією роботи системи управління побутовими відходами, що здійснюється виконавцем послуги з управління побутовими відходами;

Операції з управління відходами – збирання, перевезення, відновлення та видалення відходів;

Збирання відходів – операція, що полягає у вилученні, купівлі, накопиченні та зберіганні відходів суб'єктами господарювання у сфері управління відходами, включаючи роздільне збирання, з метою подальшого перевезення відходів на об'єкти оброблення відходів;

Роздільне збирання відходів – збирання відходів окремо залежно від їх виду, характеристики та складу у спосіб, що сприятиме їх подальшому обробленню;

Перевезення відходів – операція, що полягає у транспортуванні відходів від місця їх утворення до об'єкта оброблення відходів, а також від одного місця/об'єкта до іншого;

Зберігання відходів – утримання відходів на об'єктах збирання, у тому числі до їх оброблення, протягом не більше одного року з моменту їх утворення, що є безпечним для здоров'я людей та навколишнього природного середовища відповідно до екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог;

Сортування відходів – операція, пов'язана з механічним розподілом відходів залежно від їх фізико-хімічних властивостей, матеріальних складових, енергетичної цінності, інших показників з метою їх підготовки до оброблення;

Оброблення відходів – операція з відновлення або видалення відходів, включаючи підготовку відходів до таких операцій;

Відновлення відходів – операція, у результаті якої відходи використовуються для корисних цілей, замінюючи матеріали, які мали бути використані для виконання певної функції або які підготовлені для виконання цієї функції на підприємстві чи в іншій господарській діяльності. Перелік операцій з відновлення відходів наведено в додатку 2 Закону України “Про управління відходами”;

Підготовка відходів до повторного використання – проведення операцій з відновлення (перевірка, очищення або ремонт), після яких речовини, предмети та/або їх складові (компоненти), які були відходами, можуть бути використані повторно без будь-якого іншого оброблення;

Рециклінг – операція з відновлення, у результаті якої відходи переробляються у продукцію, матеріали або речовини для їх використання за первинною або іншою метою. Ця операція включає перероблення органічного матеріалу, але не

включає виробництва енергії чи перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або як матеріали для зворотного заповнення;

Відновлення матеріалів – будь-яка операція з відновлення матеріалів, інша, ніж виробництво енергії та перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або для іншого виробництва енергії, яка може включати підготовку відходів до повторного використання, рециклінг, зворотне заповнення та інші операції;

Зворотне заповнення – операція з відновлення, у результаті якої придатні для цього відходи, що не є небезпечними та/або інертними, використовуються для заповнення гірничих виробок (пустот), рекультивації відпрацьованих гірничих об'єктів, інших ландшафтних робіт, замінюючи при цьому матеріали, які не є відходами;

Термічне оброблення відходів – технологічний процес з термічного оброблення відходів, який відповідає правилам технічної експлуатації відповідної установки;

Видалення відходів — операція, що не є відновленням відходів, навіть якщо одним із наслідків такої операції є використання речовин або енергії. Перелік операцій з видалення відходів наведено в додатку 1 Закону України “Про управління відходами”;

Захоронення відходів – розміщення відходів на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі у спосіб, що не становить загрози здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу і не передбачає подальше оброблення відходів.

Установки, споруди на яких здійснюються операції з відходами

Об'єкт оброблення відходів – установка, інженерна споруда або інший об'єкт, що використовується для здійснення операцій з відновлення або видалення відходів;

Полігон – місце захоронення відходів, призначене для їх розміщення на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі, включаючи:

внутрішні місця для видалення відходів, на яких утворювач відходів - суб'єкт господарювання здійснює видалення власних відходів на місці утворення;

постійні місця, на яких відходи розміщуються понад один рік;

Полігони поділяються на такі 3 класи:

- 1) полігони для небезпечних відходів;
- 2) полігони для відходів, що не є небезпечними;
- 3) полігони для інертних відходів.

Установка спалювання відходів – будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця та обладнання, призначене для термічного оброблення відходів, з відновленням утвореного при горінні тепла або без нього, з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;

Установка сумісного спалювання відходів – будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця, призначена для виробництва енергії або виробництва матеріальних продуктів, яка використовує відходи як звичайне або додаткове паливо або в якій відходи проходять термічне оброблення з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;

Сміттєперевантажувальна станція – спеціалізований об'єкт, призначений для перевантаження побутових відходів із сміттевоза-збирача у приймальний чи накопичувальний бункер або у сміттєвоз, залежно від вибраного технологічного варіанта застосування сміттєперевантажувальних станцій.

Перевезення відходів

Контейнерний майданчик – спеціально обладнані майданчики з твердим покриттям для розміщення контейнерів для збирання та зберігання побутових відходів із зручними під'їздами для

транспортних засобів спеціального призначення для перевезення побутових відходів;

Пункт роздільного збирання побутових відходів – спеціально обладнана територія для збирання побутових відходів з використанням або без використання контейнерів та пресувального обладнання, а також майданчик для зберігання роздільно зібраних відходів;

Транспортний засіб спеціального призначення – сміттєвоз та/або сміттєвоз-збирач;

Сміттєвоз – транспортний засіб спеціального призначення для перевезення в декілька разів більшого обсягу побутових відходів, ніж перевозить сміттєвоз-збирач, від сміттєперевантажувальної станції до об'єктів оброблення побутових відходів;

Сміттєвоз-збирач – транспортний засіб спеціального призначення для збирання і перевезення побутових відходів від місць їх утворення.

Продукція, дії з продукцією

Виробник продукції – суб'єкт господарювання, що вводить в обіг продукцію, тобто надає продукцію, яку він виробляє або імпортує, на ринку України вперше;

Введення продукції в обіг (placing on the market) – дії суб'єкта господарювання, спрямовані на виготовлення або ввезення на митну територію України продукції з подальшою самостійною або опосередкованою реалізацією на території України;

Надання продукції на ринку (making a product available on the market) – будь-яке платне або безоплатне постачання продукції для її розповсюдження, споживання (використання) на ринку України під час здійснення господарської діяльності;

Повторне використання продукції – будь-яка операція, після проведення якої продукція або її складові (компоненти), що не є відходами, повторно використовуються з тією самою метою, для якої вони були призначені.!

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

Сталого Розвитку

!

Як управління відходами пов'язане з Цілями сталого розвитку та роль громад

Сектор управління відходами безпосередньо впливає на досягнення більшості Цілей сталого розвитку (SDGs), адже поєднує соціальні, екологічні й економічні виміри. Інклюзивні системи збирання та оброблення відходів зменшують бідність і нерівність, захищають здоров'я, скорочують викиди парникових газів і створюють робочі місця в циркулярній економіці.

Внесок у SDGs (в порядку пріоритетності):

- **SDG 1 “Подолання бідності”, SDG 10 “Скорочення нерівності”:** інклюзивна політика (формалізація/соціальний захист неформальних збирачів, справедливі тарифи, універсальний доступ до послуг) зменшує вразливість і експлуатацію.
- **SDG 3 “Здоров'я і добробут”, SDG 6 “Чиста вода та санітарія”:** припинення відкритого спалювання, закриття/рекультивуація звалищ, контроль фільтрату й безпечна інфраструктура знижують захворюваність і ризику для водних ресурсів.
- **SDG 11 “Стійкі міста та громади”:** універсальний доступ до послуг з управління відходами – базова муніципальна послуга, що визначає якість середовища проживання.
- **SDG 12 “Відповідальне споживання і виробництво”:** ієрархія відходів (запобігання → підготовка до повторного використання → рециклінг → відновлення → видалення), РВВ і публічні закупівлі з “циркулярними” вимогами зменшують утворення відходів і повертають ресурси в обіг.
- **SDG 13 “Кліматичні дії”:** скорочення метану з полігонів, припинення відкритого спалювання (чорний вуглець), виробництво біогазу з органіки.
- **SDG 14 “Збереження морських екосистем”, SDG 15 “Збереження екосистем суші”:** запобігання сміттю та пластику в довкіллі, захист наземних і водних екосистем.

- **SDG 7 “Доступна і чиста енергія” та SDG 8/9 (“Гідна праця”, “Інновації та інфраструктура”):** енергія з біогазу, розвиток переробних потужностей, нові робочі місця й інвестиції.
- **SDG 16/17 “Сильні інституції” та “Партнерства”:** контроль небезпечних відходів і транскордонних потоків, міжсекторні та міжнародні партнерства для фінансування і впровадження рішень.

Роль громад:

- планувати систему відповідно до місцевих/регіональних планів, забезпечувати універсальний доступ до послуг;
- упроваджувати інфраструктуру **роздільного збирання**, підготовки до повторного використання, компостування/ біогазу та рециклінгу;
- ліквідовувати стихійні звалища та **припиняти відкрите спалювання**;
- інтегрувати неформальний сектор (соціальні стандарти, безпека праці), проводити просвітницькі кампанії;
- застосовувати **РВВ** і “зелені” публічні закупівлі, укладати прозорі договори з операторами з пріоритетом R-операцій;
- налагодити моніторинг даних (обсяги, викиди, показники послуг) і звітування, залучати гранти та ППП для модернізації.

Такий підхід дозволяє громадам одночасно підвищувати якість життя, зменшувати екологічні ризики і створювати економічну вартість у межах циркулярної економіки.

1. Аналіз поточної ситуації в громаді

Аналіз поточної ситуації – це перший крок до усвідомленого планування, що дозволяє визначити сильні сторони, проблеми та можливості для розвитку.

1. Оцінка обсягів і структури відходів

Необхідно зібрати дані про те, **скільки відходів утворюється у громаді та який їхній склад**. Це можна зробити за допомогою офіційної статистики, звітів підприємств, комунальних служб або власних обстежень.

Важливо визначити:

- загальний обсяг побутових відходів;
- частку вторинної сировини (пластик, папір, скло, метал);
- обсяги органічних відходів;
- сезонні коливання (наприклад, під час прибирання присадибних ділянок чи туристичних сезонів).

2. Оцінка існуючої інфраструктури

Наступний крок зрозуміти, **які ресурси вже має громада**:

- кількість і стан контейнерів для збирання відходів;
- наявність контейнерів для роздільного збирання;
- маршрути і частота вивезення;
- стан полігонів, перевантажувальних станцій;
- наявність або відсутність сортувальних чи компостувальних комплексів.

Ці дані допомагають побачити, **де система працює**, а де – потребує оновлення або розширення.

3. Організаційні та фінансові аспекти

Важливо зрозуміти, **як сьогодні організоване управління відходами**:

- хто є відповідальним (комунальне підприємство, приватний оператор, об'єднання громад);

- як формується тариф і чи покриває він реальні витрати;
- які є джерела фінансування (місцевий бюджет, субвенції, гранти, партнерства).

4. Поведінка мешканців та інформаційна складова

Система не буде ефективною без участі жителів. Тому потрібно оцінити:

- рівень поінформованості населення про правила управління відходами;
- готовність до сортування;
- рівень довіри до місцевої влади та операторів;
- наявність освітніх або екологічних ініціатив у школах, громадах, ОСББ.

5. Визначення проблем і пріоритетів

Результатом аналізу має стати **чітка картина: що працює добре, а що потребує змін**. Наприклад:

- недостатня кількість контейнерів;
- неефективні маршрути вивезення;
- відсутність умов для компостування;
- низька мотивація населення до роздільного збору;
- прогалини у нормативній базі чи фінансуванні.

Після такого аналізу громада отримує основу для прийняття рішень і розробки **плану дій**, який буде реалістичним, обґрунтованим і підтриманим мешканцями.

!

Чек-лист “Які документи у сфері управління відходами має мати громада”

№	Назва	Так / ні
1	Місцевий план управління відходами	
2	Затверджені (свіжі) норми надання послуг з управління побутовими відходами	
3	Дослідження морфологічного складу побутових відходів	
4	Визначений виконавець послуг з управління побутовими відходами	
5	Встановлений (економічно-обґрунтований) тариф на послуги з управління побутовими відходами, а також тарифів на збирання, перевезення, відновлення, видалення побутових відходів окремо за видами побутових відходів (змішані, великогабаритні, ремонтні, небезпечні)	
6	Оновлене відповідно до чинного Закону України “Про управління відходами” положення про структурний підрозділ, до повноважень якого відноситься питання у сфері управління відходами”	
7	Визначені суб’єкти які здійснюють відновлення та видалення побутових відходів	
8	Звіт щодо виконання цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів (далі - Звіт) за формою, наведеною у додатку до Порядку. (Щорічно до 1 лютого року)	

Типи та обсяги відходів

Визначення обсягів та характеристик утворення відходів є передумовою планування та побудови ефективної системи управління відходами.

Основні кроки громади:

Налагодження обліку відходів (доброю практикою є впровадження одиниці виміру у тоннах). Звітування щодо утворення та управління відходами до екосистеми здійснюється саме в тоннах;

Розроблення та затвердження норм надання послуг з управління відходами (кожні 5 років);

Регулярні дослідження морфологічного складу побутових відходів.

Відповідно до чинного законодавства, усі відходи, незалежно від їх походження, поділяються на 2 класи:

- 1 Небезпечні відходи.
- 2 Відходи, що не є небезпечними.

Небезпечні відходи – це відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними (згідно до властивостей наведених у невичерпному Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними, в додатку 3 до Закону України “Про управління відходами”).

Відходи, що не є небезпечними – відходи, які не мають властивостей, що роблять їх небезпечними.

Наявність зірочки (*) біля коду вказує на небезпечні відходи, а відсутність – на безпечні (Класифікатор Національний перелік відходів).

Для прикладу, нижче наведено коди побутових відходів **групи 20**:

20 01 33*	Батареї та акумулятори, віднесені до кодів 16 06 01, 16 06 02, 16 06 03, та невідсортовані батареї і акумулятори, що містять ці батареї
20 01 34	Батареї та акумулятори інші, ніж зазначені за кодом 20 01 33

Перший вид відходів є небезпечним, другий – не є небезпечними. За замовчуванням, у ситуації, коли відходи мають однакову назву, вони вважаються небезпечними, доведення відсутності у них небезпечних властивостей потребує лабораторного аналізу конкретної проби відходів.

Довідково:

З 2024 року класифікація відходів в Україні здійснюється відповідно до нового класифікатора Національного переліку відходів (Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. №1102). Раніше діяв Класифікатор відходів ДК 005-96, який був прийнятий ще у 1996 році.

Новий класифікатор відповідає європейській класифікації European List of Waste, що дозволяє узгодити підходи до обліку, звітування, отримання дозволів та управління відходами.

До повноважень органів місцевого самоврядування належить організація управління побутовими відходами, відходами будівництва та знесення. У національному законодавстві встановленні цільові показники щодо управління цими відходами. Зупинимось детальне на цих потоках.

Побутові відходи – змішані та/або роздільно зібрані відходи від домогосподарств, включаючи відходи паперу, картону, скла, пластику, деревини, текстилю, металу, упаковки, біовідходи, відходи електричного та електронного обладнання, відходи батарей та акумуляторів, небезпечні відходи у складі побутових, великогабаритні та ремонтні відходи, а також змішані та/або роздільно зібрані відходи з інших джерел, якщо ці відходи подібні за своїм складом до відходів домогосподарств.

Побутові відходи		
змішані	біовідходи	папір, картон
небезпечні	відходи скла	відходи деревини
великогабаритні	відходи металу	відходи пластику
ремонтні	ВЕЕО	відходи текстилю
батарей та акумуляторів	упаковка (пакування)	

Побутові відходи є складними в управлінні через їх не постійний склад (сезоні зміни, споживацькі настрої, вплив економічної ситуації), розпорошеність утворення (у кожному домогосподарстві), змішаний вигляд, різнокомпонентність (біо, електроніка, лампи), частота утворення. Оскільки побутові відходи утворюються всіма мешканцями, регулярне збирання повинне охоплювати всіх і всюди. Ця вимога контрастує з управлінням відходами, що утворюються, наприклад, у промисловості, гірничодобувній галузі або

лікарнях, які часто зосереджені в конкретних місцях. Тому управління вимагає комплексного підходу та взяття до уваги складу, характеру утворення та існуючих технологій та компаній, які здатні обробляти такі відходи.

До побутових відходів також включаються такі, збирання яких має бути організовано роздільно від змішаних побутових відходів:

Великогабаритні відходи – побутові відходи, що за розміром не можуть бути поміщені у контейнери об'ємом до 1,1 кубічного метра.

Ремонтні відходи – залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, що утворилися під час переобладнання, перепланування або поточного ремонту у житловому будинку, окремій квартирі або будинку громадського призначення.

За даними Мінінфраструктури, в Україні щороку утворюється близько 10 млн. тонн побутових відходів. У Національному плані управління відходами прогнозується, що у 2030 році утворюватиметься 13,65 млн. тонн побутових відходів від домогосподарств та інших джерел, які утворюють подібні за складом відходи. У разі скорочення чисельності населення обсяги утворення відходів залишаються майже незмінними через зростання норм утворення відходів на одну особу. Водночас збільшується загальний об'єм побутових відходів через зміну їх морфологічного складу – зростає частка полімерів та комбінованої упаковки. За оцінками міжнародних експертів, через відсутність системи роздільного збирання щороку втрачається понад третина ресурсоцінних компонентів, придатних для вторинного використання, і ця тенденція зростає.

Деякі продукти або матеріали, що містяться у потоці побутових відходів, викликають особливе занепокоєння. Це пов'язано з швидким зростанням їх кількості або труднощами у збиранні, обробленні та інших аспектах управління відходами, спрямованих на дотримання стандартів захисту здоров'я та навколишнього середовища. Прикладами таких матеріалів є:

Небезпечні відходи

Відходи батарей та акумуляторів

Відходи електричного та електронного обладнання (БЕЕО)

Пластмаси

Біовідходи

Відходи батарей або акумуляторів – батареї або акумулятори, від яких володілець позбувається, має намір або зобов'язаний позбутися. (визначення з законопроекту 2352 від 30.10.2019 р. – може бути змінено).

Відходи електричного та електронного обладнання (БЕЕО) – електричне та електронне обладнання, включаючи всі компоненти, вузли та витратні матеріали, що є складовими такого обладнання, власник якого позбувається його, має намір або повинен позбутися.

Електричне та електронне обладнання (далі – ЕЕО) – обладнання, яке залежить від електричних струмів або електромагнітних полів для того, щоб працювати належним чином, обладнання для виробництва, передачі або вимірювання таких струмів і полів, та призначене для використання при номінальній напрузі, що не перевищує 1000 вольт для змінного струму і 1500 вольт для постійного струму.

Категорії ЕЕО та БЕЕО, утворених з них:

Категорія 1. Теплообмінне обладнання;

Категорія 2. Екрани, монітори і обладнання з екранами, поверхня яких перевищує 100 см²;

Категорія 3. Лампи;

Категорія 4. Велике обладнання (довжина будь-якої зовнішньої сторони якого перевищує 50 см), в тому числі, але не обмежуючись, таким: побутова техніка; обладнання в сфері інформаційних технологій та електронних комунікацій; споживче обладнання; світильники; обладнання, що відтворює звук чи зображення, музичні інструменти; електричні та електронні інструменти; іграшки, обладнання для дозвілля та спорту; медичні вироби; засоби ветеринарної медицини; інструменти для моніторингу та контролю; торговельні автомати; обладнання для генерації електричного струму за виключенням обладнання перерахованого у категоріях 1 – 3;

Категорія 5. Мале обладнання (довжина будь-якої зовнішньої сторони якого не перевищує 50 см) в тому числі, але не

обмежуючись таким: побутова техніка; споживче обладнання; світильники; обладнання, що відтворює звук чи зображення; музичні інструменти; електричні та електронні інструменти; іграшки, обладнання для дозвілля та спорту; медичні вироби; засоби ветеринарної медицини; інструменти для моніторингу та контролю; торговельні автомати; обладнання для генерації електричного струму за виключенням обладнання перерахованого у категоріях 1 – 3 і 6;

Категорія 6. Мале обладнання в сфері інформаційних технологій та електронних комунікацій (довжина будь-якої сторони якого не перевищує 50 см).

Відходи упаковки – упаковка чи пакувальний матеріал, що належить до відходів, крім відходів виробництва упаковки та відходів, що утворюються в процесі пакування товару. (визначення з законопроект 10066 від 18.09.2023 р. - може бути змінено).

Види відходів упаковки:

Дерево
Папір/картон
Скло
Пластмаси
Чорні метали
Алюміній

Види полімерів та сфери застосування

№	Полімер	Скорочення	Позначення	Приклади використання
1	Поліетилен-терефталат	PET		Пляшки для напоїв
2	Поліетилен високої щільності	HDPE		Іграшки, пляшки для шампуню, труби
3	Полівінілхлорид	PVC		Віконні рами, підлогове покриття, труби, кабельна ізоляція
4	Поліетилен низької щільності	LDPE		Багаторазові пакети, харчова плівка
5	Поліпропілен	PP		Пакування для харчових продуктів, посуд, автомобільні деталі
6	Полістирол	PS		Пакування для харчових продуктів, ізоляція, електронне обладнання
7	АБС, еластomers, біопластики, PBT, PC, PMMA, PTFE, ...	Інше		Шини, пакування, корпуси комп'ютерної та побутової техніки, автомобіль
8	Поліуретан	PUR		ізоляція, матраци
9	Волокна з різних полімерів	Волокна		Текстильні вироби, а також багато інших секторів

Кейс 1. ТОВ “Елкопласт-Україна”

Зручні рішення для громад у збиранні та сортуванні відходів

ТОВ “Елкопласт-Україна” представляє на українському ринку продукцію відомої чеської компанії **ELKOPLAST CZ, s.r.o.** – виробника з більш ніж 20-річним досвідом у сфері систем для збирання, сортування та транспортування відходів. А також інших продуктів а саме: резервуари для дощової води, двокорпусні дизельно-масляні баки та контейнери для піску. Місія компанії – зробити управління відходами простим, зручним і безпечним як для людей, так і для довкілля.

Правильно підібрані контейнери – запорука чистоти в громаді. ТОВ “Елкопласт-Україна” знає своїм широким асортиментом контейнерів, які довели свою ефективність і відповідають реальним потребам мешканців.

Серед таких контейнерів:

Пластикові баки об’ємом 120/240 літрів:

Кольорові баки використовуються як для роздільного збирання відходів так і для змішаних відходів. Баки зазвичай розміщують біля приватних будинків.

ВІО баки розроблені для зберігання відходів, що біологічно розкладаються. Їхня конструкція забезпечує оптимальну циркуляцію повітря всередині, а спеціальна решітка дозволяє стікати рідині. Це забезпечує послідовне зниження ваги (до 30%), значне зниження запаху та покращення гігієни зберігання.

Пластикові контейнери об'ємом 1100 літрів:

Контейнер з плоскою кришкою 1100 літрів - це найбільш популярний тип контейнерів, що призначений для збирання побутових відходів. Контейнер легкий, мобільний та міцний.

Контейнери об'ємом 1100 літрів для роздільного збирання відходів мають спеціальні отвори для вкидання та замки на кришках, що перешкоджають самовільному спустошенню контейнерів.

Контейнери з нижнім вивантаженням серії KTS/GFB/GFA для збирання ресурсоцінних компонентів відходів і змішаних побутових відходів, що спустошуються за допомогою крана маніпулятора. Використовуються зазвичай у великих містах.

Пластикові контейнери серії KTS об'єм від 1,5 - 3,0 м³. Є можливість переробки контейнера після використання

Склопластикові контейнери серії GFB/GFA, об'єм від 1,3 -4,7 м³. (не перероблюються)

Контейнери напівпідземні SemiQ, що спустошуються за допомогою крана маніпулятора

Контейнери напівпідземний серії SemiQ - це продукт перевірений роками не тільки в Європі, але й в Україні. Може бути з мішком або з пластиковим накопичувачем, має три варіанта об'єму 1.5 м3/3.0 м3/5.0 м3.

Основні переваги:

- значно збільшено місткість, $\frac{2}{3}$ контейнера знаходиться під землею,
- зниження частоти збору-приводить до зниження витрат та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище (скорочення викидів, шуму та трафіку),
- більшість відходів зберігається під землею, де температура залишається постійною, уповільнюючи розкладання відходів і зменшуючи запах,
- відходи накопичуються в ємності висотою до 2,5 м, що призводить до кращого ущільнення через власну вагу відходів,
- скорочення вандалізму та доступу тварин до відходів,
- естетичний зовнішній вигляд та чистота точки збору, яка не переповнюється сміттям.

Як було зазначено вище, інфраструктура має враховувати **різні типи відходів**, адже кожен із них потребує свого підходу до збору, зберігання й транспортування. Зокрема, **медичні відходи** – це відходи, що утворюються внаслідок здійснення діяльності з медичного обслуговування або ветеринарної практики, проведення експертиз та досліджень у сфері охорони здоров'я, ветеринарної медицини, у тому числі під час наукових чи дослідницьких робіт. Відповідно до чинного законодавства, такі відходи повинні збиратися **у спеціальні контейнери**, які гарантують безпечне поводження з ними та захист навколишнього середовища.

ТОВ “Елкопласт-Україна” також пропонує **контейнери для збору медичних відходів**, розроблені відповідно до вимог безпеки та нормативних стандартів.

Контейнери та баки спеціально призначені для медичних відходів.

Пластикові баки 120 та 240 літрів використовуються для збору медичних відходів. Легко маневруються та займають мало місця. Мають маркування про біологічну небезпеку.

Пластикові контейнери 1100 літрів для збору та тимчасового зберігання медичних чи небезпечних відходів. Можуть бути з логотипом про біологічну небезпеку та мати замок.

Одноразові контейнери для зберігання гострих медичних відходів та для звичайних медичних відходів (контейнери називаються одноразові, тому що після повного заповнення герметично закриваються для відправлення на операції з оброблення відходів, без можливості повторного використання контейнеру).

Контейнери для гострих медичних відходів мають об'єм від 1,5 літрів до 9 літрів.

Контейнери для медичних відходів мають об'єм від 30 літрів до 60 літрів.

!

Компанія **ELKOPLAST** успішно працює на європейському ринку з 1991 року. За цей час вона здобула довіру клієнтів завдяки:

- високій якості продукції;
- широкому асортименту;
- індивідуальному підходу до кожного клієнта;
- постійній участі у провідних європейських виставках, присвячених управлінню відходами.

Технології та виробництво

ELKOPLAST має **п'ять сертифікованих виробничих підприємств**, обладнаних сучасними технологіями:

- ротаційне лиття пластикових виробів;
- виробництво конструкцій зі склопластику;
- виготовлення металевих виробів з використанням технологій CNC-різання, гнуття, напіваавтоматичного зварювання MiC/MAG тощо.

Усі контейнери виготовляються з **високоякісних матеріалів**, стійких до впливу погодних умов, ультрафіолету та механічних пошкоджень.

Результат

Завдяки поєднанню європейських стандартів, сучасних технологій і професійного підходу, **ТОВ “Елкопласт-Україна”** забезпечує українські громади, підприємства та комунальні служби надійними рішеннями для ефективного управління відходами та збереження чистоти довкілля.

Контакти:

адреса: 10002, майдан Путятинський, 2 оф.515
тел. +38(050)31-47-444
тел. +38(0412)46-73-94
info.ua@elkoplast.eu
www.elkoplast-ukraine.com

Відходи будівництва та знесення – відходи, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або знесення будівель і споруд.

Відходи будівництва та знесення переважно складаються з інертних мінеральних матеріалів, однак містять також інші компоненти різного походження. До основних груп таких відходів належать:

Деякі компоненти **відходів будівництва та знесення** мають високу ресурсоцінність, інші – нижчу, проте також можуть бути легко перероблені у нові матеріали чи вироби. Технології для розділення та відновлення **відходів будівництва та знесення** добре відпрацьовані, доступні та відносно недорогі. Але якщо такі відходи не розділяються безпосередньо на місці утворення, вони можуть містити небезпечні домішки – зокрема розчинники, азбест чи інші шкідливі речовини, що створює ризики для довкілля та ускладнює процеси оброблення.

Незважаючи на значний потенціал, рівень перероблення та відновлення матеріалів із **відходів будівництва та знесення** відходів у країнах ЄС істотно відрізняється – від менш ніж 10 % до понад 90 %. Такі розбіжності зумовлені різними підходами до визначення цього виду відходів у національних нормативних актах, що ускладнює порівняння між країнами. **В Україні облік утворення цих відходів не налагоджений, інфраструктура та система управління, на жаль, залишаються мало розвиненими**, що значно обмежує можливості їх ефективного управління.

Під час дії воєнного стану з'явився новий потік відходів, управління яким є складним і потребує особливої уваги органів місцевого самоврядування через потенційний вміст небезпечних речовин, зокрема, азбесту. Це відходи від руйнувань.

Відходи від руйнувань - частини (уламки) пошкоджених (зруйнованих) об'єктів, а також матеріали, предмети, які були всередині або поряд з такими об'єктами у момент пошкодження (руйнування) та/або виконання робіт з демонтажу та які повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не можуть у подальшому використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення;

Відходи, що біологічно розкладаються

Управління відходами, що біологічно розкладаються та зменшення їх захоронення на полігонах важливе з перспективи зменшення викидів парникових газів, що утворюються при відкритому розкладанні таких відходів без застосування спеціальних технологій. Частково відходи, що біологічно розкладаються утворюються у складі побутових відходів (біовідходи, папір, картон, текстиль). Національний план управління відходами містить заходи що цього виду відходів (роздільне збирання, створення інфраструктури оброблення біовідходів із виробництвом компосту чи біогазу, якщо це економічно виправдано), які мають бути перенесені до регіональних та місцевих планів управління відходами. Основні види відходів, що біологічно розкладаються:

Біовідходи – відходи, що мають властивість піддаватися анаеробному або аеробному розкладу, такі як відходи харчових продуктів або відходи харчової промисловості на всіх етапах виробництва та споживання, відходи від зелених насаджень.

Відходи харчових продуктів – харчові продукти у значенні, наведеному в Законі України Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів, що стали відходами;

Відходи від зелених насаджень – рослинні рештки, трава, листя, гілки дерев, які утворюються при догляді за зеленими насадженнями.

Кейс 2. Проєкт – впровадження компостування біовідходів - Міська станція компостування ЛКП “Зелене місто”

Львів – це перше місто України, яке запустило роздільне збирання та компостування біовідходів у 2020 році. Міська станція компостування переробляє роздільно зібрані відходи харчових продуктів та відходи зелених насаджень, що надходять від мешканців та від суб’єктів господарювання міста та прилеглих територіальних громад. Коричневими контейнерами для роздільного збирання біовідходів охоплено 99% всіх прибудинкових майданчиків, разом це 1648 контейнерів. 98 договорів укладено із місцевим бізнесом. Крім того кожен львів’янин має можливість привезти відходи на станцію. Для зручності мешканців створена [Мапа контейнерів для органіки](#).

За останні 4 роки на станції компостування прийнято 33 тис. тонн відходів. З однієї тонни органічних відходів (60% харчові відходи та 40% зелені відходи) 10% відбираються як неорганічні відходи в результаті утворюється 300 кг органічної підживки, яка може використовуватись для землеробства, садівництва та інших галузей.

Результатом перероблення органічних відходів є сировина органічного походження (органічна підживка), яку може придбати кожен.

Джерело картинки: <https://zelenemisto.info/#projects>

Основні виклики галузі управління відходами

Управління відходами є складною проблемою, що характеризується багаторівневими взаємозалежностями, складною соціальною динамікою та мережею зацікавлених сторін.

Переважання лінійної економічної моделі над циркулярною

Все починається із проектування продукції – від якості матеріалів, можливості ремонту, морального чи функціонального старіння, яке буде залежити від того, як швидко ця продукція стане відходами.

Наприклад, ноутбук, що залишається технічно справним, може стати відходом унаслідок припинення виробником підтримки або оновлення операційної системи.

Вініловий програвач не втрачає цінності з часом

Запобігання утворенню та скорочення відходів передбачає (серед інших факторів) активну участь та інвестиції приватного сектору, оскільки рішення, прийняті проєктувальниками та виробниками продукції, в кінцевому підсумку безпосередньо впливають на утворення відходів. Водночас для забезпечення ефективності та результативності систем управління відходами може знадобитися зміна поведінки у тисяч домогосподарств.

У міру того, як продукція стає все більш “просунutoю” та складною, змінюється і склад побутових відходів. Збільшення кількості хімічних речовин та їх сумішей на ринку призвело до усвідомлення того, що небезпечні хімікати та інші

забруднювачі нині є повсюдно присутніми у людському організмі та навколишньому середовищі (UNEP, 2019c).

Залежність від допоміжних інструментів

Ефективність систем управління відходами значною мірою залежить від державної політики та застосованих економічних інструментів. Суттєву роль відіграють такі заходи, як запровадження податку на захоронення відходів (*land fill tax*), стимулювання будівництва біогазових і компостувальних установок (як, наприклад, у Німеччині та Данії), розширена відповідальність виробника (РВВ) – найбільш ефективною вважається (РВВ у Бельгії), система депозитного повернення упаковки (як у Фінляндії чи Литві), підтримка інноваційних рішень, інвестиції в розробку та проєктування. Від зваженого поєднання таких політик залежить не лише рівень рециклінгу а й конкурентоспроможність сектору відходів у цілому. У результаті створюються різні передумови, тому часто рекомендації та посібники з кращих практик рідко мають універсальне застосування. Різноманітність культурних, економічних, політичних і географічних контекстів робить неможливим просте копіювання рішень.

Нестабільні ринкові умови

В Україні розвиток сфери управління відходами ускладнюється низькою економічною стійкістю підприємств, обмеженим доступом до інвестицій, відсутністю стимулів для рециклінгу та недостатньою узгодженістю державної політики. Коливання світових цін на нафту та сировину безпосередньо впливають на вартість транспортування, енергії та вторинних матеріалів. Це, у свою чергу, знижує прибутковість сектору, особливо для малих підприємств і органів місцевого самоврядування, які не мають фінансового резерву. Складною залишається ситуація із ринком потенційних продуктів із відходів, коливання цін на вторинну сировину, нижча ціна на первинні матеріали (пластикову гранулу чи щєбінь), відсутність ринку альтернативного палива та навіть компосту (який не може конкурувати з дешевими мінеральними добривами). До цього додається

тиск, зумовлений геополітичною нестабільністю та зміною клімату.

Ігнорування шкідливого впливу неналежного управління відходами на здоров'я людей

Забруднення, спричинене відходами, має серйозні наслідки для здоров'я людини. Неналежне управління відходами сприяє зростанню як інфекційних, так і неінфекційних хвороб, формуванню міжпоколіннєвих ризиків і довготривалих соціальних нерівностей у сфері здоров'я (Faiza et al., 2019; McClelland et al., 2022; Schmidt et al., 2022).

Довідково:

Стійкі органічні забруднювачі (СОЗ) вивільняються під час відкритого спалювання відходів, особливо змішаних, що містять пластик, текстиль, фарби, гуму чи електроніку. До цієї групи належать, зокрема, діоксини, фурані, поліхлоровані біфеніли (ПХБ).

Потрапляючи в організм людини, СОЗ не розкладаються та не виводяться, а мають здатність накопичуватися у жирових тканинах. З часом вони можуть передаватися від матері до дитини під час вагітності. Тривале накопичення таких речовин пов'язане з порушенням ендокринної системи, зниженням фертильності та репродуктивними розладами, онкологічними захворюваннями, ураженнями імунної системи та порушеннями розвитку нервової системи дітей.

Відсутні та неповні дані щодо утворення та управління відходами

Частина побутових відходів, які спалюються відкритим способом або захоронюються на сміттєзвалищах, відбирається нелегальним збирачами із контейнерів чи на полігонах не обліковуються і випадають із системи. Відсутність регулярних досліджень морфологічного складу та норм надання послуг управління побутовими відходами не дозволяє приймати зважені управлінські рішення щодо розвитку інфраструктури управління відходами.

Неврахування операційних витрат у системі управління відходами

Незважаючи на те, що основну частку витрат системи управління відходами становлять витрати на збирання, транспортування та експлуатацію, зовнішні донори та інвестори часто зосереджуються на фінансуванні будівництва об'єктів попереднього оброблення чи

відновлення відходів, оскільки такі проєкти виглядають більш конкретними, видимими та привабливими для підтримки.

Проте у багатьох випадках громади не мають достатніх ресурсів для покриття поточних операційних витрат, що зрештою призводить до зупинки або неефективного функціонування об'єктів. Таким чином, неврахування операційних витрат на етапі планування стає однією з ключових причин провалу інвестиційних проєктів у сфері управління відходами.

Множинність викликів у сфері управління відходами призводить до збільшення їх обсягів, ускладнення складу та зростання неконтрольованого управління. Це, у свою чергу, означає більше викидів парникових газів, втрату біорізноманіття та посилення забруднення довкілля.

!

Соціальне опитування громади. Визначення рівня обізнаності мешканців

Впровадження ефективної системи управління відходами неможливе без залучення громади. Саме жителі є ключовими учасниками цього процесу – вони сортують, виносять, платять, реагують або ігнорують. Тому перш ніж запускати нові підходи, дуже важливо **зрозуміти, з чим працюєте:**

1. Оцінити поточний рівень знань і практик

Соціальне опитування дозволяє з'ясувати:

Чи знають мешканці про сортування та навіщо воно потрібне?

Як вони зараз поведуться з відходами спалюють, вивозять, компостують?

Чи розуміють, що таке вторсировина та куди її здавати?

Наскільки вони задоволені існуючою системою вивезення сміття?

Ці дані дозволяють побачити реальну ситуацію, а не керуватись припущеннями.

2. Визначити бар'єри та мотивації

Опитування дає розуміння:

Які перешкоди заважають людям сортувати (відсутність контейнерів, незрозумілі правила, байдуже ставлення, недовіра до системи)?

Що мотивує мешканців змінювати поведінку (приклад сусідів, економія, штрафи, екологічні переконання)?

Це допоможе обрати ефективні інструменти комунікації – наприклад, не просто закликати сортувати, а пояснити, чому це вигідно або зручно.

3. Побудувати довіру та залучити громаду

Коли мешканців питають про їхню думку – вони відчують, що їх голос важливий. Це підвищує довіру до ініціативи, зменшує опір змінам і мотивує брати участь. Люди охочіше долучаються до того, що створене разом з ними, а не згори вниз.

4. Налаштувати ефективну інформаційну кампанію

Результати опитування допоможуть адаптувати комунікації:

Якою мовою і через які канали доносити інформацію (оголошення, соцмережі, збори, листівки)?

Які теми пояснювати в першу чергу?

На яку аудиторію робити акценти (наприклад, молодь, батьки, пенсіонери)?

5. Мати базу для оцінки прогресу

Результати стартового опитування можна використати як точку відліку. Згодом, провівши повторне дослідження, громада побачить:

Що змінилося в знаннях та поведінці людей?

Які заходи були ефективні, а які потребують доопрацювання?

!

Соціальне опитування – це дієвий інструмент, щоб:

приймати рішення на основі реальних даних;
залучити мешканців до процесу змін;
підвищити ефективність нової системи управління відходами.

Система без підтримки громади не працює. Система, створена разом із громадою – має шанс стати стійкою та ефективною.

Для власних спостережень

Як ви оцінюєте рівень обізнаності мешканці вашої громади у питаннях, що стосуються управління відходами?

Які першочергові кроки плануєте розпочати для поліпшення ситуації?

Які основні виклики сфери управління відходами у вашій громаді потребують першочергової уваги?

2. Планування системи управління відходами

Основи ефективного планування

1. Чому важливо планувати?

Планування – це фундаментальна складова створення дієвої системи управління відходами громади. Згідно із Законом України “Про управління відходами”, системне планування належить до обов’язків територіальної громади, зокрема у вигляді місцевих планів управління відходами.

Без чіткого плану дії може залишитися фрагментарним, ресурси витрачаються неефективно, а негативні наслідки – навколо екології та здоров’я – накопичуються. Добре спланована система дозволяє:

- зменшити негативний вплив відходів на довкілля та здоров’я людей;
- оптимізувати витрати на збирання, вивезення, відновлення та видалення відходів;
- підвищити рівень залучення мешканців громади;
- забезпечити відповідність законодавчим вимогам (які встановлює зазначений закон).

2. Основні етапи планування

2.1. Оцінка поточної ситуації

Перший крок – це аналіз існуючої системи управління відходами в громаді. Закон визначає поняття “побутові відходи” як змішані і/або роздільно зібрані відходи від домогосподарств, включно з деякими іншими групами.

Важливо відповісти на такі питання:

Скільки та яких типів відходів утворюється в громаді (побутові, великогабаритні, біовідходи, тощо)?

Як ці відходи наразі збираються, транспортуються, обробляються або захоронюються?

Які інфраструктурні, технічні і кадрові ресурси в громаді вже є?

Які проблеми найбільш актуальні (наприклад, несанкціоновані звалища, низький рівень роздільного збору, перевантаження полігонів тощо)?

Інструменти: опитування мешканців, інвентаризація майна та техніки, аудит потоків відходів, аналіз статистичних даних.

2.2. Визначення цілей і пріоритетів

На основі оцінки громада визначає цілі, які мають відповідати принципам Закону – зокрема принципу ієрархії відходів (запобігання → повторне використання → відновлення → видалення) згідно зі статтями Закону.

Цілі мають бути формулюваннями за методом SMART: конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні, з часовими рамками. Наприклад:

зменшити кількість відходів, що захоронюються на 15% протягом трьох років;

впровадити роздільне збирання у всіх населених пунктах громади;

створити станцію компостування для біовідходів до кінця другого року реалізації плану.

2.3. Розробка заходів

Досягнення цілей забезпечується через конкретні пакети заходів. При їх розробці необхідно враховувати положення Закону щодо вимог до збирання, транспортування, оброблення, захоронення відходів.

Заходи можуть включати:

впровадження системи роздільного збору відходів (для паперу, пластику, скла, металу, біовідходів);

будівництво або модернізація інфраструктури (контейнери, сортувальні станції, полігони, компостувальні майданчики);

проведення освітніх і комунікаційних кампаній серед мешканців громади щодо поведінки з відходами;

укладання договорів з виконавцями послуг з управління побутовими відходами.

створення пунктів роздільного збирання побутових відходів чи спеціалізованих мобільних пунктів для небезпечних відходів;

цифровізація процесів: системи обліку відходів, маршрути, GPS-контроль, інформаційні системи тощо.

2.4. Фінансове планування

Ефективне планування неможливе без бюджету. Закон встановлює економічні інструменти та фінансування заходів у сфері управління відходами. У фінансовому плануванні варто оцінити:

вартість впровадження кожного заходу (інфраструктура, обладнання, навчання, сервіс);

доступні джерела фінансування: місцевий бюджет, фонд охорони навколишнього природного середовища, державні програми, міжнародна технічна допомога;

можливості залучення приватного сектору (публічно-приватне партнерство, концесії);

встановлення тарифів за послуги управління побутовими відходами за кожною операцією збирання, перевезення, відновлення, видалення.

2.5. Визначення ролей і відповідальності

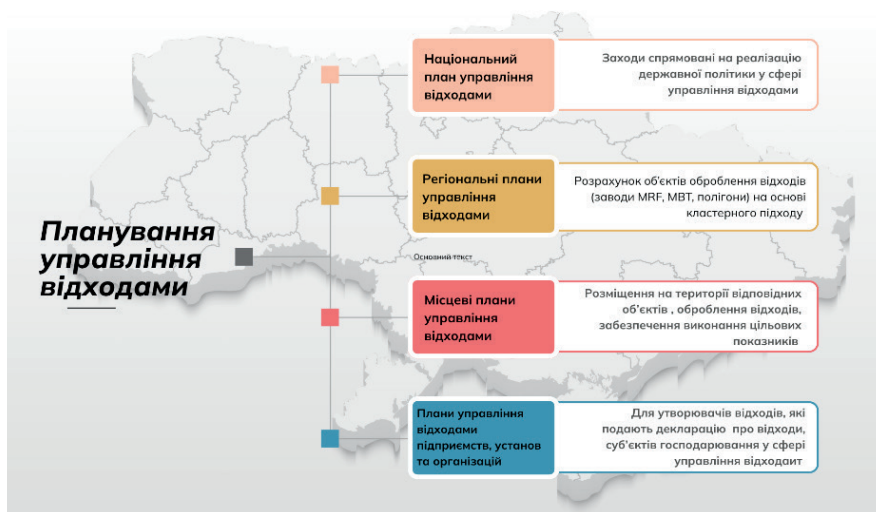
Для впровадження плану вимагається чіткий розподіл обов'язків між усіма ключовими суб'єктами, що визначені Законом:

органи місцевого самоврядування – формування та затвердження місцевих планів управління відходами, контроль за реалізацією, інформування населення.

виконавець послуги з управління побутовими відходами – підприємство, визначене на конкурсній основі виконавчим органом місцевої ради.

суб'єкти господарювання у сфері управління відходами— власники відходів, утворювачі відходів, виробники продукції – згідно з правами, обов'язками і відповідальністю, встановленими Законом.

мешканці громади – участь у системі роздільного збирання, правильне управління відходами, своєчасна сплата за послуги, співпраця.

3. Інструменти планування

Місцевий план управління відходами – обов'язковий для територіальної громади документ, згідно зі статтею 55 Закону.

Регіональний план управління відходами, національний план – стратегічні рамки, в які має вписуватись місцевий план.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) – для великих інфраструктурних проектів (наприклад, спорудження сортувальної станції, полігону).

Геоінформаційні системи (ГІС), інформаційна система у сфері відходів – Закон передбачає інформаційну систему та публічні реєстри.

4. Оцінка ефективності та оновлення плану

План управління відходами – це не статичний документ, він має жити реальними даними та адаптуватись. Слід передбачити:

регулярний моніторинг і звітування про виконання заходів: зміну обсягів утворення відходів, рівень роздільного збирання, обсяг захоронених відходів, стан полігонів тощо;

аналіз змін у законодавстві та нормативній базі – Закон передбачає, що місцеві плани мають узгоджуватися з регіональним планом, а той у свою чергу з національним планом управління відходами та враховувати законодавчі зміни.

коригування цілей, заходів та бюджету відповідно до отриманих результатів;

впровадження інновацій та нових технологій, які можуть зменшити утворення відходів і підвищити ефективність оброблення.

5. Урахування ключових положень Закону України “Про управління відходами”

При плануванні системи управління відходами в громаді необхідно врахувати такі положення Закону:

понятійний апарат: важливо, щоб використовувались визначення, закріплені Законом (наприклад: “утворювач відходів”, “оброблення відходів”, “відновлення відходів”, “видалення відходів”, “система управління побутовими відходами”, “розширена відповідальність виробника”);

принцип ієрархії управління відходами – від запобігання утворенню відходів до їх видалення;

принцип розширеної відповідальності виробника (РВВ) – громада має враховувати роль виробників продукції, які відповідальні за управління стадією відходів цієї продукції;

вимоги до транспортування, збирання, оброблення, захоронення відходів – ці речі мають бути відображені у плані;

необхідність розробки місцевого плану управління відходами (стаття 52) – це пріоритет для громади.

6. Приклади з практики (сценарії)

Приміром, громада “А” (умовно) визначила мету: впровадити роздільне збирання у 100% домогосподарств за 5 років. Для цього розробила заходи: закупівля контейнерів, інформаційна кампанія, укладення договору з оператором, численні тренінги з мешканцями.

Громада “Б” організувала створення центру повторного використання та пункту роздільного збирання побутових відходів, в якому в тому числі прийматиме великогабаритні відходи. Це стало заходом в межах плану, який орієнтувався на зменшення захоронення та стимулювання рециклінгу відходів.

Висновок

Планування – це не просто формальний документ, а дорожня карта, що дає змогу громаді перейти від хаотичного збору сміття до сучасної, економічно виправданої та екологічно безпечної системи управління відходами. Успішне планування вимагає врахування норм і положень Закону України “Про управління відходами”, активної участі громади, чіткого розподілу ролей, адекватного бюджетування та регулярного моніторингу.

Інструменти для громад

Методичні рекомендації Міндовкілля.

Посібники та онлайн-курси з планування (наприклад, DOZORRO, Ecoclub, Zero Waste Alliance, цей Довідник).

Консультації з профільними експертами.

Можливості підтримки: EU4Environment, U-LEAD, GIZ, USAID та інші донори.

Висновок

Планування – це перший і найважливіший крок до створення дієвої системи управління відходами. Воно дає змогу приймати обґрунтовані рішення, ефективно використовувати ресурси громади та досягати сталих екологічних результатів. Без чіткого плану будь-які зусилля можуть бути розрізненими і неефективними.

Кейс 3. ТОВ «ВЕЙСТ ІНФОСИСТЕМС»

Розроблення регіональних і місцевих планів управління відходами

Компанія ТОВ «ВЕЙСТ ІНФОСИСТЕМС» надає консалтингові послуги з розроблення регіональних та місцевих планів управління відходами для областей і громад. Працює відповідно до чинного законодавства України та практик ЄС, із пріоритетом ієрархії управління відходами (запобігання → підготовка до повторного використання → рециклінг → відновлення → видалення).

Основні послуги

- Аналітика та оцінка потоків відходів та інфраструктури.
- Розроблення регіональних/місцевих планів управління відходами та планів управління відходами підприємств, установ та організацій
- Інфраструктурні рішення: роздільне збирання, сортування (R12), рециклінг (R3/R4/R5), біообробка (компостування/біогаз), модернізація полігонів.
- Інвентаризація сміттєзвалищ та полігонів
- Тарифна та фінансова модель (CAPEX/OPEX, інтеграція RBV).
- Підготовка ТЗ/закупівельної документації, супровід ДПП.
- Моніторинг і звітність: KPI, форми звітів, методики обліку.

Підхід

Діагностика: збір даних, поточна ситуація, «вузькі місця».

Планування: сценарії розвитку, карта проєктів, графік впровадження.

Фінансова сталість: модель тарифів, потенційні джерела фінансування (бюджет, гранти, кредити, ДПП).

Управління та контракти: KPI для операторів, пріоритет R-операцій у договорах.

Впровадження і контроль: індикатори, щорічні звіти, коригувальні дії.

Ключові результати для замовника

- Узгоджений із законом і планами комплексний документ (регіональний/місцевий план).
- Пріоритизація інвестицій та покрокова дорожня карта.
- Покращення якості послуг (охоплення, чистота фракцій, зменшення захоронення).
- Прозора тарифна політика, що підтримує ієрархію відходів.
- Налагоджений моніторинг і публічна звітність (у т.ч. до 1 лютого щороку).

ТОВ «ВЕЙСТ ІНФОСИСТЕМС» це: фасилітатор між владою, операторами та донорами; технічний проєктувальник і експерт із фінансового моделювання; супровід закупівель/ДПП; навчання персоналу й налаштування моніторингу – до виходу на цільові показники.

Принципи управління: ієрархія управління відходами

Ефективна система управління відходами ґрунтується на чіткому принципі пріоритетності дій – ієрархії управління відходами. Ця ієрархія визначає, як саме громада має діяти, щоб мінімізувати негативний вплив відходів на довкілля, економіку та здоров'я людей.

1. Запобігання утворенню відходів

Найвищий рівень ієрархії – попередження появи відходів. Це означає, що найкращі відходи – ті, які так і не утворилися. Приклади дій на цьому рівні:

- впровадження багаторазового пакування та посуду;
- підтримка місцевих ініціатив щодо обміну речами, бібліотек речей або ремонтних майстерень;
- закупівля товарів з мінімальною упаковкою;
- просвітницькі кампанії серед населення щодо свідомого споживання.

2. Повторне використання

Якщо уникнути утворення відходів неможливо, варто зробити все, щоб продовжити життя речей.

Це може бути:

- передача речей, меблів чи техніки, які ще придатні до використання, іншим людям чи організаціям;
- ремонт або відновлення побутових предметів;
- створення центрів повторного використання при пунктах роздільного збирання побутових відходів.

3. Рециклінг

Коли предмет більше не можна використати повторно, наступний крок – переробка матеріалів.

Роздільне збирання відходів у громаді є передумовою для якісного рециклінгу.

Приклади:

- сортування пластику, скла, металу, паперу;
- передача ресурсоінних компонентів відходів на підприємств з рециклінгу;
- розвиток місцевих ініціатив із компостування органічних відходів.

4. Відновлення енергії

Якщо відходи не придатні до рециклінгу, можна відновити з них енергію – шляхом спалювання з виробництвом тепла або виробництва електроенергії. Це має бути контрольований процес з дотриманням екологічних норм і лише після того, як вичерпано можливості перших трьох рівнів.

5. Захоронення (найнижчий рівень)

Останній і найменш бажаний етап – захоронення відходів на полігонах.

Цей спосіб не створює доданої вартості, потребує великих площ і має значний вплив на довкілля.

Мета громади – звести кількість відходів, що потрапляють на полігон, до мінімуму.

Як громадам застосовувати ієрархію на практиці

Аналізуйте, скільки відходів утворюється на кожному рівні.

Розробляйте місцеві програми, які стимулюють зменшення, повторне використання та переробка.

Працуйте з населенням – без залучення мешканців ієрархія не працює.

Плануйте розвиток інфраструктури з урахуванням цієї логіки: від профілактики – до безпечного захоронення лише залишків. Ієрархія управління відходами (ієрархія) є основоположним принципом державної політики у сфері управління відходами. Вона визначає пріоритетність дій усіх учасників системи – органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і

організацій – з метою мінімізації негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я людей.

Ієрархія управління відходами ➤ ➤

Запобігання утворенню відходів стосується етапу життєвого циклу продукції, а не самих відходів – від сировини і проектування, до виготовлення та обслуговування після продажу (придатність до ремонту, наявність запасних частин). Усі наступні рівні ієрархії – підготовка відходів до повторного використання, рециклінг, відновлення та видалення – уже належать до операцій з відходами, тобто здійснюються після того, як продукт став відходом. Важливо підкреслити, що не відходи як такі можуть бути повторно використані, а лише ті, що пройшли стадію підготовки до повторного використання, тобто очищення, перевірку або ремонт, які дають можливість безпечно повернути їх у господарський обіг.

Підприємства, установи та організації, діяльність яких пов'язана з утворенням відходів, зобов'язані дотримуватися цієї ієрархії шляхом:

- планування виробничих процесів і проектування продукції з урахуванням запобігання утворенню відходів і мінімізації їх впливу;
- забезпечення підготовки відходів до повторного використання, рециклінгу чи інших операцій з відновлення;
- здійснення видалення лише тих відходів, які не підлягають відновленню або переробленню.

Ієрархія управління відходами є практичним інструментом переходу до циркулярної економіки, у якій ресурси використовуються максимально ефективно, а кількість відходів, що підлягають видаленню, поступово зменшується.

Кінець статусу відходів (End-of-Waste)

Після операцій підготовки відходів до повторного використання та рециклінгу може застосовуватися правовий механізм “припинення статусу відходів”, який – за наявності встановлених критеріїв для конкретного виду відходів – дозволяє втратити статус “відходів” і та знову стати продукцією або вторинною сировиною.

Оголошення припинення статусу відходів можливе лише для тих видів відходів, щодо яких встановлено спеціальні критерії. Відходи перестають вважатися відходом лише за дотримання 4 умов одночасно:

- 1) речовина, матеріал або предмет використовується для певних цілей та відповідає законодавству, технічним регламентам і стандартам, що застосовуються до продукції;
- 2) використання речовини, матеріалу або предмета не призведе до негативного впливу на здоров'я людей або навколишнє природне середовище;
- 3) існує ринок або попит на таку речовину, матеріал або предмет як товар.

Критерії end-of-waste існують не для всіх видів відходів, а лише для окремих потоків (наприклад, окремі види металобрухту, склобій тощо).

*Законодавчі акти, які регулюють це питання: Критерії оголошення припинення статусу відходів, порядок оголошення припинення статусу відходів та перелік видів відходів, щодо яких може бути оголошено припинення статусу відходів).

За відсутності встановлених критеріїв матеріал зберігає статус відходу, і до нього застосовуються загальні вимоги законодавства про управління відходами. Рішення про припинення статусу відходів застосовується в межах визначених критеріїв і підтверджується документально оператором або уповноваженим органом – залежно від моделі, передбаченої законодавством. Це забезпечує сумісність із ієрархією управління відходами та принципами циркулярної економіки.

Хто може оголосити “кінець статусу відходів” в Україні

Суб'єкт господарювання у сфері управління відходами, який має:

- дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів;
- впроваджену та сертифіковану систему управління якістю (ISO 9001 / ISO 14001 або EMAS);
- крім того, виконує вимоги щодо вхідного контролю, технологій оброблення, контролю якості продукції та оформлює повідомлення про відповідність для кожної партії.

За підходом ЄС (це також віддзеркалено в українському законодавстві), припинення статусу відходів застосовується до відходів, які вже пройшли рециклінг або іншу операцію відновлення і відповідають встановленим критеріям якості, безпеки та ринкового попиту.

На практиці це зазвичай відбувається після матеріального відновлення, зокрема:

R3 – рециклінг/регенерація органічних речовин (у т.ч. біологічні процеси);

R4 – рециклінг/регенерація металів і сполук металів;

R5 – інші неорганічні матеріали (наприклад, склобій, мінеральні матеріали);

R11 – використання відходів, утворених під час здійснення операцій R1– R10.

Перелік R-операцій див. в Додатку II до Закону України “Про управління відходами”. Операції R12 (попереднє зберігання/підготовка) і R13 (накопичення перед відновленням) самі по собі не є достатніми для припинення статусу відходів – потрібен завершений етап відновлення/рециклінгу з відповідністю критеріям.

На які види відходів можливе припинення статусу відходів?

Критерії припинення статусу відходів існують для брухту заліза/сталі та алюмінію, склобою і мідного брухту. Наразі ЄС опрацьовує критерії припинення статусу відходів на нові потоки відходів, але які ще не затверджені:

Пластмаси (рециклат): ПЕТ, HDPE/LDPE, ПП, полістирол/ПС-ПСВ, а також змішані пластики;
Мінеральні фракції відходів будівництва та знесення;
Текстиль (окремо зібраний одяг і текстиль, підготовлений до повторного використання, а також відновлені волокна (целюлозні, поліестер, суміші);
Гума зі зношених шин: перероблений каучук/гранулят;
Папір і картон: як окремий потік для можливих.

Спеціальні критерії припинення статусу відходів можуть бути встановлені на національному рівні.

Дотримання “ієрархії” при управлінні побутовими відходами

Виходячи з місцевих планів управління відходами, громади організовують систему управління побутовими відходами так, щоб це узгоджувалось із ієрархією. Визначення суб’єктів, що здійснюють відновлення та/або видалення, відбувається за процедурою передбаченою у постанові Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 р. № 941 з урахуванням наявних виробничих потужностей об’єктів оброблення і пропорційним розподілом потоків. Пріоритет надається

операціям відновлення – підготовці до повторного використання, рециклінгу та іншим R-операціям, – тоді як видалення (D-операції) застосовується лише до залишків або потоків, що не підлягають відновленню з технологічних чи економічних причин.

Відповідно до вказаної Постанови, суб'єкти господарювання зобов'язані забезпечувати здійснення операцій з відновлення та/або видалення **побутових відходів** на об'єктах оброблення відходів, які включені до правил благоустрою населеного пункту, регіонального та місцевих планів управління відходами. Виконавчий орган сільської, селищної, міської ради або місцева держадміністрація у разі делегування їй повноважень відповідними радами визначає суб'єктів господарювання для відновлення та/або видалення побутових відходів.

При цьому **відновлення побутових** відходів здійснюється пропорційно виробничим потужностям об'єктів оброблення побутових відходів за такими операціями (у порядку пріоритетності):

1) R12 попередні операції з побутовими відходами до відновлення, включаючи попереднє оброблення (у тому числі демонтаж, сортування, дроблення, ущільнення, гранулювання, сушіння, подрібнення, кондиціонування, перепакування, відокремлення, змішування або змішування перед подачею на будь-які операції, що відповідає позиціям відновлення R1-R11 додатка 2 до Закону).

Операції, передбачені абзацом першим цього підпункту, можуть включати позицію відновлення R13 щодо зберігання відходів перед здійсненням операцій, що відповідає позиціям відновлення R1-R12 (крім операції збирання);

2) R3 рециклінг/відновлення органічних речовин, що не використовуються як розчинники, у тому числі компостування та інші процеси біологічної трансформації, а також підготовка до повторного використання, газифікація та

піроліз, коли компоненти використовуються як хімікати, та відновлення органічних матеріалів у вигляді засипки;

3) R4 рециклінг/відновлення металів та їх сполук (включаючи підготовку до повторного використання) та R5 рециклінг/відновлення інших неорганічних матеріалів (включаючи підготовку до повторного використання, рециклінг неорганічних будівельних матеріалів, відновлення неорганічних матеріалів у вигляді зворотного заповнення та очищення ґрунту, що приводить до відновлення ґрунту);

4) R1 використання відходів переважно як палива чи в інший спосіб для виробництва енергії, що відповідає позиції відновлення;

5) R11 використання відходів, утворених під час здійснення операцій, визначених у позиціях відновлення R1-R10 додатка 2 до Закону України “Про управління відходами”.

Побутові відходи, які не підлягають відновленню (через відсутність потужностей, неможливість відновлення даного) **передаються на видалення** пропорційно виробничим потужностям за такими операціями (у порядку пріоритетності):

1) D13 попередні операції з відходами перед операціями з видалення, визначеними у позиціях D1-D12 додатка 1 до Закону України “Про управління відходами”, в тому числі сортування, дроблення, ущільнення, гранулювання, сушіння, подрібнення, кондиціонування або відокремлення;

2) D5 захоронення на спеціально обладнаних полігонах;

3) D1 розміщення на поверхні чи в землі, у тому числі захоронення, за наявності плану приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства.

Операції, зазначені у підпунктах 1-3 вище, можуть включати операції D15 зберігання перед здійсненням таких операцій.

Практичний чек-лист для громади

- ✓ Розробити/Актуалізувати місцевий план управління відходами й правила благоустрою (перелік об'єктів, їх потужності, види відходів).
- ✓ Оголосити/прийняти заяви від операторів і визначити їх рішенням із дотриманням ієрархії (пріоритет R-операцій перед D-операціями).
- ✓ Оприлюднити рішення, укласти договори із суб'єктами господарювання для відновлення та/або видалення побутових відходів, налагодити моніторинг обсягів і залишків.
- ✓ Переглядати рішення у випадках введення нових об'єктів, які здійснюють операції, які визначенні більш пріоритетними, зупинки діючих об'єктів або зміни обсягів відходів.

Визначення стратегічних та оперативних цілей

При плануванні системи управління відходами необхідно взяти до уваги цільові показники, встановлені на національному рівні. Цільові показники щодо управління відходами визначені в таких документах:

Закон України “Про управління відходами”;
Національний план управління відходами до 2033 року, затверджений розпорядженням КМУ від 27 грудня 2024 р. № 1353-р (містить частину Запобігання утворенню відходів та Зменшення захоронення відходів, що біологічно розкладаються);
Національна стратегія управління відходами до 2030 року, схвалена розпорядженням КМУ від 8 листопада 2017 р. № 820-р;
Регіональні плани управління відходами відповідної області;
Інші постанови та накази центральних органів виконавчої влади;
Власні цільові показники, встановлені на рівні громади.

Основні цільові показники, за виконання яких відповідають органи місцевого самоврядування, стосуються підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів. Громада встановлює їх у своїх планах і щорічних програмах, забезпечуючи інфраструктуру, фінансування та контроль за виконанням.

Цільові показники щодо підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів:

- 1) до 2025 року - не менше 10 % їх маси;
- 2) до 2030 року - не менше 20 % їх маси;
- 3) до 2035 року - не менше 25 % їх маси;
- 4) до 2040 року - не менше 35 % їх маси.

Як вимірюються цільові показники?

Щороку громади мають готувати звіт про досягнення цих показників та публікувати його на своєму офіційному сайті. Розрахунок цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів здійснюється за Методики розрахунків цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів та Порядку подання звітності щодо виконання цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів, затвердженою наказом Мінінфраструктури від 27.06.2024 № 581.

Вимірюються у відсотках та визначаються як сума обсягів побутових відходів, що були підготовлені до повторного використання та надійшли на рециклінг, до загального обсягу утворених побутових відходів у територіальній громаді, і обчислюються за наступною формулою:

де	C	-	цільовий показник з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів територіальної громади;
	S	-	обсяг побутових відходів, підготовлених до повторного використання, т;
	R	-	обсяг побутових відходів, що надійшли на рециклінг, т;
	M	-	загальний обсяг утворених побутових відходів територіальної громади, т.

За відсутності достовірних даних про утворення допускається тимчасове використання обсягу зібраних відходів. Облік ведеться за даними вагових комплексів, актів приймання-передачі та звітності операторів; подвійний облік заборонено (кожний потік рахується один раз на стадії “готовий до повторного використання” або “прийнятий на рециклінг”).

Для виконання цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів враховуються такі види побутових відходів, відповідно до класифікації за Національним переліком відходів:

Вид відходу	Код відходу
Папір і картон	20 01 01
Скло	20 01 02
Кухонні відходи та відходи підприємств громадського харчування, що піддаються біологічному розкладу	20 01 08
Одяг	20 01 10
Текстиль	20 01 11
Люмінесцентні лампи та інші ртутьвмісні відходи	20 01 21*
Відходи обладнання, яке містить хлорофторовуглець	20 01 23*
Батареї та акумулятори включені в 16 06 01, 16 06 02, 16 06 03, та Невідсортовані батареї і акумулятори, що містять ці батареї	20 01 33*
Батареї та акумулятори інші, ніж зазначені в 20 01 33	20 01 34
Відходи електричного та електронного обладнання інші, ніж зазначені за кодами 20 01 21 та 20 01 23, що містять небезпечні компоненти	20 01 35*
Відходи електричного та електронного обладнання інші, ніж зазначені за кодами 20 01 21, 20 01 23 і 20 01 35	20 01 36
Деревина інша, ніж зазначена за кодом 20 01 37	20 01 38
Пластмаса	20 01 39
Метал	20 01 40
Відходи, що піддаються біологічному розкладу	20 02 01
Змішані побутові відходи	20 03 01
Відходи ринків	20 03 02
Великогабаритні відходи	20 03 07

Звітність щодо цільових показників

Відповідальний орган: виконавчі органи місцевих рад.
Предмет звіту: виконання цільових показників підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів по громаді та в розрізі операторів (збирання, перевезення, відновлення).

Джерело даних: “Електронний кабінет облдержадміністрації, органу місцевого самоврядування” інформаційної системи управління відходами.

Строк подання/оприлюднення: до 1 лютого року, що настає за звітним.

Спосіб оприлюднення: офіційний вебсайт органу місцевого самоврядування.

Операційні завдання громади для досягнення цілей:

розширення **роздільного збирання** (ресурсоцінні компоненти відходів/скло/папір/пластмаси; окремо – **біовідходи** з подальшим компостуванням або біогазом);

створення/підтримка **центрів підготовки до повторного використання** (ремонт/очищення/перевірка виробів) та пунктів повторного використання;

створення **пунктів роздільного збирання відходів**.
забезпечення потужностей **сортування та попереднього оброблення**; визначення суб'єктів господарювання для відновлення та видалення, пріоритизація направлення відходів на кінцеві **операції рециклінгу R3, R4, R5**;

комунікаційні кампанії для домогосподарств і бізнесу; запровадження стимулів (тарифна диференціація, механізм “плати за те, що викидаєш” за можливості, вимоги до первинного сортування у правилах благоустрою);

підтримка та запит на впровадження механізмів **розширеної відповідальності виробника** (упаковка, ВЕЕО тощо) для зменшення навантаження на бюджет.

Вимірювання та моніторинг

- щоквартальне відстеження виконання (дашборд/звіт), щорічна публічна оцінка досягнення цілей;
- обов'язкова подача операторами вимірюваних (вагових) даних за кожним потоком; аудит даних і коригування планів;
- визначення проміжних внутрішніх цілей (наприклад, +3–5 в.п. кожні 2 роки) і “тригерів” для додаткових заходів у разі відхилення.

Цільові показники Національного плану управління відходами до 2033 року

1) Збирання відходів

- **85 % населення** країни охоплено послугою з управління побутовими відходами **до 2033 року**.
- **Роздільне збирання:** щорічне **+10 %** охоплення населення, починаючи **з другого року дії місцевих планів** управління відходами.

2) Скорочення захоронення побутових відходів

- **-30 %** обсягу захоронення побутових відходів (у частці від загального утворення) **до 2033 року**.

3) Біовідходи (частка в потоці – орієнтовно 47 %, близько 5,2 млн т/рік)

- **До 2030 року:** зменшення захоронення біовідходів на **10 %** від обсягу біовідходів, що утворюються у складі побутових.
- **До 2033 року:** зменшення захоронення біовідходів до **15 %**.
- **Інфраструктурні вимоги:** на полігонах, що приймають **>100 т/добу, до 2030 року** встановити **сортувальні лінії** для відокремлення біорозкладних відходів; **компостування зелених відходів** з парків і садів організувати **до 2030 року** в усіх населених пунктах **>100 тис. мешканців** (без обмежень для впровадження в менших громадах).

4) Відходи будівництва та знесення (безпечні)

- ! Підготовка до повторного використання / рециклінг / відновлення – **70 % за масою**.

Обов'язкові дії ОМС для досягнення показників

- **Планування:** закласти цілі у місцеві плани управління відходами; щорічні цільові програми з чіткими проєктами та бюджетами.
- **Інфраструктура:** мережа роздільного збирання (зокрема, біовідходи), сортувальні станції, заводи МБО, виготовлення SRF/RDF палива, компостування/біогаз; модернізація полігонів (>100 т/добу) із сортувальними лініями.
- **Тарифи:** встановлення економічно-обґрунтованих тарифів на кожну операцію – збирання, відновлення, видалення.
- **Комунікація:** постійні кампанії для домогосподарств і бізнесу щодо первинного сортування відходів;
- **Співпраця:** партнерства з бізнесом/ППП, співробітництво територіальних громад участь у грантових програмах.

Вимірювання та моніторинг

- **База даних:** офіційні вагові показники, акти приймання-передачі, звітність операторів; дані інформаційної системи управління відходами.
- **Методика:** частка (%) підготовлених до повторного використання та/або спрямованих на рециклінг побутових відходів у загальній масі утворення за рік; подвійний облік заборонено.
- **Керування виконанням:** щорічна публічна оцінка, проміжні внутрішні цілі (наприклад, +3–5% кожні 2 роки) і коригувальні заходи у місцевий план управління відходами із обґрунтуванням у разі відхилення.

10 принципів дієвої системи управління відходами

Створення ефективної системи управління відходами в громаді – це не лише про контейнери, маршрути і полігони. Це про цілісну, прозору та керовану модель, яка працює на сталий результат. Нижче наведено 10 ключових принципів, які варто враховувати при розбудові такої системи.

1. Базування на достовірних даних

Не можна керувати тим, чого не вимірюєш.

Система має спиратися на облік: обсягів, типів, джерел і потоків відходів. Необхідно мати регулярні дані:

- про утворення відходів за категоріями (побутові, органічні, будівельні тощо);
- кількість та частоту вивезення;
- наповненість контейнерів;
- інфраструктурні об'єкти на території громади.

Інструменти: аудит відходів, ІТ-системи, інтеграція в Національну інформаційну систему у сфері управління відходами (як передбачено Законом України “Про управління відходами”).

2. Прозорість і підзвітність

Громада має право знати, як працює система, скільки вона коштує і який результат дає.

Прозорість – це відкриті дані про:

- тарифи і їхню структуру;
- укладені договори;
- кількість зібраних і перероблених відходів;
- цілі і досягнення системи;
- скарги та реакцію на них.

Рекомендація: оприлюднювати щорічні звіти та інфографіку для громади, запровадити громадський контроль або наглядову раду.

3. KPI (ключові показники ефективності)

Кожен компонент системи має бути вимірюваним.

Запровадження KPI дозволяє контролювати якість послуг і прогрес у досягненні цілей. Приклади KPI:

- % охоплення роздільним збором;
- зменшення обсягів захоронення;
- зниження кількості несанкціонованих звалищ;
- рівень задоволеності мешканців;
- економія витрат на вивезення та обробку.

4. Простота і зручність для мешканців

Люди не мають шукати, як правильно сортувати – система має бути зрозумілою.

Інфраструктура має бути доступною (контейнери – у радіусі 100–150 м);
маркування та кольорова система – зрозумілі;
графік вивезення – регулярний і передбачуваний;
інструкції – прості, поширені через усі доступні канали.

5. Безперервна комунікація та освіта

Сортування починається не в контейнері, а в голові.

Громада має постійно інформуватись:

як, чому і для чого сортувати;
що відбувається з відходами після збору;
як уникати порушень;
як змінити поведінку.

Інструменти: буклети, соцмережі, шкільні програми, відео, інформаційні дні, екологічні івенти, мобільні додатки.

6. Професійне управління і якісний сервіс

Сервіс управління відходами – це послуга, а не послуга з вивезення сміття.

Необхідно:

визначити чітку відповідальність між оператором, управлінням, підрядниками;
забезпечити навчання персоналу;
вести облік та контроль якості обслуговування;
впровадити стандарти роботи (європейські або національні).

!

7. Інтегрованість у загальну політику громади

Система управління відходами має бути частиною ширшої екологічної та економічної стратегії громади. Вона має бути:

- пов'язана з політикою в сфері екології, транспорту, містобудування;
- синхронізована з регіональними та національними планами;
- бути частиною стратегії сталого розвитку.

8. Економічна обґрунтованість і сталість

Система має бути фінансово життєздатною – і сьогодні, і через 5 років.

- Тарифи мають покривати витрати, але бути соціально справедливими;
- джерела фінансування – диверсифіковані (бюджет, гранти, СРВВ, бізнес);
- передбачено кошти на оновлення техніки, ремонт, нові проекти;
- мінімізація втрат через сірі або неформальні потоки відходів.

9. Гнучкість і готовність до змін

Система має адаптуватися до викликів: зростання населення, змін законодавства, криз.

- Передбачено періодичний перегляд планів;
- можливість швидко масштабувати інфраструктуру;
- врахування змін у законодавстві (наприклад, розширена відповідальність виробника).

10. Екологічна орієнтація та ієрархія управління відходами

На першому місці – запобігання утворенню, не вивезення.

Система має сприяти:

зменшенню утворення відходів (освітні програми, повторне використання);
розвитку компостування, переробки, повторного використання;
мінімізації захоронення – лише залишкові відходи, що не підлягають іншій обробці.

Висновок

Дієва система управління відходами – це комплекс, що базується на точних даних, відкритості, плануванні і постійній взаємодії з громадою. Дотримання цих 10 принципів дає змогу побудувати систему, яка працює на результат, є прозорою, економічно обґрунтованою та орієнтованою на майбутнє.

Для власних спостережень

Занотуйте для себе, що важливо врахувати у місцевому плані управління відходами, зважаючи на локальні умови вашої громади...

Які принципи з 10 принципів дієвої системи управління відходами ви готові впроваджувати в своїй громаді?

Поставте щаблі ієрархії в порядку пріоритетності від 1 до 5

- ☐ Рециклінг
- ☐ Відновлення відходів
- ☐ Підготовка відходів до повторного використання
- ☐ Запобігання утворенню відходів
- ☐ Видалення відходів

3. Створення ефективної інфраструктури та фінансування

Цей розділ про інструменти завдяки яким громади можуть створювати та фінансувати інфраструктуру управління відходами, а саме:

- !! Співробітництво територіальних громад
- !! Публічно-приватне партнерство
- !! Залучення приватного сектору (інвестора)

Співробітництво територіальних громад

Важливим інструментом реалізації місцевих планів управління відходами при обмежених особистих ресурсах є співробітництво територіальних громад.

Принципи співробітництва

У пункті 5 статті 30 Закону України “Про управління відходами” визначено, що територіальні громади на засадах співробітництва можуть спільно фінансувати будівництво, реконструкцію та/або утримання об’єктів оброблення побутових відходів, реалізовувати спільні проекти, спільно фінансувати (утримувати) підприємства, установи та організації комунальної форми власності, утворювати спільні комунальні підприємства, установи та організації, спільний орган управління.

Основний закон, що визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю – це Закон України “Про співробітництво територіальних громад” (№ 1508-VII, 2014 р.)

Форми співробітництва

1. Співробітництво здійснюється у формі:

1) делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;

2) реалізації спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів;

3) спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва комунальних підприємств, установ та організацій, комунальних некомерційних товариств, господарських товариств, об'єктів інфраструктури;

4) створення суб'єктами співробітництва комунальних установ, організацій, комунальних некомерційних товариств, господарських товариств, спільних об'єктів інфраструктури;

5) утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень;

6) утворення агломерації у порядку, встановленому законом.

Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад, який веде Мінінфраструктури, налічує більше 1300 договорів. Цей інструмент є доволі поширеним, але практика застосування його у сфері управління відходами залишалась на низькому рівні (близько 34 договорів). Яскравим прикладом співробітництва територіальних громад є досвід Пирятинського суб-кластеру у впровадженні спільної системи управління відходами у 4 громадах.

Кейс 4. Співробітництво територіальних громад Полтавщини як спосіб налагодити роздільне збирання відходів

За підтримки проєкту Захист довкілля в усьому світі та продовження ініціативи в рамках проєкту Environmental Protection Worldwide, реалізованих Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 4 громади Полтавщини втілили у життя амбітний план з впровадження роздільного збирання відходів та створення належної інфраструктури.

*Підписання меморандуму про співробітництво між
громадами-учасницями*

У чотирьох громадах Полтавської області – Новооржицькій, Пирятинській, Гребінківській та Чорнухівській – проблема неефективного управління відходами досягла критичної точки. Переповнені полігони, відсутність інфраструктури для переробки, стихійні звалища у лісах та на узбіччях доріг. Полігон у Пирятині площею 6 гектарів майже вичерпав свою місткість. Лише 50-55% населення у цих громадах мало доступ до послуг вивезення сміття. інвентаризація показала, що середній показник зношення техніки в громадах сягав 62-

73%. Сміттєвози 2008-2011 років випуску працювали на межі можливостей: деякі машини мали зношеність до 94%, та потребували капітального ремонту. Металеві контейнери були в аварійному стані, а покриття послугами вивезення відходів у сільській місцевості часто було відсутнє взагалі.

Але 2021 року сталась подія, що змінила траєкторію розвитку цих громад. Проєкт міжнародної технічної допомоги “Захист довкілля в усьому світі” дали поштовх для старту масштабних змін, які згодом стали першим прикладом міжмуніципальної співпраці в сфері управління відходами для всієї України.

Чотири громади – один виклик

Чотири громади, кожна зі своїми особливостями та викликами, але з одним спільним боєм – критичною ситуацією у сфері управління відходами.

За підтримки Глобального проєкту Підтримка ініціативи з експорту технологій захисту довкілля від GIZ було:

Проведено комплексний аудит існуючої ситуації в кожній громаді;

Виявлено стихійні сміттєзвалища на території цільових громад;

Розроблено проєкт регіонального плану управління відходами;

Розроблено місцеві плани управління відходами для всіх чотирьох громад;

Створено Дорожню карту ліквідації та рекультивації стихійних сміттєзвалищ;

Підписано договір про співпрацю територіальних громад у формі утворення спільного комунального підприємства Екосервіс-2022 для розвитку системи управління відходами.

Головним досягненням міжмуніципальної співпраці стало створення спільного комунального підприємства Екосервіс-2022. Підприємство стало операційним центром для впровадження розроблених місцевих планів управління

відходами. Підприємство забезпечує роздільне збирання та перевезення відходів з 4-х громад, сортує відходи, формує торгівельні партії та відправляє на рециклінг відповідно до укладених договорів. Роздільне збирання здійснюється на 2 контейнери, 1- для відходів скла, 2 для відходів паперу та пластику, досортування здійснюється на території підприємства.

В рамках міжнародної допомоги за підтримки GIZ для спільного підприємства КП Екосервіс-2022 відбулися:

Закупівля сучасного обладнання для збирання та транспортування відходів (включаючи спеціалізовані контейнери для роздільного збирання);

Встановлення мобільної сортувальної лінії;

Запуск роздільного збирання відходів у всіх чотирьох громадах, з охопленням понад 50% населення;

Надання експертної підтримки в перші роки діяльності підприємства;

Проведення інформаційно-просвітницьких заходів для населення.

Ключові етапи становлення співробітництва територіальних громад

Створення спільної системи управління відходами відбувалося поетапно:

2020 рік – Аналіз поточного стану та розробка спільного бачення.

Проведення технічних аналізів та досліджень GIZ.

Визначення потреб громад та можливостей для співпраці.

2021 рік – Формування правової та організаційної основи.

Створення робочої групи з представників усіх громад.

Розробка дорожньої карти співпраці.

2022 рік – Інституціоналізація співпраці.

Підписання меморандуму про співпрацю (липень 2022).

Створення спільного комунального підприємства Екосервіс-2022 (листопад 2022).

2023 рік – Початок активної фази впровадження.

Закупівля обладнання та створення інфраструктури для роздільного збору. Придбання та розміщення контейнерів: приблизно 470 одиниць, створення 150–170 майданчиків зі збору роздільного сміття, закупівля техніки – сміттєвозу, навантажувача, мобільної сортувальної лінії потужність до 2 000 т/рік).

Офіційне відкриття КП “Екосервіс-2022” (19 травня 2023).

2024-2025 роки – запуск масштабної кампанії з інформування населення. Проведення навчання персоналу КП “Екосервіс-2022” Покращення логістичної та операційної діяльності КП “Екосервіс-2022”. Налагодження технічної сторони роботи підприємства. Придбання додаткового сміттєвоза на 10м3 та автомобільних вагів.

2025-2026 роки – підготовка та старт пілотного проекту зі збору біо-відходів та компостування у Пирятинській громаді.

Було багато скептицизму. Люди питали: 'Чому ми маємо платити за вивезення сміття з сусідньої громади?' Треба було пояснити, що співпраця – це не розкіш, а необхідність, яка в кінцевому рахунку заощадить кошти і покращить екологічну ситуацію для всіх, – згадують учасники громадських обговорень.

Секрети успішного партнерства

Справедливий розподіл витрат – фінансування діяльності спільного КП відбувається пропорційно до кількості населення в громадах: Пирятинська громада – 42%, Гребінківська громада – 30%, Чорнухівська громада – 14%, Новооржицька громада – 14%. Це справедливий підхід, який враховує різну спроможність громад, але забезпечує їх пропорційний внесок.

Прозорість – Прийняття рішень відбувається за принципом одна громада – один голос. Рішення ухвалюються простою більшістю голосів. Якщо голоси розділяються порівну, то рішення вважається неприйнятим. Цей механізм забезпечує рівноправність усіх учасників, незалежно від розміру громади.

Суб'єкт співробітництва, відповідальний за подання звітів про виконання договору про співробітництво: Пирятинська міська рада. Це забезпечує чіткий контроль та моніторинг реалізації домовленостей.

Спільне бачення – незважаючи на різні стартові умови, всі чотири громади об'єднані спільною метою: створити сучасну, ефективну та екологічно безпечну систему управління відходами.

Експертна підтримка – проєкт міжнародної технічної допомоги забезпечив не лише фінансову, але й експертну підтримку, допомагаючи громадам уникнути типових помилок та застосувати найкращі європейські практики.

Виклики та як їх долали

Шлях до створення спільного підприємства не був легкий. Громади зіштовхнулись з рядом викликів:

Скептицизм громадян – багато мешканців не вірили, що нова система буде ефективнішою за стару. Для подолання цього опору були проведені масштабні громадські обговорення, де люди могли висловити свої побоювання та отримати вичерпні відповіді.

Різні стартові умови громад – кожна громада мала різну інфраструктуру, різний рівень розвитку системи управління відходами. Наприклад, Чорнухівська та Пирятинська громади вже мали досвід роздільного збору, в той час як інші громади тільки починали цей шлях. Це вимагало індивідуального підходу до кожної громади в рамках спільного проєкту.

Логістичні питання - великі відстані між населеними пунктами та центрами переробки потребували ретельного планування маршрутів та оптимізації витрат на транспортування. Експерти проєкту допомогли громадам розробити оптимальні логістичні схеми.

Фінансові обмеження - в умовах обмежених бюджетів громадам було непросто виділити кошти на нову ініціативу. Проте розуміння довгострокових переваг та підтримка проєкту МТД допомогли подолати цей бар'єр.

Встановлений в рамках співробітництва майданчик з контейнерами для роздільного збирання

Відкриття КП Екосервіс-2022

Результати проєкту у цифрах

Операційні показники

70+ тонн відсортованих ресурсоцінних компонентів побутових відходів за перші місяці роботи;
425 тонн відсортованих ресурсоцінних компонентів побутових відходів за 24 місяці роботи;
170+ облаштованих майданчиків для роздільного збору;
4500+ домогосподарств, охоплених системою роздільного збору;
59 населених пунктів з доступом до роздільного збору відходів.

Екологічні показники

Зменшення на 1% обсягу відходів, що потрапляють на звалище
Скорочення на 22 одиниці кількості несанкціонованих звалищ
350+ кг небезпечних відходів (батареєнок) зібрано та відправлено на безпечне оброблення.

Соціально-економічні показники

12 створених робочих місць на сортувальній лінії та в логістиці
Вже більше 2 800 000 грн додаткового доходу громад від реалізації ресурсоцінних компонентів побутових відходів (пластику, скла, паперу, металу)
75%+ мешканців задоволені якістю надання послуг з вивезення відходів

Для заохочення мешканців до роздільного збирання були створені промо-матеріали, відео-ролики та проведена агітаційна кампанія. Представники громади також черпали українській та міжнародний досвід під час робочих поїдок на кращі об'єкти України (наприклад полігон у м. Стрий (кейс 9) та на об'єкти оброблення відходів Німеччини.

Детально про шлях громад 4 громад, виклики, та перспективи у звіті “Трансформація управління відходами: історія успіху громад Полтавщини: від проблеми до рішення: як чотири громади об'єдналися заради екологічного майбутнього” доступним на сайті <https://ukrecoalliance.com.ua> у розділі “Діяльність” – “Корисні документи”.

Спостерігати за діяльністю підприємства можна на їхній сторінці Фейсбук. Введіть у пошуку: *Комунальне-підприємство-Екосервіс-2022*

Державно - приватне партнерство/публічно-приватне партнерство

Інструментом створення інфраструктури управління відходами може виступати державно-приватне партнерство/публічно-приватне партнерство*.

Пунктом 6 статті 30 Закону України “Про управління відходами” передбачено, що проектування, будівництво, реконструкція та обслуговування об’єктів оброблення побутових відходів може здійснюватися органами місцевого самоврядування на засадах державно-приватного партнерства відповідно до Закону України Про державно-приватне партнерство.

Основний нормативно-правовий акт в Україні, що визначав правовідносини в сфері державно-приватного партнерства був Закон України “Про державно-приватне партнерство”, прийнятий ще в 2010 році. Однак, як неодноразово зазначали аналітики, регулювання публічно-приватного партнерства на практиці виявилось достатньо бюрократизованим і повільним.

З огляду на вказане, 19 червня 2025 року Верховна Рада прийняла в цілому як закон законопроект №7508 щодо вдосконалення механізму державно-приватного партнерства (ЗУ “Про публічно-приватне партнерство”).

Метою прийнятого закону є спрощення процедури підготовки та реалізації проектів державно-приватного партнерства (ДПП) для відбудови зруйнованих війною об’єктів інфраструктури та побудови нових об’єктів, що пов’язано з пост-воєнною перебудовою економіки.

У зв’язку з прийняттям ЗУ “Про публічно-приватне партнерство” (далі – Закон або Закон про ППП), ЗУ “Про державно-приватне партнерство” втрачає силу з 31.10.2025 р.

Основи щодо організації ППП

Ключові терміни Закону

Статтею 1 ЗУ “Про публічно-приватне партнерство” (далі – Закон) визначено, що публічно-приватне партнерство (ППП) – це співробітництво між публічним та приватним партнерами, що здійснюється на основі договору та відповідає ознакам публічно-приватного партнерства, визначеним статтею 3 цього Закону.

Приватним партнером є юридична особа – резидент України або держави – члена Європейського Союзу, створена з урахуванням вимог конкурсної документації та цього Закону, яка є стороною договору ППП та спеціально створена виключно для реалізації проекту ППП.

1. Ініціатор та сфери ППП. Об’єкти ППП.

Формально розпочати ППП-процедуру може лише орган державної влади, місцевого самоврядування або господарське товариство публічного сектору.

Підготовка проекту ППП здійснюється у два етапи:

- 1) на першому етапі здійснюється підготовка концептуальної записки щодо здійснення ППП;
- 2) на другому етапі здійснюється підготовка техніко-економічного обґрунтування.

При цьому, ППП може застосовуватися в усіх сферах, зокрема управління відходами.

Об'єктами ППП можуть бути як вже існуючі об'єкти, так і ті, що лише передбачається створити, рухоме і нерухоме майно, об'єкти незавершеного будівництва, програмне забезпечення, інформаційні системи, програмні продукти, устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, транспортні засоби, що будуть використовуватися для надання суспільно значущих послуг згідно з договором ППП (ст.6 Закону).

У випадку зі сферою управління відходами такими об'єктами можуть бути:

об'єкти для збирання, сортування, відновлення та видалення відходів, такі як заводи МБО, полігони, станції компостування, установки для отримання енергії з відходів тощо;

у тому числі, реалізація окремих етапів процесу управління відходами, наприклад, збирання та перевезення відходів, надання послуг з їх оброблення, а також подальший нагляд та контроль за цими операціями;

розробка та впровадження комплексних систем управління відходами на національному, регіональному чи місцевому рівнях, включаючи розробку планів управління відходами та їх реалізацію.

2. Правові підстави для співпраці

Відповідно до Закону, співпраця між публічним і приватним партнерами здійснюється на договірних засадах (ст.5 Закону про ППП).

При цьому, Закон визначає два типи договорів в сфері ППП, а саме:

- 1) Договір публічно-приватного партнерства та
- 2) Концесійний договір (згідно термінології, викладеної в ЗУ "Про концесію").

Договір публічно-приватного партнерства

Договір публічно-приватного партнерства, що не є концесійним договором, – договір між публічним партнером та приватним партнером, який передбачає **взяття та виконання приватним партнером перед публічним партнером обов'язку щодо фінансування** (повного або часткового), **створення та/або будівництва** (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переоснащення) **і технічного обслуговування об'єкта ППП**, з передачею або без передачі приватному партнеру права на управління та/або експлуатацію об'єкта ППП та/або права на надання суспільно значущих послуг, у порядку та на умовах, визначених таким договором (ст.1 ЗУ про ППП).

Концесійний договір

Концесійний договір – договір між концесіонером та концесієдавцем, який визначає порядок та умови реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії. (ст.1 ЗУ “Про концесію”)

Концесія – форма здійснення державно-приватного партнерства, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на **створення та/або будівництво** (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або **управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором**, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

Об'єкт концесії – об'єкти права державної власності, власності Автономної Республіки Крим чи комунальної власності, а також майно господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) яких належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, що надаються концесіонеру з метою виконання умов концесійного договору, а також об'єкти, що створюються та/або будуються концесіонером у процесі

виконання концесійного договору. Об'єкт концесії може складатися з майна декількох балансоутримувачів.

Таким чином, договірні відносини між публічним та приватним партнером в сфері управління відходами ППП може передбачати як створення нових об'єктів, так і управління вже існуючими, в в тому числі, як це було показано вище, наданні відповідних соціально-значущих послуг.

3. Фінансування партнерства

Фінансування ППП здійснюється за рахунок:

1. фінансових ресурсів приватного партнера;
2. фінансових ресурсів, запозичених у встановленому порядку;
3. коштів державного та місцевих бюджетів, коштів державних, комунальних підприємств, установ, організацій, господарських товариств публічного сектору;
4. грантів для проектів ППП;
5. інших джерел, не заборонених законодавством.

Фактично такий підхід означає можливість використання донорських коштів та міжнародної технічної допомоги як на етапі підготовки, так і на етапі реалізації ППП. Це створює передумови для гібридного фінансування – поєднання приватного капіталу з державною підтримкою та допомогою донорів.

4. Строк ППП

Строк ППП має бути обмеженим і визначається окремо для кожного проекту ППП на етапі підготовки техніко-економічного обґрунтування здійснення ППП або концептуальної записки щодо здійснення ППП.

Початок та закінчення строку ППП визначаються в договорі ППП з дотриманням вимог, встановлених законодавством.

5. “Малі” проекти

В Законі цей термін має назву **“проект публічно-приватного партнерства з допороговим значенням”**.

ППП з допороговим значенням означає проект публічно-приватного партнерства, очікувана вартість якого менша за суму, еквівалентну 5 538 000, 00 євро, що розраховується за офіційним курсом валют, встановленим Національним банком України станом на перший робочий день кварталу, в якому подається для аналізу концептуальна записка щодо здійснення публічно-приватного партнерства.

Закон передбачає, що такі проекти можуть реалізовуватися без підготовки повноцінного техніко-економічного обґрунтування.

Натомість, достатньо подати концептуальну записку, що значно зменшує витрати на підготовчий етап і прискорює прийняття рішень публічними партнерами.

Це можливість для громад, які хочуть реалізувати локальні об'єкти соціальної чи транспортної інфраструктури, залучивши бізнес. Спрощену процедуру, передбачену в Законі, можна також застосовувати до ініціатив з відбудови, що не перевищують згаданий поріг.

Крім цього, Закон передбачає, що тимчасово, на період дії воєнного стану і протягом 7 років після його завершення, для проектів, що входять до визначених національних або місцевих переліків пріоритетного відновлення, застосовуватиметься спрощена процедура погодження.

Крім цього, Закон передбачає, що тимчасово, на період дії воєнного стану і протягом 7 років після його завершення, для проектів, що входять до визначених національних або місцевих переліків пріоритетного відновлення, застосовуватиметься спрощена процедура погодження.

6. Земля для цілей ППП

Якщо для здійснення ППП необхідне отримання приватним партнером земельної ділянки та/або права на забудову відповідної земельної ділянки, передача відповідної

земельної ділянки у користування (оренду) приватному партнеру на строк дії договору ППП здійснюється в порядку, визначеному Земельним кодексом України, а передача права на забудову земельної ділянки здійснюється з урахуванням положень Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності” та Закону про ППП.

7. Прийняття рішення про здійснення ППП

Рішення про здійснення ППП може передбачати необхідні заходи щодо підготовки до проведення конкурсу та укладення договору ППП, у тому числі:

- 1) підготовку об'єкта ППП до передачі приватному партнеру за договором ППП, зокрема формування та/або державну реєстрацію речових прав на земельні ділянки, необхідні для здійснення ППП, та проведення інвентаризації майна, що входить до складу об'єкта ППП (у разі необхідності);
- 2) організацію інформаційного супроводження проекту ППП, зокрема для вивчення зацікавленості серед потенційних інвесторів;
- 3) залучення радників, незалежних експертів (у разі необхідності);
- 4) забезпечення взаємодії публічних партнерів (якщо в проекті ППП беруть участь кілька публічних партнерів);
- 5) уповноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її створення) ради, голови районної, обласної ради або виконавчого органу сільської, селищної, міської ради на підписання договору ППП (ст.12 Закону).

8. Визначення приватного партнера

Для забезпечення інституційної спроможності щодо організації та проведення конкурсів публічний партнер своїм рішенням утворює постійно діючу конкурсну комісію.

Таким чином, визначення приватного партнера для укладення договору ППП здійснюється на конкурсних засадах шляхом застосування однієї з таких конкурентних процедур:

1. торги з обмеженою участю;
2. відкриті торги;
3. конкурентний діалог (ст.ст.13, 14 Закону про ППП).

9. Незалежні експерти

Публічний партнер може залучати до роботи конкурсної комісії незалежних експертів на договірній основі. Незалежні експерти не є членами конкурсної комісії та не мають права голосу при прийнятті рішень. Залучення здійснюється на конкурсних засадах.

10. Радник

Публічний партнер або за його дорученням державне, комунальне підприємство, установа, організація, господарське товариство публічного сектору може залучати Радника для виконання ряду завдань, що передбачені Законом. Залучення радника є обов'язковим, якщо очікувана вартість проекту ППП, розрахована відповідно до цього Закону, перевищує еквівалент 10 мільйонів євро. Залучення здійснюється на конкурсних засадах.

На що звернути увагу при оформленні правовідносин щодо публічного-приватного партнерства

1. Початку ППП передують дві стадії:

- концептуальної записки щодо здійснення ППП,
- техніко-економічного обґрунтування.

Допускаємо, що якщо з концептуальною запискою все більш-менш може бути зрозуміло, то техніко-економічне обґрунтування, відповідно до якого в подальшому буде реалізуватися проект, може бути надскладним документом.

Але його аналіз (скоріше за все з залученням експертів аудиторів) повинен бути необхідним, оскільки все, що стосується економіки по договору, буде викладатися в цьому документі.

2. Ґрунтовний аналіз договорів

Як і зазвичай, при укладенні договорів, буде потрібен їх самий ґрунтовний аналіз, в тому числі на відповідність спеціальним нормам ЗУ “Про публічно-приватне партнерство”, оскільки ним визначаються істотні умови таких договорів. Їх невиключення в договір, або викладення не так, як це передбачає закон, в подальшому може призвести до визнання недійсним такого договору (можливо не без матеріальних збитків для приватного партнера).

Про умови договору більш детально див. в п.9 цього документу.

3. Об’єкти ППП

Необхідно звертати увагу на те, як в договорі ППП буде описана юридична доля об’єкта ППП, в тому числі питання щодо того, які саме права щодо об’єкту ППП набуває приватний партнер і чи не суперечать ці права правам третіх осіб.

Якщо мова буде йти про об'єкти незавершеного будівництва, необхідно буде проводити юридичний аналіз документів щодо цих об'єктів на предмет відсутності прав третіх осіб, вимог банків (застава, іпотека) тощо.

4. Земельні ділянки для ППП

Слід звертати увагу на те, чи буде сприяти публічний партнер вирішенню земельних питань при реалізації відповідного проекту і якщо так, то яким чином, адже від цього може залежати строк виконання приватним партнером своїх зобов'язань за договором ППП. Адже неналежне виконання зобов'язань за договором ППП, може стати підставою для його розірвання.

5. Строк ППП

Оскільки проекти ППП як правило досить багатоетапні і складні, умови про строк в договорі ППП повинні бути викладені так, щоб права приватного партнера не опинилися під ударом під час реалізації проектом.

6. Визначення приватного партнера

Приватний партнер визначається на конкурсі відповідно до однієї із процедур (торги з обмеженою участю, відкриті торги, конкурентний діалог).

Необхідно проводити дуже ретельний аналіз конкурсної документації, проводити моніторинг дотримання процедури проведення торгів тощо як це робиться зазвичай при участі в торгах.

7. Незалежні експерти

Публічний партнер може залучати на конкурсних засадах незалежних експертів до роботи конкурсної комісії.

Оплата послуг незалежних експертів може здійснюватися за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, донорів та з інших джерел, не заборонених законодавством.

Необхідно контролювати той момент, щоб оплата таких експертів не була покладена згідно із договором на

приватного партнера адже вказане формулювання законодавцем розписано досить розмито.

8. Радники

Публічний партнер може залучати радників для підготовки технічно-економічного обґрунтування. Необхідно звернути увагу на незалежність радників, щоб їх пропозиція включала інтереси громади. Необхідним є моніторинг діяльності таких радників.

9. Стадія укладання договору

При укладанні договору слід поставити такі питання та звернути увагу на такі основні моменти:

1. Чи дійсно згідно з договором прослідковується рівність його сторін.
2. Вид та опис зобов'язань, що становлять основну економічну суть проекту ППП. Чи відповідає концепції проекту і чи належним чином, зрозуміло та прозоро для приватного партнера прописано зміст зобов'язань.
3. Правовий режим об'єкта ППП. Чи є права третіх осіб, обтяження тощо.
4. Який порядок, строки та умови передачі приватному партнеру об'єкта ППП або окремих його частин.
5. Який розподіл ризиків ППП між публічним та приватним партнером з урахуванням положень концептуальної записки щодо здійснення ППП або техніко-економічного обґрунтування.
6. Чи наявний перелік земельних ділянок, необхідних для реалізації проекту ППП (із зазначенням площі та кадастрового номера (за наявності), а в разі відсутності сформованих земельних ділянок, необхідних для реалізації проекту ППП, - графічні матеріали, на яких зазначається бажане місце розташування земельних ділянок), та порядок забезпечення приватного партнера такими земельними ділянками або правом на забудову;

7. Які права сторін договору ППП щодо таких земельних ділянок;
8. Строк ППП;
9. Порядок та строки повернення об'єкта ППП або окремих його частин (якщо договором передбачено поетапне повернення майна);
10. Порядок та строки повернення земельних ділянок, наданих приватному партнеру у користування (оренду) для реалізації проекту ППП;
11. Умови зміни вартості проекту ППП, у тому числі у зв'язку із зміною індексу споживчих цін, зміною курсу іноземних валют тощо;
12. Форми, максимальний обсяг та інші умови надання підтримки здійснення ППП;
13. Порядок надання гранту, у тому числі шляхом укладення окремого договору для виконання договору ППП (у разі надання);
14. Порядок списання майна, що належить до складу об'єкта ППП;
15. Порядок, розмір та умови внесення платежів сторонами договору (у тому числі порядок визначення грошового еквівалента платежів в іноземній валюті);
16. Підстави, порядок і наслідки припинення (розірвання) договору, зокрема положення про платежі, пов'язані з розірванням договору;
17. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором ППП;
18. Порядок здійснення публічним партнером контролю та моніторингу за виконанням договору ППП;
19. Чи може бути замінений приватний партнер та які передумови для такої заміни Сторони погодили.
20. Чи визначено договором зобов'язання приватного партнера щодо врахування прав та інтересів соціально вразливих груп населення, дотримання принципів гендерної

рівності, недискримінації, виконання плану управління соціальною відповідальністю та інклюзивністю протягом усього строку ППП та після його закінчення;

21. Чи здійснюється фінансування приватним партнером будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переоснащення) об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільні дороги, лінії зв'язку, засоби тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерні комунікації тощо) та об'єктів інфраструктури залізничного транспорту, які не є об'єктами ППП, але необхідні для реалізації проекту ППП, та повернення інвестицій, внесених в об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури;

22. Чи страхується об'єкт ППП;

23. Чи забезпечується здійснення приватним партнером оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, визначених Законом України Про оцінку впливу на довкілля;

24. Хто зі сторін договору забезпечує отримання, використання, зміни документів дозвільного характеру, необхідних для виконання договору ППП;

25. Чи передбачено договором порядок та умови залучення приватним партнером третіх осіб для виконання договору ППП;

26. Чи визначено умови встановлення і зміни цін (тарифів) на товари (роботи, послуги), що створюються (виконуються, надаються) приватним партнером третім особам;

27. Як прописані в договорі гарантійні строки якості закінчених робіт (експлуатації закінченого будівництвом об'єкта) та порядку усунення виявлених недоліків (дефектів) протягом строку, встановленого договором ППП;

28. Який порядок внесення змін в договір;

29. Які умови підтримки та які державні гарантії здійснення публічно-приватного партнерства.

30. Як в договорі сформульовані положення про порядок вирішення спорів між сторонами договору. В цьому контексті

дуже важливим є те, що згідно Закону про ППП сторони є вільними у виборі застосовного права для регулювання їхніх правовідносин, що виникають на підставі цивільно-правових договорів, які укладаються на виконання договору ППП, зокрема договору про фінансування, прямого договору, договору про надання гранту для проекту ППП, якщо інше не передбачено законодавством України. Тобто, до таких договорів може застосуватися право Англії чи США, що в подальшому, ускладнює, або взагалі унеможлиблює вирішення будь-яких питань в судовому порядку.

Залучення приватного інвестора

Самотужки громадам іноді важко впоратись із постійними змінами законодавства, посиленням вимог, зміною технологій, впровадженням електронних систем, високими інвестиціями та складною операційною роботою у сфері управління відходами.

Для збирання та оброблення відходів доцільно залучати приватних інвесторів.

Роль приватного сектору у сфері управління відходами

Приватний сектор відіграє ключову роль в управлінні відходами, забезпечуючи на договірних засадах та в рамках державно-приватного партнерства надання послуг із збирання, перевезення, відновлення та видалення відходів.

Приватні компанії забезпечують вищу операційну ефективність, технологічні інновації та залучення інвестиційного капіталу, що дає можливість підвищувати якість послуг, оптимізувати витрати та дозволяє органам місцевого самоврядування зосередитися на інших пріоритетних завданнях.

Однак можуть виникнути виклики, пов'язані з такими факторами, як вартість, необхідність ретельної підготовки та залучення громадськості, , щоб уникнути ризиків та суспільного спротиву.

Ключові функції приватного сектору:

- # **Збирання та перевезення відходів** – обслуговування побутових і комерційних об'єктів, виконання послуг з управління побутовими відходами.
- # **Відновлення та видалення відходів** – експлуатація об'єктів оброблення відходів (заводи МБО, полігони, сміттєспалювальні установки, об'єкти з виробництва енергії з відходів).
- # **Рециклінг** – сортування, підготовка до повторного використання, рециклінг та повернення сировини з відходів в економічний обіг.

- # **Технологічні інновації** – упровадження сучасних технологій сортування, оброблення та енергетичного використання відходів (часто в рамках ДПП).
- # **Консультаційні послуги** – експертиза для органів місцевого самоврядування щодо побудови систем управління відходами та планування інфраструктури.
- # **Інвестування** – залучення приватного капіталу в будівництво й модернізацію інфраструктури (комплекси сортування та оброблення відходів, WtE, регіональні полігони).

Переваги залучення приватного сектору:

- # Підвищення ефективності та професійності надання послуг.
- # Зменшення витрат для бюджетів громад завдяки аутсорсингу операцій.
- # Прискорення інновацій через конкуренцію та власні інвестиції операторів.
- # Розподіл ризиків – частину ринкових та операційних ризиків бере на себе приватний партнер.

Можливі виклики:

- # Висока капіталомісткість проєктів може ускладнювати залучення інвесторів.
 - # Фінансова стійкість – фінансова життєздатність проєкту та чітке економічно-обґрунтоване тарифне регулювання має вирішальне значення для залучення приватного сектору.
- Залучення громадськості: відсутність підтримки з боку громадськості через недостатню комунікація з населенням може зірвати проєкти приватного сектору.

Чудовим прикладом результатів створення і функціонування першого в Україні об'єкту механіко-біологічного оброблення є збудований у м. Житомир завод від компанії МС "Соціальний проєкт" (кейс 5).

Кейс 5. ТОВ “ГРІН БІН Україна”

Кілька років тому Житомирська громада стикалася з проблемою у сфері управління побутовими відходами. У приватному секторі пакети зі сміттям люди змушені були вішати просто на паркани або ставити біля доріг, адже зручної системи збору не існувало. Потрібен був системний підхід і сучасні рішення. І саме тоді, 11 листопада 2020 року, до міста прийшов приватний інвестор – ТОВ “ГРІН БІН Україна”, який взявся комплексно навести лад у цій сфері.

Підприємство впровадило повний цикл послуг із вивезення твердих побутових відходів, залучивши сучасну техніку – смітєвози марок FORD, Mercedes-Benz, Renault, що відповідають найвищим екологічним стандартам Євро-5 та Євро-6. Один із автомобілів обладнаний системою миття контейнерів безпосередньо на місцях їх розташування, що значно покращило санітарний стан контейнерних майданчиків.

За час роботи компанія облаштувала **12 сучасних контейнерних майданчиків**, створила **зручний абонентський відділ для клієнтів**, а також запровадила

програму “Індивідуальний контейнер у кожен двір”, завдяки якій **5700 контейнерів** було роздано безкоштовно мешканцям приватного сектору.

Сьогодні **ГРІН БІН Україна** – це приклад того, як ефективне партнерство громади та приватного бізнесу може дати **видимий результат**: чисті вулиці, впорядковані майданчики, комфорт і довіру мешканців. Житомир показує, що **не варто боятися залучати інвесторів** – варто об’єднувати зусилля заради чистого та сучасного міста.

Адреса: м. Житомир, вул. Басейна, 3

Телефон: +38 (097) 20 22 025

Сайт: <https://greenbean.one/uk/golovna>

Кейс 6. ТОВ “МС Соціальний проект”

Перший завод механіко-біологічного оброблення відходів в Україні

Питання управління побутовими відходами тривалий час залишається однією з найгостріших проблем для будь-якої громади. Житомир зробив реальний крок уперед – завдяки введенню в експлуатацію заводу механіко-біологічного оброблення, який забезпечує комплексну систему сортування, рециклінгу та відновлення побутових відходів.

ТОВ “МС СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ”, рішенням виконавчого комітету Житомирської міської ради від 25 вересня 2024 року №1538, визначено підприємством, що здійснює відновлення змішаних побутових відходів у межах Житомирської територіальної громади.

Підприємство розташоване у м. Житомир і на сьогодні є ключовим елементом міської інфраструктури управління відходами.

Завод працює, забезпечуючи попереднє оброблення відходів, відновлення матеріалів, зменшення обсягів відходів, що потрапляють на полігон, та скорочення негативного впливу на довкілля.

Щоденно підприємство приймає та переробляє близько 200 тонн побутових відходів, що дозволяє значно зменшити навантаження на міський полігон і підвищити рівень екологічної безпеки регіону.

Завод виконує повний технологічний цикл – від сортування відходів до виробництва корисних матеріалів і альтернативних енергоресурсів.

!

Основні напрями діяльності

1. Сортивання та відбір ресурсоцінних відходів

На підприємстві впроваджено сучасну лінію сортування, що дозволяє відбирати відходи паперу, картону, пластику, скла, металу та інші матеріали, які після рециклінгу знову стають сировиною для промисловості. Це дає можливість повернути в економічний обіг матеріали, які б іншому випадку були б втрачені і на виготовлення нових речей витрачалися б нові ресурси.

2. Виробництво SRF-палива

Одним із ключових напрямків роботи підприємства є виробництво твердого відновлювального палива (SRF) – сучасного екологічного енергоносія, що відповідає європейським стандартам якості. SRF-паливо отримується шляхом сортування, подрібнення, сушки та формування фракцій з високою енергетичною цінністю. Це альтернатива вугіллю та газу, яка може використовуватися на цементних та енергетичних заводах. Використання SRF-палива сприяє

зменшенню споживання природних ресурсів, скороченню обсягів відходів та зниженню викидів CO₂.

3. Виробництво технічного ґрунту та компосту

Органічна частина відходів проходить процес біологічного розкладання (компостування), у результаті чого утворюється технічний ґрунт – інертна суміш, що використовується для:

пересипки шарів відходів на полігонах,
благоустрою міських парків та зелених зон,
підготовки територій до подальших робіт.

Цей напрямок допомагає зменшити обсяг захоронення та сприяє відновленню міських екосистем.

ТОВ “МС СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ” визначено критично важливим підприємством для забезпечення життєдіяльності населення Житомирської області.

Підприємство має усі дозвільні документи, зокрема:

Протоколи лабораторних досліджень,
Технічні умови виробництва,
Сертифікат відповідності продукції,
Висновок Оцінки впливу на довкілля (ОВД).

Завод МБО у Житомирі – це **успішний приклад сучасного екологічного підприємства**, яке працює за європейськими стандартами.

Його діяльність – це **спільна перемога громади та бізнесу**, які об’єднали зусилля задля створення **чистішого, безпечнішого і більш відповідального майбутнього**.

Адреса: 10001, м. Житомир, проїзд Складський, 20

Телефон: +38 (096) 800 24 54

Сайт: <https://recycle-ua.one/uk/управління!>

Залучення та освіта громади

(ЗМІ, ОСББ, громадські організації)

Чому важливо залучати громаду?

Будь-яка система управління відходами буде ефективною лише тоді, коли мешканці громади:

розуміють, **чому** і **як** потрібно сортувати;

знають, **коли**, **куди** та **що** виносити;

довіряють процесу – тобто впевнені, що їхні зусилля не марні;

беруть участь у ініціативах, поширюють практики та підтримують зміни.

Залучення громади – це не додаткова опція, а **невіддільна частина системи управління відходами**, яка має розглядатися на рівні з інфраструктурою, логістикою та тарифами.

Основні групи залучення

1. Населення громади

- Жителі приватного сектору.
- Мешканці багатоквартирних будинків (через ОСББ, управляючі компанії, ініціативні групи).

- Молодь та діти – як агенти змін у родинях.

2. Органи самоорганізації населення (ОСН), ОСББ та управляючі компанії

- Мають пряму комунікацію з мешканцями.
- Можуть організовувати внутрішні інформаційні кампанії, зустрічі, збори.
- Відповідають за стан майданчиків, правильне використання контейнерів.

3. Громадські організації (ГО)

- Мають досвід у реалізації екоініціатив, грантових проєктів, акцій.
- Можуть допомогти з освітніми заходами, моніторингом, фасилітацією процесів.
- Стають містком між владою та населенням.

4. Місцеві ЗМІ, блогери, лідери думок

- Впливають на громадську думку.
- Допмагають донести інформацію у зрозумілій і доступній формі.
- Можуть поширювати історії успіху та боротися з фейками.

Як залучати громаду: практичні інструменти

Інформаційна кампанія

- Просте і зрозуміле пояснення: “Навіщо сортувати?”, “Що буде з відходами?”, “Що змінюється?”
- Візуальні матеріали: буклети, наліпки, інфографіка, відео.
- Тематичні ролики або повідомлення у місцевих ЗМІ.
- Оголошення через Viber/Telegram-групи, сайти громад.

Освітні заходи

- Зустрічі у школах, садочках, на дворових майданчиках.
- Екскурсії на сортувальні станції, полігони, пункти прийому.

- Тренінги для ОСББ, працівників ЖКГ, волонтерів.
- “Дні сортування” або акції обміну речами/макулатурою.

Пілотні проєкти

- Запуск сортування в окремому мікрорайоні або школі.
- Спільна організація компостування в ОСББ.
- Програма “сортуй і вигравай” – знижки, бонуси, публічне визнання активних домогосподарств.

Залучення ГО та ініціативних груп

- Конкурси мінігрантів на екологічні ініціативи.
- Залучення ГО до аудиту системи управління відходами.
- Підтримка молодіжних екоініціатив.

Прозорість та зворотний зв'язок

- Відкрите інформування: що вдалося, які труднощі, куди йдуть відсортовані відходи.
- Механізми скарг, пропозицій, ідей від населення.
- Звітування перед громадою – у простій і чесній формі.

Часті бар'єри та як їх подолати

Бар'єр

Як подолати

“Все одно потім все викидають разом”

Показати маршрут відходів, організувати екскурсії, дати змогу побачити процес.

Низька довіра до влади

Залучити незалежні ГО та активістів до моніторингу, вести відкриту комунікацію.

Відсутність мотивації	Ввести бонуси, конкурси, визнання, матеріальні або нематеріальні заохочення.
Недостатня поінформованість	Пояснювати повторно, просто і постійно – через різні канали.
Пасивність ОСББ	Запропонувати готові рішення, надати підтримку (методичну, фінансову, технічну).

Приклади успішних практик

Львів: інформаційна кампанія “Чисте місто” з відео, лекціями в школах і співпрацею з ОСББ.

Славута (Хмельниччина): громада впровадила домашнє компостування через волонтерську мережу.

Тростянець (Сумщина): місцева ГО проводила вуличні лекції, інтерактивні ігри для дітей і дорослих.

Кам’янець-Подільський: партнерство з блогерами, які знімали відео про те, “куди їде сміття”.

Роль органу місцевого самоврядування

Ініціювати та координувати процеси залучення.

Виділяти кошти в бюджеті на просвітницьку роботу.

Створювати та підтримувати партнерства з медіа, ГО, бізнесом.

Інституціоналізувати освіту з управління відходами в школах.

Забезпечити доступність та повторюваність інформації.

Висновок

Успіх системи управління відходами на 50% залежить від інфраструктури, а на інші 50% – від людей. Без зрозумілої комунікації, довіри та спільної участі найкращі контейнери залишаться порожніми, а полігони – переповненими.

Залучення громади – це інвестиція в сталість, яка повертається у вигляді чистого середовища, економії ресурсів і соціальної згуртованості.

Порада: Не чекайте ідеальних умов – починайте з малого. Якщо є активна школа, двір чи ОСББ – це вже стартова точка для змін.

Для власник спостережень

Який інструмент створення інфраструктури управління відходами підійде вашій громаді?

1) співробітництво територіальних громад

2) ППП

3) залучення приватного інвестора

4. Нормативно-правові аспекти

Європейське законодавство

Стратегічні документи

Європейський зелений курс (European Green Deal), COM(2019) 640

має на меті скоротити викиди щонайменше на 50 % до 2030 року, а потім до 55 %, досягти кліматичної нейтральності до 2050 року, сприяє чистому переходу, який захищає людей і планету, є економічно обґрунтованим і соціально справедливим.

Кліматичний цільовий план до 2030 року (The 2030 Climate target plan). Європейська комісія прийняла низку положень, щоб зробити кліматичну, енергетичну, транспортну та податкову політику ЄС придатною для скорочення чистих викидів парникових газів на 55% до 2030 року (від рівня 1990 року).

Щодо сектору відходів, план передбачає, що суттєво знизити викиди парникових газів (метану) завдяки зобов'язанню щодо роздільного збирання біовідходів з 2024 року та забороні захоронення відходів, що біологічно розкладаються на полігонах та звалищах. Скорочення викидів буде значною мірою залежати від повного виконання існуючого законодавства.

Довідково:

Парниковий ефект метану, за різними джерелами в 20-35 разів сильніший, ніж від CO₂

Зміна клімату є глобальною загрозою і вирішення цьому – глобальна протидія. ЄС активно залучає та підтримує своїх міжнародних партнерів у боротьбі зі зміною клімату через **Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (UNFCCC) та Паризьку угоду.**

План дій “До нульового забруднення повітря, води та ґрунтів”, COM(2021) 400 (EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'). Ключові цілі спрямовані на прискорення зменшення забруднення у джерелі його утворення до 2030 року. До цих цілей належать:

покращення якості повітря – зменшення кількості передчасних смертей, спричинених забрудненням повітря, на 55 %;

покращення якості води – скорочення кількості відходів і пластикового сміття в морях на 50 %, а також зменшення викидів мікропластику в довкілля на 30 %;

покращення якості ґрунтів – зниження втрат поживних речовин і використання хімічних пестицидів на 50 %;

зменшення на 25 % площ екосистем ЄС, де забруднення повітря загрожує біорізноманіттю;

скорочення на 30 % частки населення, яке хронічно потерпає від транспортного шуму;
суттєве зменшення утворення відходів і скорочення на 50 % обсягу залишкових побутових відходів.

План дій з циркулярної економіки (CEAP), COM(2020) 98 (A new Circular Economy Action Plan – For a cleaner and more competitive Europe (COM(2020) 98 final)) – стратегічна програма переходу до циркулярної економіки (запобігання утворенню відходів, вторинні сировини, дизайн, “право на ремонт”, цифрові паспорти продукції).

План дій з циркулярної економіки (2020 р.) охоплює ініціативи, що стосуються всього життєвого циклу продукції – від етапу дизайну та виробництва до забезпечення запобігання утворенню відходів і максимального збереження ресурсів у межах економіки ЄС.

Відповідно до Плану прийняття Закону про циркулярну економіку (Circular Economy Act) заплановане на 2026 рік. Його мета – створити єдиний ринок вторинних сировинних матеріалів, підвищити пропозицію високоякісної переробленої сировини та стимулювати попит на такі матеріали всередині ЄС.

Показник рівня циркулярності є одним зі способів вимірювання ступеня переходу циркулярної економіки. Він показує, яку частку використаних матеріалів вдалося повторно застосувати або переробити, замість того щоб видалити. Наразі рівень циркулярності в Європі становить близько 12 %, але до 2030 року заплановано подвоїти його до 24 %.

Перелік європейських актів у сфері управління відходами

Назва	Короткий опис
Директива 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 листопада 2008 року Про відходи та скасування деяких директив Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives	Встановлює ієрархію управління відходами, принцип РВВ (EPR), вимоги до розроблення планів управління відходами та програми Запобігання утворення відходів, встановлює цільові показники щодо підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів та окремо щодо фракцій побутових відходів, цільові показники щодо відновлення відходів будівництва та знесення, обов'язок роздільного збирання побутових відходів, зокрема біовідходів, небезпечних відходів від домогосподарств та текстилю.
Директива про захоронення відходів – Council Directive 1999/31/EC on the land fill of waste (as amended by Directive (EU) 2018/850)	Встановлює технічні вимоги до полігонів й цілі скорочення захоронення побутових відходів та відходів, що біологічно розкладаються на полігонах, обов'язок розроблення Програм зменшення відходів, відходів, що біологічно розкладаються
Регламент про пакування та відходи пакування (PPWR) – Regulation (EU) 2025/40 on packaging and packaging waste	Замінив Директиву про пакування та відходи пакування, мінімізує кількість пакування, запроваджує вимоги до повторного використання та придатності пакування до рециклінгу, оновлює маркування.
Директива щодо одноразових пластмас (SUP) – Directive (EU) 2019/904 on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment	Обмежує використання певних одноразових виробів із пластику, вводить цілі збору та вимоги до маркування.
Директива про відходи видобувної промисловості – Directive 2006/21/EC on the management of waste from extractive industries	Запроваджує вимоги до дозволів, планів управління та безпеки об'єктів для хвостів і розкривних порід, щоб мінімізувати екологічні та санітарні ризики.

Назва	Короткий опис
Регламент про батареї та відходи батарей – Regulation (EU) 2023/1542 concerning batteries and waste batteries	Замінив Директиву про батареї та відходи батарей, встановлює вимоги до сталості, вмісту перероблених матеріалів, збору та перероблення всіх типів батарей
Директива про відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО) – Directive 2012/19/EU on waste electrical and electronic equipment	Визначає цілі збирання/відновлення ВЕЕО та обов'язки виробників і операторів щодо ЕЕО в рамках РВВ для ВЕЕО
Директива RoHS – Directive 2011/65/EU on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment	Обмежує використання небезпечних речовин (Pb, Hg, Cd тощо) в ЕЕО
Регламент про стійкі органічні забруднювачі (СОЗ/POPs) – Regulation (EU) 2019/1021 on persistent organic pollutants	Встановлює заборони/обмеження на виробництво, використання й управління відходами, що містять СОЗ
Директива про зняті з експлуатації транспортні засоби (ELV) – Directive 2000/53/EC on end-of-life vehicles	Задає цілі повторного використання, відновлення, рециклінгу та відновлення, забороняє використання свинцю, кадмію, ртуті тощо в авто
Регламент про перевезення (відправлення) відходів – Regulation (EU) 2024/1157 on shipments of waste	Уніфікує процедури та контроль транскордонних перевезень відходів, зокрема обмеження експорту певних потоків відходів
Директива про використання осадів стічних вод в сільському господарстві – Council Directive 86/278/EEC on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture	Встановлює правила й граничні показники для безпечного використання осадів стічних вод у землеробстві з метою захисту ґрунтів, вод, людей і тварин.

!

Українське законодавство

З прийняттям 20 червня 2022 р. Закону України “Про управління відходами” (№ 2320-ІХ) здійснено великий крок вперед до імплементації європейського законодавства. Зокрема:

- запроваджено нову класифікацію відходів – Національний перелік відходів;
- встановлено цільові показники щодо підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів;
- запроваджено дозвіл на оброблення відходів;
- створено онлайн інформаційну систему управління відходами подання звітності та отримання послуг;
- встановлено нові 3 класи для полігонів відходів – 1) полігони для небезпечних відходів, 2) полігони для відходів, що не є небезпечними, 3) полігони для інертних відходів;
- змінено порядок віднесення відходів до небезпечних та інші зміни – 2 класи 1) небезпечні відходи, 2) відходи, що не є небезпечними.

Таблиця Перелік актів прийнятих чи змінених відповідно до чинного Закону України “Про управління відходами”

Дата	№	Назва
від 27 грудня 2024 р.	№ 1353-р	Розпорядження КМУ Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів
Побутові відходи		
від 8 серпня 2023 р.	№ 835	Постанова КМУ
		Про затвердження Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами
від 25 серпня 2023 р.	№ 918	Постанова КМУ
		Про затвердження Порядку проведення конкурсу на здійснення операцій із збирання та перевезення побутових відходів
від 5 вересня 2023 р.	№ 941	Постанова КМУ
		Про затвердження Порядку визначення суб’єктів господарювання, які здійснюють відновлення та видалення побутових відходів

від 26 вересня 2023 р.	№ 1031	Постанова КМУ Про затвердження Порядку формування середньозваженого тарифу на послугу з управління побутовими відходами, а також тарифів на збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів
від 14 липня 2023 р.	№ 721	Постанова КМУ Про затвердження Порядку зарахування коштів на спеціальні рахунки для виконання інвестиційних програм у сфері управління побутовими відходами, використання зазначених коштів і здійснення контролю за їх витрачанням
від 7 липня 2023 р.	№ 695	Постанова КМУ Деякі питання виконання інвестиційних програм у сфері управління побутовими відходами
8 вересня 2023 р.	№800	Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінінфраструктури) Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері управління побутовими відходами
Планування		
від 30 червня 2023 р.	№ 667	Постанова КМУ Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами
від 5 вересня 2023 р.	№ 947	Постанова КМУ Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження місцевих планів управління відходами
22 січня 2024 р.	№ 813	Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля) “Про затвердження Вимог до розділів проєкту регіонального плану управління відходами”
16 квітня 2024 р.	№ 403	Наказ Міндовкілля “Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення регіональних планів управління відходами”
від 15 березня 2024 р.	№ 288	Наказ Міндовкілля “Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення місцевих планів управління відходами”
9 серпня 2024 р.	№ 1003	Наказ Міндовкілля “Про затвердження Порядку розроблення планів управління відходами підприємств, установ та організацій

Управління відходами в період воєнного стану		
від 27 вересня 2022 р.	№1073	Постанова КМУ Про затвердження Порядку управління відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України
від 19 квітня 2022 р	№ 474	Постанова КМУ Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів
19 червня 2023	№625	Постанова КМУ Деякі питання управління побутовими відходами в особливих умовах
Ліцензійна та дозвільна діяльність, згода на транскордон		
від 5 грудня 2023 р.	№ 1278	Постанова КМУ Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами
від 19 грудня 2023 р.	№ 1328	Постанова КМУ Про затвердження Порядку видачі, відмови у видачі, анулювання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів
від 30 серпня 2024 р.	№ 1003	Постанова КМУ Про реалізацію експериментального проекту щодо спрощеного порядку отримання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів
від 17 вересня 2024 р.	№ 1067	Порядок надання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновку на транскордонне перевезення відходів
Вимоги до об'єктів оброблення відходів		
від 7 листопада 2023 р.	№ 1166	Постанова КМУ Про затвердження Порядку проведення моніторингу об'єкта оброблення відходів
від 13 травня 2025 р.	№ 551	Постанова КМУ Деякі питання здійснення моніторингу місць утворення, зберігання та видалення відходів
26 червень 2025 р.	№ 1317	Наказ Міндовкілля Про затвердження Правил технічної експлуатації об'єктів оброблення відходів
від 1 березня 2024 р.	№ 229	Постанова КМУ Про затвердження Технічних вимог до експлуатації установок із спалювання

		відходів та установок із сумісного спалювання відходів
29 квітня 2024 р.	№ 455	Наказ Міндовкілля Про затвердження Вимог до плану приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства
10 лютого 2025 р.	№ 263	Наказ Міндовкілля Про затвердження Правил технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивациі та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації
Інформаційна система управління відходами – облік та звітність		
від 5 грудня 2023 р.	№ 1279	Постанова КМУ Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами
від 7 травня 2022 р.	№ 556	Постанова КМУ Деякі питання подання декларації про відходи порядок подання декларації про відходи та її форми
26 листопада 2024 р.	№ 1534	Наказ Міндовкілля Про затвердження Порядку ведення державного обліку відходів та подання звітності та Типової форми обліку відходів
від 3 серпня 1998 р.	№ 1217	Постанова КМУ Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів
27 червня 2024 р.	№ 581	Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Методики розрахунків цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів та Порядку подання звітності щодо виконання цільових показників з підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів”
Класифікація, припинення статусу відходів, побічні продукти		
від 20 жовтня 2023 р.	№ 1102	Постанова КМУ Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів
від 23 липня 2024 р.	№ 847	Постанова КМУ технічний регламент щодо безпечності хімічної продукції
від 8 серпня 2023 р.	№ 827	Постанова КМУ Деякі питання оголошення припинення статусу відходів, (яка зокрема стосується брухту чавуну, сталі, алюмінію, міді, що можна переробити та використати як сировину)
від 17 листопада 2023 р.	№ 1214	Постанова КМУ Деякі питання віднесення речовин або предметів до побічних продуктів

Медичні відходи		
31 жовтня 2024 р.	№ 1827	Наказ МОЗ Про затвердження Державних санітарних норм та правил “Порядок управління медичними відходами, у тому числі вимоги щодо безпечності для здоров'я людини під час утворення, збирання, зберігання, перевезення, оброблення таких відходів”
Інші акти щодо управління побутовими відходами		
30 листопада 2023 р.	№ 1087	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Правил визначення норм надання послуг з вивезення побутових відходів
23 жовтня 2024 р.	№ 1172	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Методичних рекомендацій з організації збирання та перевезення побутових відходів
13 грудня 2023 р.	№ 1130	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Методики роздільного збирання побутових відходів
03 травня 2024 р.	№ 409	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Методичних рекомендацій з визначення морфологічного складу побутових відходів
13 червня 2023 р.	№ 489	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Правил компостування біовідходів їх утворювачами на присадибних, дачних і садових ділянках
20 червня 2024 р.	№ 551	Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Методичних рекомендацій з підвищення обізнаності громадськості стосовно сучасного управління побутовими відходами”
21 жовтня 2024 р.	№ 1153	Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо форм співробітництва територіальних громад у сфері управління побутовими відходами”;
29 листопада 2018 р.	№ 446	Наказ ДП “УкрНДНЦ” ДСТУ EN 15359:2018 Solid recovered fuels (SRF) – Specifications and classes Тверде відновлювальне паливо. Технічні характеристики та класи (стандарт на SRF)
28 грудня 2022 р.	№ 285	Наказ від 28.12.2022 № 285 Про пакетне прийняття європейських нормативних документів CEN/CENELEC (прийняття стандартів в т.ч. щодо відходів)

Законодавства про житлово-комунальне обслуговування		
від 06.08.2014	№ 409	Постанова КМУ Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування
21 жовтня 1995 р.	№ 848	Постанова КМУ "Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива"
17 квітня 2019 р.	№ 373	Постанова КМУ Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі
27 грудня 2018 р.	№ 1145	Постанова КМУ Про затвердження Порядку проведення перевірки відповідності якості надання деяких комунальних послуг та послуг з управління багатоквартирним будинком параметрам, передбаченим договором про надання відповідних послуг
21 липня 2005 р.	№ 631	Постанова КМУ Про затвердження Порядку проведення конкурсу з надання житлово-комунальних послуг
12 вересня 2018 р.	№ 239	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Порядку розгляду органами місцевого самоврядування розрахунків тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, а також розрахунків тарифів на комунальні послуги, поданих для їх встановлення
5 червня 2018 р.	№ 130	Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Порядку інформування споживачів про намір зміни цін/тарифів на комунальні послуги з обґрунтуванням такої необхідності

Для підкріплення реформи необхідне прийняття галузевих низки актів, які урегулюють управління окремими видами відходів, механізму реалізації розширеної відповідальності виробника, встановлять цільові показники для виробників продукції, відходи від якої потребують спеціального поводження. Це дасть додаткові фінансові потоки для управління цими відходами.

Акти, які мають бути розроблені відповідно до Нацплану для повноцінного втілення системи і перенесення європейського законодавства.

- 1) про батареї, акумулятори та відходи батарей та акумуляторів;
- 2) про управління відходами видобувної промисловості;
- 3) про електричне та електронне обладнання та відходи електричного та електронного обладнання;
- 4) про транспортні засоби, зняті з експлуатації, відходи шин та масел (олив);
- 5) про відходи текстилю;
- 6) про внесення змін до Закону України “Про управління відходами” для приведення термінології “відходи, що біологічно розкладаються” та “біовідходи” у відповідність з Директивою про відходи та Директивою про захоронення відходів та розрахунку (встановлення) та використання фінансового забезпечення (гарантії) операторів полігонів;
- 7) про обмеження виробництва та обігу пластикової продукції одноразового використання на території України;
- 8) І чи не найголовніший, це закон “Про упаковку (пакування) та відходи упаковки (пакування)”

Кейс 7. ПП “Обухівміськвотресурси” – циркулярні рішення на практиці

ПП “Обухівміськвотресурси” одне із перших українських підприємств, яке від заснування орієнтується на створення сталого циклу використання ресурсів та виробництва, забезпечуючи ефективне збирання та оброблення відходів.

Приватне підприємство “Обухівміськвотресурси” працює з 2002 року і є одним із лідерів галузі в Київському регіоні. Станом на 2025 рік підприємство здійснює діяльність на **трьох виробничих базах**:

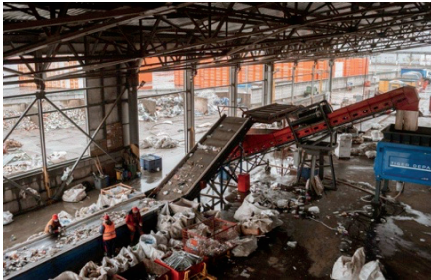
Головна база (Б-1) – адміністративний та виробничий центр із сортувальними лініями, лабораторією контролю якості та пресовим обладнанням. Місцезнаходження спеціалізованої прибиральної техніки та обладнання для надання послуг по благоустрою територій. Центр виробництва гофротари та цвяхів.

Друга база (Б-2) – спеціалізована виробнича платформа, де здійснюється переробка деревини, дріблення та виготовлення паливних брикетів; виготовлення контейнерів, пресів, прес-компакторів, біокомпакторів; сортування

відходів на сортувальних лініях (СЛ) та спеціалізованому обладнанні, установці відділення та сортування упаковки.

Особливістю бази є унікальний італійський комплекс Tiger Derask – система депакування потужністю до 10 тонн на годину, за допомогою якої можна виготовляти біодобриво та біогаз, що у перспективі нинішньої ситуації в країні здатний підтримувати енергосистему та сприяти енергетичній незалежності.

Третя база (Б-3) – перебуває у стадії розробки. Стратегічний напрям – **виробництво електроенергії шляхом перероблення відходів**, що стане новим етапом у розвитку підприємства та дозволить повноцінно впровадити енергетичний цикл циркулярної економіки.

Сортування та обладнання

На підприємстві функціонують **три сортувальні лінії потужністю по 50 т/добу**. Для оптимізації процесів вони доукомплектовані грохотами та транспортерами для механічного сортування.

Пресування вторинної сировини здійснюється за допомогою трьох стаціонарних шведських пресів **Presona** (моделі LP-100, LP-50, LP-40), які понад 20 років підтверджують свою надійність. Додатково підприємство випускає власні преси для вторсировини **ПЗ118 та ПЗ121**, стаціонарні преси для контейнерів 20–30 м³ та мобільні прес-компактори та біо-компактори.

Додаткові циркулярні рішення:

ПП “Обухівміськвотресурси” обладнане сертифікованою лабораторією для перевірки якості продукції, що поступила на дільницю сортування

Мийка повного замкнутого циклу, обладнана системою очищення води, що дозволяє її повторне використання.

Підприємство повністю автономне:

опалювання здійснюється щепою власного виробництва,
власні генератори,
система очищення та фільтрації води, що унеможливує потрапляння шкідливих речовин у каналізацію,

Особливість автопарку – наявність автомобілів із **вмонтованим обладнанням для миття контейнерів безпосередньо на місці**, що дозволяє залишати території клієнтів та громад у чистоті.

За 2023 рік підприємство “Обухівміськвотресурси” отримало більше 60 000 тонн змішаних відходів, з яких було відсортовано для рециклінгу:

- папір і картон – близько 25 тонн;
- пластмаси (плівка, пакети, ПЕТ-пляшки і коробки, тощо) – близько 10 тонн;
- скло (склобій, склотара) – понад 200 тонн;
- дерев'яні відходи – близько 2400 тонн.

Прозорість і довіра

Системи вагового контролю, відеоспостереження та автоматизовані технології на кожному етапі гарантують прозорість і відкритість бізнесу.

“Обухівміськвотресурси” – це приклад сучасного підприємства, яке поєднує інноваційні технології, екологічну відповідальність та соціальну місію, задаючи стандарт європейського рівня для Київщини.!

Кейс 8. ТОВ «Грінера Україна»

Інноваційні контейнери як невід’ємна складова ефективного циклу управління відходами

Розпочавши діяльність у 2016 році, ТОВ «Грінера Україна» стало першою компанією у Львові та в Україні, яка запровадила використання інноваційних контейнерів для збору та зберігання побутових відходів.

Контейнери виготовлені зі сталі товщиною 2 мм, мають антивандальну закриту конструкцію та покриті спеціальною фарбою, стійкою до механічних пошкоджень. Завантажувальні вікна розташовані у верхній частині на зручній висоті для людини середнього зросту. Для контейнерів змішаних відходів передбачено педальне відкривання, що робить їх використання більш комфортним і гігієнічним.

Розвантаження контейнерів у сміттєвоз здійснюється за допомогою маніпулятора через дно, яке відкривається вертикально вниз. Герметичне дно виготовлене з нержавіючої сталі AISI-304 товщиною 3 мм і здатне накопичувати від 280 до 400 літрів рідких фракцій. Це дозволяє уникнути утворення жирових нашарувань на

контейнерних майданчиках і місцях вивантаження відходів. Завдяки об'єму 3,75 м³ один такий контейнер замінює три стандартні пластикові контейнери об'ємом 1,1 м³, що дає змогу суттєво зменшити площу контейнерних майданчиків.

Паралельно компанія впроваджує підземні контейнери для збору побутових відходів, які мають низку конструктивних переваг:

Глибоке розташування відходів. Основна частина контейнера знаходиться під землею, де температура нижча, тому процеси гниття відбуваються повільніше, а запахи практично відсутні.

Герметичні кришки. Вони щільно закриваються, запобігаючи виходу запахів і потраплянню комах чи гризунів.

Захист від сонця та перегріву. На відміну від наземних баків, сміття у підземних контейнерах не піддається впливу ультрафіолету.

Вентиляція у верхній частині. Це забезпечує додатковий захист від неприємних запахів і покращує санітарний стан.

Об'єм одного підземного контейнера становить 5 м³, що дозволяє замінити майже п'ять стандартних пластикових баків. У Львові компанія встановлює підземні контейнери італійського виробника NORD ENGINEERING, який є одним із європейських лідерів у цій галузі.

Для обслуговування таких систем використовуються спеціалізовані смітєвози з верхнім завантаженням, оснащені роботом-маніпулятором, прес-компактором та мультиліфт-системою. Такі машини є дорожчими у придбанні, обслуговуванні та ремонті, ніж традиційні смітєвози із заднім завантаженням, проте саме вони забезпечують ефективну роботу сучасних контейнерних систем.

Водночас ТОВ «Грінера Україна» зіштовхнулося з проблемою встановлення окремими забудовниками або ОСББ дешевших аналогів підземних контейнерів. На практиці такі конструкції виявляються майже непридатними до експлуатації та становлять небезпеку для життя і здоров'я працівників.

Зокрема, під час підйому подібних контейнерів нижні дверцята не відкриваються повністю, через що частина відходів залишається всередині. У результаті працівники змушені вручну відкривати дверцята, перебуваючи безпосередньо під контейнером, що створює загрозу травмування й збільшує час обслуговування майданчика.

У Львові вже зафіксовано два випадки встановлення таких дешевих аналогів. Досвід показав: спроба заощадити на якості призводить до серйозних ризиків та ускладнює подальшу експлуатацію системи збору відходів.!

5. Кейси успішних громад

Кейс 9. Успішний кейс обслуговування Петрівської ОТГ - ТОВ “Альфатер Київ” (концерн VEOLIA)

Коли місцева влада і бізнес об’єднують зусилля, громада отримує майбутнє, у якому хочеться жити.

П’ять років співпраці Петрівської ОТГ та компанії Veolia у сфері управління відходами показали: навіть у складні часи можна досягати відчутних результатів.

Проблеми та рішення

Петрівська громада (Київська область, Вишгородський район) мала типові проблеми у сфері управління відходами:

Відсутність сучасної інфраструктури – нестача контейнерів для побутових та великогабаритних відходів та роздільного збирання, зношена або застаріла техніка для вивезення відходів.

Стихійні сміттєзвалища – накопичення відходів у непередбачених місцях через нерегулярний вивіз або відсутність контролю.

Низький рівень обізнаності населення про необхідність сортування і відсутність умов та мотивації.

Недостатнє фінансування з місцевих бюджетів для впровадження сучасних систем збирання та оброблення відходів.

Недосконале законодавство – відсутність дієвих механізмів, таких як розширена відповідальність виробника (РВВ), що ускладнює економічну рентабельність проєктів.

Проблеми з видаленням та відновленням – обмежена кількість підприємств, здатних якісно обробляти відходи, та складна логістика їх доставки.

Нерегулярний контроль та моніторинг – слабка система контролю за дотриманням санітарних норм і правил управління відходами.

Компанія Veolia організувала у Петрівській сільській територіальній громаді комплексну систему збирання, сортування та вивезення відходів. Так, замість пакетної

системи (контейнери раніше стояли лише біля житлових комплексів) було впроваджено контейнерну систему. Зараз пакетну систему використовують лише 20% мешканців громади непроїзних для сміттевозів вулицях. Силами сільської ради зроблені бетоновані майданчики для контейнерів. Облаштовані майданчики зменшують кількість стихійних сміттєзвалищ.

Також впроваджено роздільне збирання відходів. Починалося все з проєкту із сортування, роздільного збирання відходів та розбудови інфраструктури “Маяк”, який тривав п’ять років у співпраці компаній Veolia та Nestlé. Було закуплено сучасну техніку для обслуговування контейнерів типу “дзвіночок” та встановлено понад 200 нових контейнерів для роздільного збору відходів для збору скла, пластику, паперу і металу у трьох населених пунктах: Макарів, Старі Петрівці та Нові Петрівці. Проведено просвітницьку кампанію для мешканців громади щодо правил сортування.

З 15 травня 2025 року компанія Veolia самостійно реалізує новий соціально-екологічний проєкт сортування відходів вже у всіх чотирьох населених пунктах Петрівської громади: Старі Петрівці, Нові Петрівці, Лютіж, Гута-Межигірська загальною чисельністю 13 769 осіб. Було встановлено 134 спеціалізовані контейнери типу “дзвіночок”. Також проведено просвітницьку кампанію з метою мотивувати мешканців сортувати свої відходи і робити це правильно, розміщено інформаційні плакати в громадських місцях, а

також наліпки на самих контейнерах. Розташування контейнерів позначено на інтерактивній гугл-мапі.

Проект реалізується в рамках стратегії Veolia Green Up, спрямованої на розбудову сталого майбутнього та підготовки до впровадження системи РВВ (розширеної відповідальності виробника).

Результати:

Впровадження сучасної інфраструктури управління відходами в Петрівській ОТГ;
Зменшення кількості стихійних сміттєзвалищ на 90%;
Підвищення рівня сортування відходів у домогосподарствах;
Покращення санітарного стану населених пунктів;
Позитивний імідж громади на рівні держави.

Якісна послуга потребує інвестицій

Ефективне управління відходами – це комплексний процес організації, контролю та оптимізації управління відходами з метою мінімізації їх негативного впливу на довкілля та здоров'я людей, а також безпечного видалення залишків.

Підхід Veolia Складається з кількох ключових етапів:

- 1) **Запобігання утворенню відходів** – впровадження технологій та практик, що зменшують кількість відходів;
- 2) **Сортування та роздільне збирання** – відокремлення різних типів відходів для подальшого рециклінгу;
- 3) **Рециклінг та підготовка до повторного використання** – обробка матеріалів для їх повторного застосування;
- 4) **Енергетичне використання** – отримання енергії з відходів, які неможливо піддати рециклінгу;
- 5) **Безпечне видалення** – екологічно контрольоване розміщення залишків, що не підлягають відновленню;
- 6) **Моніторинг та контроль** – постійне відстеження процесів і впливу на довкілля.

Багаторічна практика компанії ТОВ “Альтфатер Київ” (група Veolia) показує, що продаж вторинної сировини не покриває витрат на запуск і обслуговування комплексних проєктів з управління відходами. У підприємства є власна станція оброблення, перевантаження та сортування відходів. Інколи у населення виникає ставлення: ми зібрали для вас вторсировину у контейнери, приїдьте і купіть у нас. Немає розуміння, що потрібно виконати цілу низку операцій, спрямованих на перетворення змішаного сміття на придатні для продажу вторинні ресурси: 1) **Приймання та зважування відходів** – реєстрація та контроль обсягів, що надходять зі сміттєвозів; 2) **Попереднє сортування** – відокремлення великогабаритних предметів та небезпечних матеріалів; 3) **Механічне сортування** – використання конвеєрів, грохотів, магнітів, оптичних сенсорів для розділення відходів за типами (метал, пластик, папір, скло тощо); 4) **Ручне сортування** – доопрацювання та видалення домішок, які машини не розпізнали; 5) **Пресування та брикетування** – ущільнення матеріалів для зручності транспортування та зберігання; 6) **Очищення та підготовка** – миття, подрібнення або інша обробка для підвищення якості вторинної сировини; 7) **Тимчасове зберігання** – розміщення готових партій у складських зонах; 8) **Формування товарних партій та відвантаження** – пакування та продаж вторинних матеріалів переробним підприємствам або іншим покупцям.

Оскільки вартість вторинної сировини, яку продають, завжди буде нижчою за витрати на утримання центрів, важливе питання: хто за це буде платити? Без дієвого закону про розширену відповідальність виробника (РВВ) ініціативи з роздільного збирання сортування і рециклінгу відходів залишаються малорентабельними. Натомість РВВ – це механізм, який зобов’язує виробників упаковки брати участь у фінансуванні збирання і переробки відходів, зменшуючи навантаження на громади та операторів.

Масштабування та перспективи

Так, Veolia може реалізовувати подібні проєкти і масштабувати їх по всій Україні. Але громада має чітко усвідомлювати: якщо хочете, щоб було якісно та естетично – за це потрібно платити. Управління відходами потребує значних інвестицій, активної участі держави і нагальних змін в українському законодавстві, зокрема, ухвалення та впровадження закону про РВВ. Лише тоді інвестиції у якісні послуги з управління відходами стануть економічно виправданими та стійкими.

З нашого досвіду, більшість українців готові сортувати відходи. Для цього їм потрібно створити умови, навчити сортувати, а також мотивувати. Як? Запровадити диференційований тариф в залежності від типу відходів: змішані або роздільно зібрані відходи. Тоді з'являється вибір – або сортувати і, таким чином, зменшувати обсяг несортованих побутових відходів, або не сортувати і платити більше.

На рівні невеликих населених пунктів необхідні інвестиції держави у побудову відповідної інфраструктури, потрібно виділяти і облаштовувати місця збору для великогабаритних, будівельних та зелених відходів.

Також допоможуть партнерські програми з підприємствами виробниками харчової продукції, серед цінностей яких є мінімізація впливу на навколишнє середовище та впровадження в Україні циркулярної економіки. В Україні її принципи поступово інтегруються у державну політику та стратегії сталого розвитку, зокрема через Національну стратегію управління відходами, підтримку “зелених” інновацій та адаптацію законодавства до стандартів ЄС.

Висновок

Досвід Петрівської ОТГ демонструє, що професійний підхід та партнерство з надійними операторами здатні змінити громаду. Але для сталого розвитку потрібна підтримка на рівні держави. Компанія Veolia готова ділитися досвідом і рішеннями, щоб кожна громада в Україні могла стати чистою, сучасною та екологічною.

“Ми віримо, що турбота про довкілля починається з кожного з нас. Уже багато років наша компанія впроваджує принципи сталого розвитку, допомагаючи українцям робити свій внесок у збереження природи. У Петрівській громаді ми створили умови, за яких мешканці можуть свідомо зменшувати кількість відходів, що потрапляють на сміттєзвалища. Адже майже половина того, що ми збираємо у контейнерах для роздільного збирання, після сортування та оброблення отримує друге життя у вигляді нових корисних речей. Це не лише економія ресурсів планети, а й крок до чистішого та безпечнішого майбутнього”, – наголошує Микола Бутько, директор ТОВ “Альтфатер Київ”.

Контакти:

Веолія Україна

Сайт: www.veolia.com.ua

e-mail: ua.veolia.all.groups@veolia.com

01025, м. Київ, вул. Велика Житомирська, 25/2

ТОВ “Альтфатер Київ” (група Веолія)

Сайт: altvater.kyiv.ua

e-mail: ua.kyiv.all.groups@veolia.com

0800 335 725 (безкоштовні дзвінки з будь-яких операторів в Україні)

03151, м. Київ, проспект Повітряних Сил, 72

Кейс 10. ТОВ «Грінера Україна»

У 2016 році Львів зіткнувся з гострою проблемою через закриття Грибовицького сміттєзвалища, яке тривалий час приймало всі відходи з міста. Відповідно це поставило під ризик можливість збирання відходів у Львові так як не було місць для їх захоронення.

Саме тоді, за результатами проведених конкурсів, ТОВ «Грінера Україна» було визначено виконавцем послуг зі збирання, зберігання та перевезення твердих побутових відходів у Львові, зокрема в центральному — Галицькому районі. Від першого дня роботи у місті компанія розпочала активний пошук альтернативних полігонів, щоб забезпечити належне та своєчасне захоронення відходів.

У найкритичніший момент саме компанії ГрінЕра вдалося налагодити стабільне захоронення відходів поблизу Львова — на полігоні в місті Миколаєві Львівської області. Це дозволило безперебійно й своєчасно здійснювати вивіз відходів зі Львова та стабілізувати процес їхнього збирання, знизити ризики екологічної та санітарної кризи й покращити ситуацію в місті.

Водночас слід підкреслити, що для забезпечення роботи цього полігону компанія здійснила значні інвестиції.

Нині й надалі більшість підприємств-виконавців змушені здійснювати перевезення відходів за межі області для їх видалення (захоронення).

Водночас, із 2021 року ТОВ «Грінера Україна» єдине у місті Львові налагодило стабільну роботу по видаленню відходів в межах нашої області. Це стало можливим після того як група компаній ГрінЕра взяло в управління Бориславський та Стрийський полігони побутових відходів. Це повністю гарантувало можливість належного й безперебійного збирання відходів у Львові. При цьому варто відзначити, що для забезпечення роботи цих полігонів групою компаній ГрінЕра також були вкладені значні інвестиції, знання та зусилля.

Слід додати, що на даний час Стрийський полігон є одним з найкращих, а можливо і найкращим в Україні. За останні 2 роки на полігоні побували дуже велика кількість делегацій, зокрема представники органів місцевого самоврядування, екологічних організацій тощо. Після огляду цього полігону у всіх були дуже хороші враження від організації роботи полігону.

Полігон у м Стрий (Львівська область)

Стрийський полігон був ведений в експлуатацію 1949 р. та знаходився в критичному стані, потребував приведення у відповідність з вимогами законодавства для можливості безпечної експлуатації.

(до початку роботи компанії ГрінЕра)

Перед Стрийською громадою постало питання забезпечення обліку відходів, щоб мати можливість контролювати їх завезення. Для цього необхідно було придбати вагу, загородити територію, щоб унеможливити доступ сторонніх осіб ззовні, крім того налагодити експлуатацію полігону, а саме належним чином перешарувати вже наявне сміття, щоб припинити пожежі, які виникали час від часу, робити нові карти захоронення за правильною технологією, а не хаотично, як це мало місце до цього часу. Підрахувавши затрати на першочергові кроки міськрада зрозуміла, що самотужки це не під силу бюджету громади, тому почали шукати приватного інвестора.

(до початку роботи компанії ГрінЕра)

Громада розпочала переговорний процес з компанією ГрінЕра, яка вже добре зарекомендувала себе на ринку ПВ. Керівник компанії Богдан Михалусь має колосальний практичний досвід, який отримав в Сполучених Штатах, де розпочав роботу з позиції звичного менеджера і завершив керуючим одним з найбільших полігонів США.

(до початку роботи компанії ГрінЕра)

Договір, який передбачав передачу Стрийського полігону в управління ГрінЕрі, був укладений на три роки. За цей термін міська адміністрація очікувала певної результативності від інвестора. Як коментує Ігор Пастущин (начальник управління житлово-комунального господарства Стрийської міської ради) упродовж перших років діяльності компанії її контролювали депутатські комісії.

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

Очільник управління житлово-комунальним господарством Стрийської міської ради Ігор Пастущин прокоментував перебіг співпраці у статті Ірини Тельки «Один з найкращих полігонів побутових відходів на західних теренах України – у Стрийській громаді»¹:

«Ми розуміли, що нас чекає тарифна лінія, ми підемо у сторону збільшення. Адже неможливо надавати якісну послугу за низьким тарифом. Ми свідомі того, що капіталовкладення інвестора – це не добродійна акція. Це підприємницька діяльність. Свої затрати інвестор має компенсувати. За копійки ніхто нічого не зробить – не потрібно себе вводити в оману. З іншого боку, на початку

¹ <https://mv.in.ua/odyn-z-najkrashhyh-poligoniv-tpv-na-zahidnyh-terenah-ukrayiny-u-stryjskij-gromadi/>!

нашої спільної співпраці з ГрінЕрою ми не могли сказати споживачам на кшталт: сьогодні у вас зростає тариф, а завтра вирішиться питання сміття.

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

Тому, ми досягли домовленості з інвестором про поступовість зростання тарифу після виконання певного блоку зобов'язань ГрінЕрою. До прикладу, у місті замінюють контейнерні майданчики на сучасні та такі, що дозволяють сортувати відходи. Їх ставлять під навіс, на полігоні вже наявне сміття має бути перешарованим. І тоді, коли будуть результати, ми зможемо говорити зі споживачами про необхідність зростання тарифу.

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

Інвестор погодився. Як сприйняло населення? Було багато розмов, соціальні мережі гуділи, мешканці міста приходили

на зустріч до мерії, були численні інтерв'ю. Але максимальна публічність та відкритість у цьому питанні та результативність з боку управляючої компанії дозволила нам подолати упереджене ставлення і недовіру з боку окремих мешканців. З приватним бізнесом можна і треба працювати за умови дотримання таких складових як прозорість стосунків і покроковість виконання всіх рішень зазначених в пунктах спільного договору. З іншого боку давайте будемо реалістами. Громади не мають у достатньому обсязі свого власного ресурсу, щоб ремонтувати старі зношені комунікації».

Полігон у м Борислав (Львівська область)

(до початку роботи компанії ГрінЕра)

(до початку роботи компанії ГрінЕра)

У квітні 2021 року було підписано договір, за яким передано управління Бориславським міським сміттєзвалищем ТЗОВ «Грінера Борислав». Це був невідпорядкований об'єкт, тіло сміттєзвалища було важкодоступним по периметру, місцем повної антисанітарії, неконтрольованості, забруднення ландшафту, ґрунтів та водойм.

(початок роботи компанії ГрінЕра)

За три роки компанією «Грінера Борислав» проведено практично усі необхідні капітальні витрати (споруджено офіс, вагову, підведено електроенергію, інтернет, забезпечено відеонагляд). Наведено лад з тілом полігону: виположено схили з дотриманням нормативних кутів нахилу, втрамбовано із застосуванням важкої спецтехніки, накрито ґрунтом, проводиться захоронення картами, сміттєзвалище починає заростати травою, навколо сміттєзвалища прокладено дорогу із твердим покриттям. Проводиться постійний моніторинг екологічного стану сміттєзвалища, встановлено модульну установку по очистці фільтрату.

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

Такі успішні приклади вирішення складних задач, як управління побутовими відходами на прикладі співпраці Стрийської громади та Бориславської громади з компанією ГрінЕра підкреслюють важливість співпраці із приватним сектором для забезпечення екологічно - безпечних умов для мешканців громад.

(після передачі полігону в управління компанії ГрінЕра)

Кейс 11. Центри управління відходами у Хмельницькому

Місто Хмельницький одне із перших запровадило центри роздільного збирання відходів куди кожен мешканець міста може безкоштовно здати відходи, які потребують спеціального підходу для їх подальшого рециклінгу чи відновлення.

На сьогодні в центрах приймають:

меблі,
будівельні відходи;
відходи зелених насаджень;
одяг, текстиль;
ВЕЕО;
папір;
пластмаси;
скло;
упаковку;
метал;
небезпечні відходи;
змішані відходи.

Залежно від виду відходів у пунктах прийому обирають різні способи подальшого управління, наприклад, меблі, побутову техніку та одяг пропонують безкоштовно забрати людям, які їх потребують. Крім того, практикують передачу одягу в соціальні установи, а зламану побутову техніку забирають училища, що готують спеціалістів з її ремонту, будівельні відходи – підсіпання доріг до полігону твердих побутових відходів.

Станом на 2025 рік в Хмельницькому працює уже 2 центри управління відходами. Щомісяця послугами центрів користуються близько 1300 осіб.

Приклади з країн ЄС: як залучають громади до управління відходами*

Польща: “Сортуй сміття – плати менше”

Модель:

У 2013 році Польща реформувала систему управління побутовими відходами, зобов'язавши всі громади запровадити роздільне збирання. Громадяни подають декларацію – чи вони сортують відходи. Якщо так – платять знижений тариф. Якщо ні – тариф може бути до 2–4 разів вищим.

Залучення громади:

Міста запускають регулярні інформаційні кампанії: відео, плакати, буклети на пошту.

В школах проводяться щорічні еко-уроки та конкурси з сортування.

Оператори з вивезення зобов'язані вести просвітницьку діяльність.

Місцеві самоврядування організовують гарячі лінії для запитань про сортування.

Приклад:

У Кракові створено офіційний портал про відходи з інтерактивними інструкціями – gdzie-wyrzucic.pl (де викинути?). Мешканці швидко знаходять, як правильно позбутися будь-якого предмета.

Німеччина: Сталість через освіту та відповідальність

Модель:

Система управління відходами у Німеччині одна з найефективніших у світі. Громади відповідають за організацію збору, сортування та облік відходів. Законодавство стимулює не лише сортування, а й зменшення утворення відходів.

Залучення громади:

У кожному місті/громаді працює служба з інформування громадян про відходи (наприклад, у Берліні – BSR).

У школах діють освітні програми на тему циркулярної економіки.

Практикуються *“ресурсні майстерні”* – місця, де люди навчаються ремонтувати речі.

Запроваджено **систему заставної тари** (Pfand), яка повертає кошти за пляшки – це створює економічну мотивацію.

Приклад:

У місті Фрайбург діє Центр екологічної освіти, який проводить майстер-класи з компостування, повторного використання речей і сортування – не лише для дітей, а й для дорослих та літніх людей.

Литва: Громадяни – як партнери у змінах

Модель:

Литва здійснила реформу управління відходами завдяки співпраці між державою, муніципалітетами та громадськими організаціями. Увага приділяється не лише збору, а й **попередженню утворення відходів**.

Залучення громади:

Активна інформаційна кампанія: Žaliasis taškas (Зелена крапка) проводить лекції, створює комікси, відео.

Організуються фестивалі zero waste, марафони прибирання та дні обміну речами.

Створено додатки, які підказують, де найближчий контейнер, куди здати техніку, де купити речі з повторного використання.

Приклад:

У Вільнюсі діє соціальне підприємство Dėvėti – люди можуть здати старі речі на рециклінг або обмін, а також відвідати воркшопи з апсайклінгу (переробки в нові речі).

Чехія: Прозорість і освіта як частина системи

Модель:

У Чехії муніципалітети відповідають за організацію управління відходами, але працюють у тісному партнерстві з національною системою ЕКО-КОМ – оператором розширеної відповідальності виробника.

Залучення громади:

Розвинена **система екопросвіти** в школах – ЕКО-КОМ надає безкоштовні навчальні матеріали та проводить конкурси.

Кожен населений пункт має доступ до відкритої статистики – скільки зібрано, скільки відправлено на рециклінг.

Застосовується **мотиваційна система**: чим краще сортує громада – тим менше платить.

Приклад:

Місто Градец-Кралоуе щороку проводить “Тиждень чистоти” – мешканці можуть здати великогабаритні відходи безкоштовно, взяти участь у квесті, навчаннях, тематичних виставках. ОСББ отримують премії за найкращі результати сортування.

!

Що можна перейняти українським громадам?

Європейська практика

Як адаптувати в Україні

Тарифна мотивація за сортування	Передбачити знижки/бонуси в тарифах для ОСББ, які сортують
---------------------------------	--

Шкільна екопросвіта	Ввести факультативи, інтегрувати у STEM/екологічні уроки
---------------------	--

Відкрита звітність про обсяги	Публікувати на сайті громади: “скільки зібрали, скільки обробили”
-------------------------------	---

Екофестивалі, обміни, воркшопи	Організовувати за участі ГО та місцевого бізнесу
--------------------------------	--

Додатки та портали	Створити карту контейнерів, інструкції “куди що викидати”
--------------------	---

Порада: Варто почати з простих речей: зрозуміло пояснювати правила сортування, хвалити тих, хто долучився, і показувати результати. Європейські країни досягли успіху не відразу, а через роки системної роботи.

Ключові поради для громад

Реформа управління відходами вимагає від громад не лише дотримання законодавства, а й ініціативності, стратегічного підходу та постійної взаємодії з мешканцями. Нижче зібрано ключові поради, перевірені практикою українських і європейських громад, які допоможуть уникнути типових помилок і зробити систему реально ефективною.

1. Починайте з малого, але дійте системно

Не чекайте ідеальних умов, фінансування чи законів з понеділка. Навіть невеликі кроки – як-от інвентаризація контейнерів чи запуск сортування в школах – можуть стати початком великої зміни. Головне – бачити систему в цілому і планувати поетапне розширення.

2. Говоріть мовою людей, а не нормативів

Офіційні документи та вимоги закону важливі, але успіх – у спілкуванні з людьми. Пояснюйте просто:

чому змінюється система;
як діяти правильно;

що буде, якщо ні;
які вигоди отримають мешканці.

Працюють візуальні приклади, відео, інфографіка, особисте спілкування.

3. Не копіюйте – адаптуйте

Європейські або навіть сусідні громади можуть бути джерелом натхнення, але кожна громада унікальна. Тож:

оцінюйте свої ресурси, менталітет мешканців, географію;
не переносьте чужі моделі під копірку – адаптуйте.

4. Створіть команду змін

Один відповідальний працівник за всі відходи – це шлях у глухий кут. Потрібна:

координаційна група або команда (інженер, юрист, освітник, комунальники, представники бізнесу);
політична підтримка (голова/староста має бути обличчям змін);
залучення молоді, волонтерів, шкіл, громадських активістів.

5. Використовуйте кожну нагоду для фінансування

Грошей завжди обмаль. Але:

шукайте зовнішні ресурси: гранти, державні програми, співфінансування, екологічні фонди, кошти СРБВ;
готуйте проекти завчасно, щоб бути готовими на момент оголошення конкурсу;
працуйте з бізнесом – він теж зацікавлений у чистому середовищі.

6. Не ігноруйте “незручні” відходи

Проблеми з небезпечними, будівельними, великогабаритними, органічними відходами виникають там, де про них забувають на етапі планування. Врахуйте ці потоки в плані:

- створіть місця збору;
- налагодьте вивезення;
- поясніть мешканцям, як і куди здавати.

7. Впроваджуйте облік і контроль з першого дня

Без обліку – немає управління. Від початку:

- ведіть облік обсягів і витрат;
- визначте відповідальних за кожну ділянку;
- моніторте ефективність (KPI);
- створіть прості звіти для внутрішнього аналізу та публічності.

8. Забезпечте стабільність тарифів і послуг

Необхідно мати:

- економічно обґрунтовані тарифи;
- системне інформування мешканців про зміну вартості;
- чіткі договори з підрядниками;
- прозору роботу оператора (кому і за що сплачують люди).

9. Спирайтесь на закон, але не зупиняйтесь на ньому

Закон України “Про управління відходами” створює рамку, але не обмежує. Громада має право:

- встановлювати вищі стандарти;
- запроваджувати власні стимули (наприклад, знижки для тих, хто сортує);
- бути пілотною територією для інновацій.

10. Діліться досвідом і навчайтесь у інших

Інші громади – не конкуренти, а партнери:

відвідуйте навчання, форуми, стажування;
долучайтесь до об'єднань (наприклад, Асоціація міст України, регіональні екоспільноти);
публікуйте свої історії успіху, навіть невеликі – це мотивує інших.

Висновок

Громада, яка почала діяти – вже попереду. Управління відходами – це щоденна робота, але вона дає результати, коли ведеться послідовно, відкрито й із залученням людей. Ці поради допоможуть уникнути помилок і зробити систему дійсно живою, а не формальною.

Для власник спостережень

Який приклад реалізований у громадах надихнув вас найбільше? Запишіть кілька ключових дій, які можуть бути застосовані у вашій громаді

Додатки

Додаток 1. Контакти грантодавців та партнерських організацій

Для ефективної розробки, впровадження та розвитку системи управління відходами громадам варто співпрацювати з міжнародними та національними донорами, фондами, державними установами, громадськими організаціями та бізнес-партнерами. Нижче наведено добірку контактів і напрямів діяльності потенційних партнерів.

Міжнародні грантодавці та програми технічної допомоги

1. Програма “U-LEAD з Європою”

Сфера підтримки: розвиток місцевого самоврядування, сталий розвиток громад, управління відходами.

Контакти: <https://u-lead.org.ua>

Email: info@u-lead.org.ua

2. Програма USAID “ГОВЕРЛА” / “Енергетична безпека” / “Розбудова стійкості громад”

Сфера підтримки: розвиток місцевого самоврядування, енергоефективність, екологічна сталкість.

Контакти: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>

3. ПРООН в Україні (UNDP Ukraine)

Сфера підтримки: управління відходами, кліматичні ініціативи, підтримка екологічних проєктів на місцевому рівні.

Контакти: <https://www.undp.org/ukraine>

Email: registry.ua@undp.org

4. Європейський Союз (EU4Environment, LIFE, Horizon Europe)

Сфера підтримки: екологічні ініціативи, циркулярна економіка, зменшення відходів.

Контакти: <https://eu4environment.org.ua>

https://cinea.ec.europa.eu/life_en

5. Фонд Гайнріха Бьоля в Україні

Сфера підтримки: екологічна політика, зелений розвиток громад, просвітництво.

Контакти: <https://ua.boell.org>

Email: info@ua.boell.org

6. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Сфера підтримки:

Демократія та верховенство права

Мир та безпека

Клімат та захист довкілля

Сталий розвиток інфраструктури

Економіка та зайнятість

Контакти: <https://www.giz.de/en/uk/ukraine>

Національні інституції та програми підтримки

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

Сфера: нормативна база, національні програми з управління відходами, підтримка стратегій громад.

Контакти: <https://mepr.gov.ua>

Email: info@mepr.gov.ua

2. Державна екологічна інспекція України

Сфера: контроль дотримання екологічного законодавства, консультації громадам.

Контакти: <https://dei.gov.ua>

3. Фонд енергоефективності України

Сфера: енергоефективні рішення, що знижують утворення відходів.

Контакти: <https://eefund.org.ua>

Громадські організації та асоціації

1. Zero Waste Lviv / Zero Waste Alliance Ukraine

Сфера: освіта, консалтинг, пілотні проєкти з мінімізації відходів.

Контакти: <https://zerowastelviv.org.ua>

2. ГО “Екоклуб” (м. Рівне)

Сфера: сталий розвиток, кліматична політика, управління відходами.

Контакти: <https://ecoclubrivne.org>

3. Українська асоціація органів місцевого самоврядування (Асоціація міст України)

Сфера: обмін досвідом, консультації, участь у конкурсах проєктів.

Контакти: <https://www.auc.org.ua>

Бізнес-партнери та інноваційні ініціативи

1. Veolia Україна / Ecoline / GreenHub

Сфера: управління побутовими відходами, впровадження роздільного збору, модернізація полігонів.

2. Українська кліматична мережа (УКМ)

Сфера: партнерство для кліматично орієнтованих проєктів.

Контакти: <https://climatenetwork.org.ua>

Рекомендації для громад

Створіть **базу потенційних партнерів** на рівні громади.

Підпишіться на **розсилки грантових можливостей** (напр., <https://gurt.org.ua/grants/>).

Співпрацюйте з регіональними агенціями розвитку – вони допомагають готувати проєктні заявки.!

Додаток 2. Календар екопросвіти та комунікацій про відходи

Просвітницька робота є ключовою складовою системи управління відходами: регулярні нагадування формують звички мешканців, підвищують якість роздільного збирання й допомагають досягати цільових показників. Використовуйте наведені далі дати як маяки для коротких інфокампаній, уроків у школах, акцій зі збирання, Днів повторного використання, партнерств із бізнесом і публікацій у соцмережах – щоб системно й вчасно нагадувати громаді про відповідальне управління відходами.

Січень

26 січня – Всесвітній день екологічної освіти

26 січня – Міжнародний день чистої енергії (ООН)

Лютий

2 лютого – Всесвітній день водно-болотних угідь (Рамсар)

Березень

3 березня – Всесвітній день дикої природи

14 березня – Міжнародний день дій на захист річок

18 березня – Всесвітній день рециклінгу відходів (Global Recycling Day)

21 березня – Міжнародний день лісів

22 березня – Всесвітній день води

остання субота березня (20:30) – Година Землі (WWF) (змінна дата)

30 березня – Міжнародний день за світ без відходів (ООН)

Квітень

7 квітня – Всесвітній день здоров'я

третя субота квітня – День довкілля в Україні (національний, дата варіюється)

22 квітня – Міжнародний день Матері-Землі (День Землі)

26 квітня – Міжнародний день пам'яті про Чорнобильську катастрофу

28 квітня – Всесвітній день охорони праці

Травень

перший повний тиждень травня – Міжнародний тиждень поінформованості про компост (ICAW) (дати варіюються)

15 травня – Всесвітній день захисту клімату

22 травня – Міжнародний день біорізноманіття

Червень

5 червня – Всесвітній день охорони навколишнього середовища / День еколога в Україні

8 червня – Всесвітній день океанів

17 червня – День боротьби з опустелюванням і посухами

29 червня – День Дунаю (регіональний, ICPDR)

Липень

3 липня – Міжнародний день відмови від поліетиленових пакетів

26 липня – Міжнародний день збереження мангрових екосистем (UNESCO)

Вересень

7 вересня – Міжнародний день чистого повітря для блакитного неба (ООН)

третя субота вересня – Всесвітній день прибирання (World Cleanup Day) (дата варіюється)

16 вересня – Міжнародний день охорони озонowego шару

16–22 вересня – Європейський тиждень мобільності (щороку)

остання неділя вересня – Всесвітній день річок (дата варіюється)

29 вересня – Міжнародний день поінформованості щодо втрат і марнування харчових продуктів (ООН)

Жовтень

6 жовтня – Всесвітній день охорони місць проживання (World Habitat Day)

13 жовтня – Міжнародний день зменшення небезпеки стихійних лих

14 жовтня – Міжнародний день електронних відходів (International E-Waste Day)

31 жовтня – Міжнародний день Чорного моря

Листопад

11 листопада – Міжнародний день запобігання експлуатації довкілля під час війни та збройних конфліктів

11 листопада – Міжнародний день енергозбереження

останній повний тиждень листопада – Європейський тиждень скорочення відходів (EWWR) (дата варіюється)

Грудень

5 грудня – Всесвітній день ґрунтів

11 грудня – Міжнародний день гір

Використовуйте ці дати для проведення просвітницької роботи та залучення громади. За потреби також можна розширити перелік регіональними подіями (напр., Дні річок басейну, локальні тижні довкілля) та додати календар активностей громади під ці дати (інформаційні кампанії, дні повторного використання, пункти збирання ВЕЕО/небезпечних відходів тощо).

Додаток 3. Аналітична довідка щодо алгоритму отримання субсидії(й) в Україні

Статтею 3 ЗУ “Про житлово-комунальні послуги” визначено, що до повноважень Кабінету Міністрів України належить, зокрема, встановлення порядку надання пільг та житлових субсидій населенню в частині забезпечення надання житлових субсидій як частки вартості житлово-комунальних послуг, у тому числі їх виплати у грошовій формі.

Постановою КМУ від 21.10.1995 р. №848 “Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива” затверджено **Положення про порядок призначення житлових субсидій** (надалі – Положення; тут і далі цитується Положення).

Згідно п.1 Положення, воно визначає умови призначення та порядок надання громадянам таких житлових субсидій: щомісячної житлової субсидії на оплату абонентського обслуговування для споживачів комунальних послуг, що надаються за індивідуальними договорами про надання комунальних послуг або за індивідуальними договорами з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем про надання комунальних послуг, а також житлово-комунальних послуг, а саме, зокрема:

- **комунальних послуг** - послуг з постачання та розподілу природного газу, постачання та розподілу електричної енергії, постачання теплової енергії, постачання гарячої води, централізованого водопостачання, централізованого водовідведення, **управління побутовими відходами;**

Згідно із п.3 Положення, **житлова субсидія** це безповоротна адресна державна соціальна допомога вразливим споживачам житлово-комунальних послуг - мешканцям домогосподарств, що проживають в житлових приміщеннях (будинках) і не можуть самотужки платити за житлово-комунальні послуги, оплачувати витрати на управління

багатоквартирним будинком, витрати на комунальні послуги, витрати на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива в такому будинку.

Право на отримання житлової субсидії мають громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, що проживають у житлових приміщеннях (будинках) (п.4 Положення).

Наведений нижче алгоритм отримання субсидії стосується порядку отримання будь-якої із житлових субсидій, в тому числі, субсидії щодо управління відходами.

Для отримання субсидії необхідним є звернення із відповідною заявою:

- до Пенсійного фонду України, або
- до уповноважених посадових осіб виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади, або
- військової адміністрації та посадових осіб центру надання адміністративних послуг, які передають їх протягом трьох робочих днів з дати їх надходження уповноваженому органу.

Заяви з необхідними документами та/або відомостями приймаються посадовими особами виконавчого органу або центру надання адміністративних послуг виключно з формуванням електронної справи.

Особа, яка звертається за призначенням субсидії, пред'являє свій паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства чи відповідну посвідку).

ФОРМА ТА ЗМІСТ ЗАЯВИ – форма заяви визначена Додатком 1 до Положення (знаходиться за посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF#n1450>),

тобто заява має бути саме такою, як це визначив Кабінет Міністрів України в Положенні.

Зміст заяви також визначається Додатком 1 до Положення, при цьому в заяві зазначається, що заявник просить надати йому житлову субсидію для оплати такої послуги як (для нашого випадку): послуга з управління побутовими відходами (змішаними, великогабаритними, ремонтними): послуга з управління змішаними відходами; послуга з управління великогабаритними відходами; послуга з управління ремонтними відходами.

СПОСОБИ ПОДАЧІ ЗАЯВИ

Заява може надсилатися засобами АТ “Укрпошта” або подаватися, у випадку із зверненням до Пенсійного фонду України, в електронному вигляді через:

веб-портал електронних послуг Пенсійного фонду України: <https://portal.pfu.gov.ua/> (інструкція ПФУ тут: <https://www.youtube.com/watch?v=ZXQnBfLuyRA&t=9s>), мобільний додаток Пенсійного фонду України, засобами Порталу Дія.

В разі подання заяви в електронному вигляді, вона в обов’язковому порядку, підписується шляхом накладення кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису відповідно до вимог ЗУ “Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги”.

ДОДАТКИ ДО ЗАЯВИ

1. Декларація про доходи і витрати

До заяви про призначення субсидії додається декларація про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії, форма якої визначена в Додатку 2 до Положення

(знаходиться за посиланням:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF#n1452>).

В декларації наводиться наступна інформація:

- характеристика житлового приміщення/будинку (домогосподарства);
- дані про осіб, які входять до складу домогосподарства, і їх зареєстроване/задеклароване (для орендарів та внутрішньо переміщених осіб - фактичне) місце проживання;
- дані про членів сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання;
- дані про види та суми доходів осіб, які входять до складу домогосподарства, а також членів сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання;
- відомості про транспортні засоби, які зареєстровані в установленому порядку і з року випуску яких минуло менше ніж 15 років (крім мопеда, причепа), що перебувають у власності осіб, які входять до складу домогосподарства, а також членів сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання;
- інформація про придбання земельної ділянки, квартири (будинку) (крім житла, отриманого або придбаного за рахунок державного чи місцевого бюджету), іншого нерухомого майна, товарів, цінних паперів, фінансових інструментів, віртуальних активів, оплату робіт або послуг (крім медичних, освітніх, житлово-комунальних), проведення платежів за правочинами, якими передбачено набуття майнових прав на нерухоме майно та/або транспортні засоби (механізми) (крім об'єктів спадщини та дарування), здійснення внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації, про сплату коштів на благодійну діяльність, надання поворотної/безповоротної фінансової допомоги, позики на суму, яка на дату купівлі (оплати, реалізації) перевищує 50 тис. гривень, протягом 12 місяців перед зверненням за призначенням житлової субсидії;

- інформація про придбання безготівкової та/або готівкової іноземної валюти(крім валюти, отриманої від благодійних організацій або придбаної для оплати медичних та/або освітніх послуг), банківських металів на загальну суму, що перевищує 50 тис. гривень, протягом 12 місяців перед зверненням за призначенням житлової субсидії;
- відомості про наявність у власності осіб, які входять до складу домогосподарства, а також членів сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання (фактичного місця проживання), коштів на депозитних рахунках або облігацій внутрішньої державної позики на загальну суму, що перевищує 100 тис. гривень;
- дані про суми аліментів, сплачених особами, які входять до складу домогосподарства, а також членами сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання;
- відомості про наявність у власності осіб, які входять до складу домогосподарства, а також членів сім'ї осіб із складу домогосподарства незалежно від реєстрації їх місця проживання (фактичного місця проживання) житлових приміщень (квартири, будинку) (крім тих, які перебувають у спільній сумісній або частковій власності).

2. Акт обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства/фактичного місця проживання особи

Нормативними актами, що регулюють надання населенню житлових субсидій та пільг передбачено випадки за яких складається акт обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства/фактичного місця проживання особи, додання якого до заяви може бути необхідним в окремих випадках.

Акт обстеження складається посадовою особою виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади або військової адміністрації та передається до Пенсійного фонду України.

Форма акта обстеження затверджена Наказом Міністерства соціальної політики України від 04.07.2022 р. № 190 “Про затвердження форми акта обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства/фактичного місця проживання особи”.

Випадки за яких складається акт обстеження:

1. у разі призначення житлової субсидії:

- використання побутових електроприладів для обігріву житла;
- підтвердження, що житло не здається в оренду;
- призначення житлової субсидії на житлове приміщення (будинок), в якому є кілька розділених особових рахунків, або за однією адресою є декілька житлових приміщень (будинків) з розділеними особовими рахунками, житлова субсидія на оплату житлово-комунальних послуг призначається кожному із таких домогосподарств;
- у складі домогосподарства кількість фактично проживаючих зареєстрованих та/або задекларованих членів домогосподарства є меншою за кількість членів домогосподарства, зареєстрованих та/або задекларованих у житловому приміщенні (будинку);

2. у разі призначення пільг:

- підтвердження фактичного місця проживання пільговика.

Якщо рішення про призначення (відновлення) житлової субсидії приймається на підставі акта обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства/фактичного місця проживання особи, такий акт складається посадовою особою виконавчого органу за зверненням громадянина та передається уповноваженому органу.

При цьому в акті зазначаються: відомості про особу, яка звернулася за житловою субсидією (прізвище, ім'я та по батькові (за наявності); адреса, за якою особа зареєстрована (задекларована)/фактично проживає (вулиця, номер будинку, номер квартири, населений пункт, район, область, поштовий індекс); відомості про осіб,

зареєстрованих/задекларованих у житловому приміщенні (будинку), осіб, які фактично проживають у житловому приміщенні (будинку) (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) та родинний зв'язок (стосовно заявника); факт відключення домогосподарства від централізованого опалення (теплостачання) та використання для обігріву житлового приміщення (будинку) побутових електроприладів; факт передання в оренду житлового приміщення (будинку), яке (який) перебуває у власності особи із складу домогосподарства або члена сім'ї особи із складу домогосподарства, зокрема житлового приміщення (будинку), на яке (який) оформлено право на спадщину; наявність у житловому приміщенні (будинку) кількох розділених особових рахунків або наявність за однією адресою кількох житлових приміщень (будинків) з розділеними особовими рахунками; відомості щодо майнового стану, додаткових джерел для існування, не зазначені громадянином у декларації.

3. Інші документи

У разі потреби громадяни можуть надавати наступні документи, що мають значення для розгляду питання по суті:

- договір найму (оренди) житла – у разі проживання заявника у житлі, що орендується;
- договір про реструктуризацію заборгованості – за умови наявності заборгованості та укладання договору;
- документ, що підтверджує факт не проживання особи за зареєстрованим/задекларованим місцем проживання, зокрема, довідки, виписки про проживання без прописки, в тому числі, довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- рішення суду (в разі наявності);
- інші документи, необхідні для розгляду питання по суті (у разі потреби).

ПЕРЕВІРКА ІНФОРМАЦІЇ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ

Вся інформація, що надається заявником при подачі заяви для отримання субсидії, перевіряється відповідними уповноваженими органами.

Для призначення житлових субсидій на запит уповноважених органів у п'ятиденний строк з дня його отримання обов'язково подаються відомості про:

- доходи осіб та сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування Пенсійним фондом України - структурним підрозділом з питань соціального захисту населення у порядку, встановленому Пенсійним фондом України та Мінсоцполітики;
- доходи осіб з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків, а також групу платників єдиного податку, до якої належить фізична особа - підприємець, що обрала спрощену систему оподаткування, - ДПС у порядку, встановленому Мінсоцполітики та Мінфіном, Пенсійним фондом України та Мінфіном;
- навчання особи, у яких обов'язково зазначаються форма навчання, дата початку та завершення навчання, - МОН у порядку, встановленому Пенсійним фондом України та МОН;
- перетин державного кордону особами, у яких обов'язково зазначаються дати перетину державного кордону, - Держприкордонслужбою;
- наявність в осіб транспортних засобів - уповноваженими органами МВС у порядку, встановленому Пенсійним фондом України та МВС;
- реквізити документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство або право іноземця або особи без громадянства на законних підставах перебувати на території України, - ДМС у порядку, встановленому Пенсійним фондом України та МВС;

- склад зареєстрованих/задекларованих у житлових приміщеннях (будинках) осіб - органами місцевого самоврядування або уповноваженими ними органами;
- **надання комунальних послуг - виконавцями комунальних послуг;** надання житлової послуги - управителями; витрати на управління багатоквартирним будинком - об'єднаннями, у яких зазначається: розмір цін і тарифів на житлово-комунальні послуги і платежів за такі послуги;
- розмір внесків/платежів об'єднанню на оплату витрат на управління багатоквартирним будинком та комунальні послуги в такому будинку.

*Уповноважений орган не призначає (не розраховує) житлову субсидію на житлово-комунальні послуги, що надаються управителями, об'єднаннями, **виконавцями комунальних послуг**, які не подали відомостей про надання житлово-комунальних послуг та управління багатоквартирним будинком, зокрема щодо:

- розміру цін і тарифів на житлово-комунальні послуги і платежів за такі послуги;
- розміру внесків/платежів об'єднанню на оплату витрат на управління багатоквартирним будинком та комунальні послуги в такому будинку.

В цьому контексті слід зазначити, що для отримання інформації про спожиті послуги, нараховані суми за послуги, розмір заборгованості (переплати) одержувачі житлової субсидії можуть самостійно звертатися до управителів, об'єднань, **виконавців комунальних послуг**.

Проведення перевірки достовірності даних, що надійшли від осіб, які звертаються за призначенням житлових субсидій, здійснюється також на підставі даних, зокрема, отриманих шляхом автоматизованого доступу з:

- Державного реєстру речових прав на нерухоме майно - про право власності на земельну ділянку, квартиру (будинки);

- Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, - про знищення/пошкодження житлового приміщення (квартири, будинку);
- Державного реєстру актів цивільного стану громадян - про державну реєстрацію шлюбу, розірвання шлюбу, народження, смерті осіб;
- Єдиного реєстру боржників - про заборгованість за виконавчими провадженнями щодо стягнення аліментів;
- Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань - про зареєстрованих фізичних осіб - підприємців;
- Єдиного державного реєстру внутрішньо переміщених осіб - про фактичне місце проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб;
- Централізованого банку даних з проблем з інвалідності - про встановлення статусу особи з інвалідністю та групи і підгрупи (за наявності);
- Реєстру осіб, які мають право на пільги, що є структурною підсистемою Єдиного соціального реєстру, - про надання пільг.

ПРИЗНАЧЕННЯ СУБСИДІЇ ТА РЕЄСТР ОТРИМУВАЧІВ ЖИТЛОВИХ СУБСИДІЙ

В разі задоволення заяви, житлова субсидія призначається одному із членів домогосподарства:

- які задекларовані/зареєстровані за місцем проживання (перебування) в житловому приміщенні (будинку);
- які є орендарями, або які не задекларовані/не зареєстровані за місцем проживання (перебування) в житловому приміщенні (будинку), але фактично проживають у ньому за рішенням суду, або індивідуальним забудовникам, будинки яких не прийняті в експлуатацію, у разі, коли їм нараховується плата за житлово-комунальні послуги;
- який є заявником від дитячого будинку сімейного типу або заявником від прийомної сім'ї, до яких влаштована на виховання хоча б одна дитина з числа дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування, або осіб з їх числа, або дітей, які залишилися без батьківського піклування, або заявником від багатодітної сім'ї, в якій на момент звернення та під час отримання житлової субсидії проживають троє більше дітей та в якій хоча б одна дитина влаштована під опіку/піклування або є особою з їх числа, які є орендарями або фактично проживають у ньому на підставі договору позички, у разі, коли їх житлове приміщення знищене/непридатне для проживання внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, або з інших причин за наявності відповідної інформації у Державному реєстрі майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, або за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування факту знищення/пошкодження житлового приміщення (квартири, будинку); або перебуває на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначених переліком територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською

- Федерацією, затвердженим Мінрозвитку, для яких не визначено дати завершення бойових дій або тимчасової окупації; які є внутрішньо переміщеними особами;
- які не задекларовані/не зареєстровані за місцем проживання (перебування) в житловому приміщенні (будинку), але фактично проживають у ньому без укладеного договору наймання (оренди) житла, у разі, коли вони є внутрішньо переміщеними особами.

При цьому, житлова субсидія розраховується на всіх членів домогосподарства.

У разі прийняття рішення про призначення (не призначення) житлової субсидії уповноважений орган повідомляє заявнику про прийняте рішення протягом трьох календарних днів з дня його прийняття.

Житлова субсидія призначається з урахуванням соціальних нормативів відповідних комунальних послуг.

Житлова субсидія надається громадянам у грошовій готівковій формі шляхом перерахування уповноваженим органом коштів на рахунок громадянина, якому призначено житлову субсидію, відкритий в уповноваженому банку, чи виплачується йому готівкою через відділення організації, що здійснює виплату і доставку пенсій та грошової допомоги за місцем фактичного проживання.

Інформація про призначену субсидію вноситься уповноваженим органом до Реєстру отримувачів житлових субсидій, що є структурною підсистемою Єдиного соціального реєстру.

При цьому, **списки осіб, яким призначено житлову субсидію на оплату житлово-комунальних послуг, витрат на управління багатоквартирним будинком, із зазначенням форми одержання житлової субсидії подаються щомісяця уповноваженим органом в електронній формі виконавцям комунальних послуг.**

На підставі рішення щодо задоволення заяви про призначення субсидії, виконавці комунальних послуг нараховують плату за комунальні послуги, виходячи з кількості осіб домогосподарства, на яких призначено субсидію.

Управителі, **виконавці комунальних послуг** зобов'язані протягом 30 календарних днів поінформувати уповноважений орган про ненадання (зокрема з огляду на фактичне припинення їх надання) понад 30 днів житлової або комунальної послуги домогосподарствам - отримувачам житлових субсидій.

За технічної можливості така інформація надається через електронні кабінети управителів, виконавців комунальних послуг на офіційному веб-сайті Пенсійного фонду України.

Після закінчення строку отримання житлової субсидії уповноважені органи самостійно здійснюють призначення житлової субсидії на наступний період для домогосподарств, які отримували житлову субсидію у попередньому періоді.

При цьому, можливим є перерахунок субсидії.

ПЕРЕРАХУНОК СУБСИДІЇ

Перерахунок житлової субсидії в межах установленого строку її призначення без звернення громадян здійснюється у разі:

- зміни розміру цін і тарифів на житлово-комунальні послуги, внесків/платежів об'єднанню на оплату витрат на управління багатоквартирним будинком;
- встановлення нового порядку обчислення розміру обов'язкового відсотка платежу громадян за житлово-комунальні послуги, внесків/платежів на оплату витрат на управління багатоквартирним будинком та комунальні послуги в такому будинку, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- отримання за запитом уточненої інформації про доходи осіб;
- зміни соціальної норми житла та соціальних нормативів житлово-комунального обслуговування;
- **зміни виконавця комунальної послуги, управителя багатоквартирного будинку на окремій території, створення/реорганізації/ліквідації об'єднання, зміни розмірів внесків/платежів, адрес обслуговування;**
- **отримання від виконавця комунальної послуги, управителя багатоквартирного будинку, об'єднання відомостей інформації про надання послуги на конкретній території з порушенням строків подання, яке призвело до того, що житлову субсидію на відповідну послугу не було призначено;**
- **отримання від виконавця комунальної послуги інформації про ненадання (зокрема з огляду на фактичне припинення їх надання) понад 30 днів житлової або комунальної послуги домогосподарствам - отримувачам житлових субсидій.**

ОСНОВНІ ВИПАДКИ, КОЛИ ЖИТЛОВА СУБСИДІЯ НЕ ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ

Згідно із Положенням передбачені основні випадки коли житлова субсидія не призначається (у тому числі на наступний період), якщо:

1) загальна площа житлового приміщення перевищує 130 кв. метрів для квартир у багатоквартирному будинку, 230 кв. метрів для індивідуальних будинків (крім житлових приміщень дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, багатодітних сімей, сімей, у яких на початок місяця, з якого призначається субсидія, проживають троє і більше дітей, з урахуванням тих, над якими встановлено опіку чи піклування; житлових приміщень, на які оформлено два і більше окремих особових рахунки на оплату житлово-комунальних послуг, за умови, що загальна площа частини або окремого житлового приміщення кожного домогосподарства, на яку призначається субсидія, не перевищує 130 кв. метрів для квартири, 230 кв. метрів для індивідуального будинку; житлових приміщень, якими забезпечено за рахунок державного чи місцевого бюджету або коштів благодійних організацій осіб з інвалідністю з ураженнями опорно-рухового апарату, які пересуваються на візках);

2) будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має у власності:

- транспортний засіб, що підлягає реєстрації в установленому законодавством порядку, з року випуску якого минуло менше п'яти років (крім мопеда і причепа);
- більше ніж один транспортний засіб, що підлягає реєстрації в установленому законодавством порядку, з року випуску якого минуло менше ніж 15 років (крім мопеда і причепа);

3) у складі домогосподарства або у складі сім'ї члена домогосподарства є особи, які досягли 18-річного віку станом

на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії (далі - особи, доходи яких враховуються під час призначення житлової субсидії), і в цьому періоді:

- за інформацією ДПС, Пенсійного фонду України, у них взагалі відсутні доходи, які враховуються під час призначення житлової субсидії; або
- нарахований середньомісячний сукупний дохід менше ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії; та/або
- ними або за них не сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі, не меншому від мінімального, сумарно протягом трьох місяців у періоді, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії (крім військовослужбовців, а також осіб, стосовно яких наявна заборгованість роботодавця із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, або осіб, які відповідно до законодавства звільнені від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування); або
- такі особи перебували за кордоном сукупно більше 60 днів (крім випадків, визначених законодавством);

4) будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства протягом 12 місяців перед місяцем звернення за призначенням житлової субсидії, призначенням житлової субсидії без звернення здійснив на суму, яка на дату проведення операції перевищує 100 тис. гривень:

- купівлю земельної ділянки, квартири (будинку) (крім житла, отриманого або придбаного за рахунок державного чи місцевого бюджету), іншого нерухомого майна, транспортного засобу (механізму), цінних паперів та інших фінансових інструментів, віртуальних активів (у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового

знищення”), будівельних матеріалів, інших товарів довгострокового вжитку або оплатив (одноразово) будь-які роботи або послуги (крім медичних, освітніх та житлово-комунальних послуг згідно із соціальною нормою житла (в тому числі понаднормової площі житла у випадку, зазначеному в пункті 10 цього Положення) та соціальними нормативами житлово-комунального обслуговування);

- платіж (платежі), що впливає з правочинів, за якими передбачено набуття майнових прав на нерухоме майно та/або транспортні засоби (механізми) (крім об’єктів спадщини та дарування);
- внески до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації;
- благодійну діяльність (виключно у вигляді сплати коштів);
- надання поворотної/безповоротної фінансової допомоги, позики;

5) уповноваженим органом отримано інформацію про наявність простроченої понад три місяці (на дату подання такої інформації) заборгованості з оплати однієї або кількох житлово-комунальних послуг, витрат на управління багатоквартирним будинком, зазначених у заяві, строк позовної давності щодо стягнення якої не минув і загальна сума якої перевищує 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на день звернення за призначенням житлової субсидії (крім заборгованості за послугу з постачання та розподілу природного газу, що нарахована **виконавцем комунальної послуги** з посиланням на рішення суду щодо норм споживання природного газу побутовими споживачами у разі відсутності лічильників газу та у зв’язку з приведенням об’ємів використаного природного газу побутовими споживачами до стандартних умов, а також у разі, коли заборгованість виникла через те, що об’єднання, які є колективними споживачами (замовниками) усіх або частини житлово-комунальних послуг, та **виконавці комунальних послуг** не надали уповноваженим органам необхідну для призначення та розрахунку розміру житлової субсидії інформацію про співвласників багатоквартирного будинку/споживачів комунальних послуг);

* Уповноважений орган не призначає (не розраховує) житлову субсидію на житлово-комунальні послуги, що надаються управителями, об'єднаннями, **виконавцями комунальних послуг**, які подали відомості про наявність у певного громадянина відповідної заборгованості з оплати вартості послуги. Таке рішення уповноваженого органу не впливає на призначення житлової субсидії на інші житлово-комунальні послуги, щодо оплати яких заборгованість відсутня.

6) громадянин не повернув надміру перераховану (виплачену) суму житлової субсидії за попередні періоди її одержання на вимогу уповноваженого органу або не сплачує суми до повернення, визначені уповноваженим органом;

7) у складі домогосподарства або у складі сім'ї члена домогосподарства є особи, які, за даними Єдиного реєстру боржників, мають заборгованість за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів понад три місяці (крім осіб, заборгованість за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів яких погашається частинами за рішенням суду, осіб, які вважаються безвісно відсутніми за рішенням суду або мають правовий статус осіб, зниклих безвісти, осіб, які є алко- або наркозалежними, що підтверджується довідкою від лікаря, осіб, до яких застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження у вигляді відсторонення від роботи (посади), осіб, до яких застосовуються запобіжні заходи у вигляді домашнього арешту або тримання під вартою, осіб, з часу демобілізації яких минуло менше року);

8) будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має у власності більше ніж одне житлове приміщення (квартиру, будинок), крім житлових приміщень у гуртожитках та житла:

- яке належить на правах спільної сумісної або часткової власності;

- отриманого у спадщину особою, визначеною в частині першій статті 26 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, за умови, що жодне із житлових приміщень, яке перебуває у власності, у тому числі на яке оформлено право на спадщину, не здається в оренду, що підтверджується актом обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства;
- розташованого в сільській місцевості, селищах міського типу, на тимчасово окупованій території у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, у населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та у населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення;
- знищеного/непридатного для проживання внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, або з інших причин, за наявності відповідної інформації у Державному реєстрі майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, або за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування такого факту знищення/пошкодження житлового приміщення (квартири, будинку);
- отриманого будь-якою дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, або дитиною, яка залишилася без батьківського піклування, або особою з їх числа за рахунок державного чи місцевого бюджету, або яке належить їм на праві власності;

9) будь-хто із складу домогосподарства або член сім’ї особи із складу домогосподарства (крім дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, або осіб з їх числа, а також дитини, щодо якої встановлено факт відсутності батьківського піклування та яка тимчасово або постійно влаштована в сім’ю родичів, знайомих, прийомну сім’ю або дитячий будинок сімейного типу) на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має на депозитному

банківському рахунку (рахунках) кошти у загальній сумі, що перевищує 100 тис. гривень, або облігації внутрішньої державної позики на загальну суму, що перевищує 100 тис. гривень, про що зазначається в декларації;

10) будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства протягом 12 місяців перед місяцем звернення за призначенням житлової субсидії, призначенням житлової субсидії без звернення здійснив операції з купівлі безготівкової та/або готівкової іноземної валюти (крім валюти, отриманої від благодійних організацій або придбаної для оплати медичних та/або освітніх послуг), а також банківських металів на загальну суму, що перевищує 50 тис. гривень;

11) будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, за адресою, зазначеною у заяві, тимчасово здає в найм житлове приміщення внутрішньо переміщеній особі, яка отримує субсидію на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення відповідно до Порядку реалізації експериментального проекту щодо надання субсидії на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення та компенсації частини податку на доходи фізичних осіб або єдиного податку та військового збору, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2024 р. № 1225 “Про реалізацію експериментального проекту щодо надання субсидії на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення та компенсації частини податку на доходи фізичних осіб або єдиного податку та військового збору”;

12) відповідно до рішення про призначення житлової субсидії у випадку наявності документів, що підтверджують фактичне непроживання особи за адресою, **виконавці комунальних послуг** не нараховують плату за комунальні послуги на членів домогосподарства, які зареєстровані

(задекларовані), але фактично не проживають у житловому приміщенні (будинку).

13) в інших випадках, визначених законодавством.

Субсидія може бути призначена в разі, якщо обставини, що зумовлювали відмову в її наданні, змінилися або перестали існувати.

Команда авторів щиро дякує тим, без кого створення даного посібника було б неможливе за надану інформацію про власні успішні кейси у сфері управління відходами в Україні.

Учасники Асоціації:

1. ТОВ "Альтфатер Київ" (концерн VEOLIA)
2. ТОВ "Грінера Україна"
3. ПП "Обухівміськвотресурси"
4. ТОВ "ГРІН БІН УКРАЇНА"
5. ТОВ "МС Соціальний проєкт"
6. ТОВ "ЕЛКОПЛАСТ-Україна"

Поглибити свої знання у сфері управління відходами можна ознайомившись із звітами, підготовленими у проєкті “Підготовка та поширення практичного досвіду та рекомендацій щодо розвитку системи управління відходами в громадах України”, який виконує Асоціація “Укрекоальянс” в межах Глобального проєкту “Захист довкілля в усьому світі”, що реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ та фінансується Федеральним міністерством навколишнього середовища, охорони природи, ядерної безпеки та захисту прав споживачів (BMUKN).

Перелік підготовлених документів в рамках проєкту:

1. Довідник Запровадження системи розширеної відповідальності виробника (РВВ)
2. Довідник Трансформація управління відходами: історія успіху громад Полтавщини
3. Дослідження Управління відходами руйнування і знесення в Україні

Розміщені на сайті Асоціації “Укрекоальянс” за посиланням-
<https://ukrecoalliance.com.ua/korysni-dokumenty/>

КОРИСНІ ДОКУМЕНТИ

[Головна](#) | [Корисні документи](#)

Реформа галузі та законотворча робота експертів Асоціації

Тут ви можете ознайомитися та завантажити закони, ініціативи, кращі світові практики та інші документи по темі поводження з відходами.

Асоціації “Укрекоальянс” – експертне об’єднання компаній галузі управління відходами.

Якщо у вас виникли додаткові питання щодо планування у сфері управління відходами, експерти Асоціації “Укрекоальянс” відкриті до допомоги.

Контакти:

01054 Київ, Україна

вул. М. Коцюбинського, 1 оф. 506

E-mail: info@ukrecoalliance.com.ua

web-site: www.ukrecoalliance.com.ua

ukrecoalliance.com.ua

